

Hrvatski Glasnik

GLASILO HRVATSKOG KULTURNOG DRUŠTVA "NAPREDAK" ŽUPE SOLI

Godina III

Broj 43-44

Tuzla, listopad-studenj 1995.

Cijena 100 BHD, 4 Kn., 1 DEM

POSTIGNUT SPORAZUM U DAYTONU

VIKOVAR

Obljetnica HKD "Napredak"

Batine bez razloga?

Nacionalnost ispred sposobnosti

Poslanica predsjednika Tuđmana

*Obilježen blagdan
Svih Svetih*

**NEMA BOSNE I
HERCEGOVINE
BEZ HRVATA**

RAT ART je gotov - Što ćemo s mirom? BOLJE PAKT NEGO RAT

Sarajlije znaju napraviti štos. Paradoksalno duhovito ime ove tv emisije, začudo nisu komentirale velike informacijske kuće, a to je u području humora rata bio pun pogodak.

Bogovi rata su u naravi, prav za prav, bili artisti - cirkusani, letači kroz havu. Gutači noževa i bljuvači vatre. Naš najveći hrvatski artist je pozornicu ovih svojih kolega nazvao balkanskom krčmom. Vani je bila Europa i njena uljudba. Europska uljudba je, kad je u pitanju balkanska krčma, policija koja ulazi kad su akteri tuče u krčmi na podu. U knock outu. Tuča u krčmi je završena - ulazi policija. Ali, avaj, "Sve je to u nama mutno moja deaga Beatrice" rekao bi naš velikan koji nije dobio Nobela.

Artist treba biti uvijek spreman na to da ga se ne ufaju pustiti u grad, da će ga iz grada protjerati ili zatvoriti. Ali, ako mu točka uspije prema trenutnom raspoloženju prvoga reda gledališta, može dobiti Nobela za mir.

No, "The war is over" kaže CNN, "The lights are fading!", kaže poznata pjesma. A mi se pitamo: "Što ćemo s mirom?" Još nema mira ni u našim glavama ni u našim srcima. Odvode nam najbolje momke u Hag a najzločrtnijeg Balkanca predlažu za "Nobela".

Kako metnuti mir u srce kad je Posavina presječena i isječena. Sutješćani u Počitelju i Drvaru, a Semberci u Varešu i u brdima oko Vareša. U Slavonskom Brodu čisti Hrvati, u Bosanskom čisti Srbi.

Ali rata je svima preko vrata. Nama, jer nas nestaje, Americi, jer se na našem ratu dobivaju ili gube njihovi izbori; Europi, jer sa našim ratom padaju u vodu svi njeni ugovori o dobrim namjerama. A naš rat ih i košta. Kad se sabere ono što su na njega do sada potrošili, i ono što obećavaju da će potrošiti za naš mir, ispada iznos od kojega se čovjeku zavrti u glavi. Za te pare se je mogla napraviti Švicarska nasred Romanije, brate Ivo, i Vlašića. O Jahorini da i ne govorimo.

No, predsjednik svih Hrvata Hrvatske, i svih Hrvata planete Zemlje, bio je optimist. Hrvati u Hrvatskoj dobivaju mir, istočnu Slavoniju, zapadni Srijem i turizam, a Hrvati u Bosni konstitutivnost i povratak na opljačkana zgarišta.

Naš predsjednik se opet obraća samo svome narodu. Nikad od njega Tite. Ni u dvorani, a kamoli na pravome terenu. On i dalje fura multi ovu, multi onu državu svoga naroda na ostatku tigrove kože. No nakon tragedije koja se dogodila njegovom narodu moramo ga razumjeti. Potpuno se slažemo s njegovom konstatacijom: "Ovaj mir nije pravedan, ali bi manje bio pravedan nastavak rata".

Ali, s Božjom pomoći, mir je tu. Idemo se organizirati za mir. Napraviti ćemo jaku hrvatsku zajednicu u Tuzli. Nažalost sa malim brojem Hrvata, ali sa velikom gimnazijom, bogatim profiterima i inteligentnim političarima, te sa našom crkvom i ombudsmenom. Bolje pakt nego rat!

POSLANICA PREDSJEDNIKA TUĐMANA

Hrvatice i Hrvati, građani Hrvatske, vrativši se sa konferencije u Daitonu, osjećam potrebu da hrvatskoj javnosti objasnim dokle je stigla hrvatska delegacija i sama konferencija. Prosudujući o tome moramo imati na umu:

Prvo, ta se konferencija održava pod vodstvom USA, uz sudjelovanje predstavnika glavnih država Europske unije, tzv. Kontaktna skupine, Francuske, Njemačke, Velike Britanije i Rusije te delegacija Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Srbije.

Od kolike je važnosti mirno uključenje, može se zaključiti iz podatka da smo do sada u Hrvatskoj imali 12.846 poginulih i nestalih i 32.659 ranjenih, dok su ukupni gubici hrvatskog naroda, računajući i one u Bosni i Hercegovini, oko 20.000 tisuća poginulih i 45.000 ranjenih.

Drugo, glavna zadaća ove konferencije je rješavanje krize u Bosni i Hercegovini.

Većina sudionika smatrala je da rješavanje tog glavnog problema ne bi trebalo opterećivati problemima okupiranih područja Republike Hrvatske.

Hrvatska javnost treba biti upoznata sa činjenicom da je do mirovne inicijative USA i mirovne konferencije moglo doći tek onda kad je Hrvatska svojim uspjesima na bojištima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini promijenila strateške odnose na tlu bivše Jugoslavije. Te povijesne ratne uspjehe, (oslobađanje Zapadne Slavonije, Baranje, Korduna, Like i Dalmacije s Kninom, deblokade Bihaća i slobađanje velikih područja u Bosni od Kupresa, Grahova do Jajca) postigli smo, dakako, sa opremljenom, izgrađenom i osposobljenom vojnom silom. Tim pobjedama osigurali smo strateške interese, što više, i samu budućnost samostalne i suverene hrvatske države. Ovim uspjesima, ne samo da smo učvrstili međunarodni položaj Hrvatske, već smo postigli i to da ona postane glavna regionalna sila, strateški partner glavne svjetske velesile SAD i nezamjenjiv čimbenik u stvaranju novog svjetskog poretka u ovom dijelu Europe.

A sve smo to, štovani dragi hrvatski građani, postigli samo snagama vlastitog naroda i vlastitim prosudbama, na osnovama uspostavljenog stabilnog demokratskog poretka, razboritom i odlučnom hrvatskom politikom, u odnosu na sve unutarnje i međunarodne

probleme.

Sa zadovoljstvom mogu istaknuti da je Hrvatska na spomenutoj konferenciji od svijeta najvažnijem konstruktivni čimbenik.

U okviru i dosadašnjem tijeku konferencije koja nastavlja s radom, mi smo postigli, za hrvatsku državu i hrvatski narod u cjelini, rezultate od dalekosežne važnosti i povijesnog značenja: Sporazum sa srpskom delegacijom o mirnom vraćanju još okupiranih područja Zapadnog Srijema, Istočne Slavonije i Baranje u ustavni poredak Hrvatske. Znači da,

za ostvarenje toga, za nas danas najvažnijeg cilja, nećemo morati podnijeti nove žrtve i razaranja.

Okupirana područja bit će

Hrvatska javnost treba biti upoznata sa činjenicom da je do mirovne inicijative USA i mirovne konferencije moglo doći tek onda kad je Hrvatska svojim uspjesima na bojištima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini promijenila strateške odnose na tlu bivše Jugoslavije.

demilitarizirana razoružanjem srpskih paravojnih formacija u roku od mjesec dana. Nakon toga, prognanici se vraćaju svojim domovima, a sveukupni pravi gospodarski sustav hrvatske države, bit će potpuno uspostavljen u prijelaznom razdoblju do godinu dana. S naše strane nećemo dati nikakva povoda niti razloga za produženjem sukoba.

Od kolike je važnosti mirno uključenje, može se zaključiti iz podatka da smo do sada u Hrvatskoj imali 12.846 poginulih i nestalih i 32.659 ranjenih, dok su ukupni gubici hrvatskog naroda, računajući i one u Bosni i Hercegovini, oko 20.000 tisuća poginulih i 45.000 ranjenih. Jamačno da bi ratne operacije za oslobađanje Baranje, Srijema i Slavonije izazvale, ne samo nove

Nastavak na 13. strani

HKD "NAPREDAK" IZ SARAJEVA OVE GODINE OBILJEŽIO JE PETU OBLJETNICU USPJEŠNOG DJELOVANJA

U nizu manifestacija kojima je ta svečanost obilježavana, izdvajamo propovijed na svetoj misi zahvalnici u Katedrali za "Napredak" i "Napretkovce" uzoritog kardinala, preuzvišenog gospodina Vinka Puljića, nadbiskupa.

Dragi Napretkovci!

Radujem se da danas mogu s vama i za vas moliti i Bogu zahvaliti za ovih preživljenih pet godina. Pet godina izgleda malo u jednom normalnom tijeku života. Ali ovih pet zadnjih godina su po svojim događajima, nažalost najčešće tužnim, teškim i tragičnim itekako dugi i veliki. Hvala ti Bože na tom daru vremena koje je bio veliki izazov. U njemu smo se svi školovali i polagali životni ispit. Hvala Ti, Bože, za ljude koji su se udružili, kako bi udruženi bili jači i više dobra dobrote ostvarili. Hvala ti, Bože, za sva proživljeno i preživljeno. Neka budu uključeni u našu molitvu i zahvalu svi koji dogorješe u borbi za kulturu života. Hvala ti, Bože, za njihove živote. Hvala Ti što si u svojoj dobroti dao da ih poznamo, s njima surađujemo i živimo. Vjerujemo da su mnogi od njih danas u božanskom krilu odakle nas zagovaraju svojim molitvama. Za one koji još nisu prešli u kraljevstvo svjetlosti, ljubavi i mira, žarko molimo da ih milosrdi Bog što prije primi u svoje vječne šatore. Hvala ti, bože, za tolike trenutke kada smo istinski osjetili da je puno važnije biti nego imati. Hvala ti što si nam dao dar postojanosti na stavovima dobra, kulture, života i istine i u vrijeme kada smo imali jedino vlastiti život koji je svakog trenutka mogao postati samo brojka više u izvještaju o poginulima. Unatoč svoj neimaštini i opasnostima, posjedovali smo bogatstvo jer smo bili ono što jesmo - ljudi, djeca Božja i braća među sobom - i to smo svjedočili.

Vama, dragi napretkovci, na čelu s predsjednikom dr. Topićem, cijelom upravom, svim podružnicama i udrugama zahvaljujem i izričem priznanje za sve ono što ste ugradili živeći ova

teška i preteška vremena. U vrijeme rušenja svih moralnih normi i urušavanja civilizacije, vi ste čuvali ljudsko dostojanstvo i branili ono lijepo u čovjeku. Vaš trag ostat će vidljiv i sjajan i onda kada svane svjetlo mira i slobode. Baš kao što veli pjesnik Izidor Poljak: "Kud god koračam, hoću da bacam snopove zlatne svjetlosti".

Kao Hrvatsko kulturno društvo stekli ste povjerenje i ugled što postaje obveza da nastavite i dalje opravdavati ime - napredak. Valja nam naprijed u napredak. Eto to vaše napredovanje želim osvjetliti ovim skromnim riječima.

Ovdje smo oko Stola Gospodnjega. Božja Riječ odzvanja u našim ušima - hrani, hrabri, opominje prosvjetljuje i oživljuje. Ako Napredak želi napredovati potrebno je da se stalno ostvaruje u svom radu. Međutim, u taj rad svi djelatnici trebaju unijeti dušu kako bi kroz marljivost svjedočili dobrotu i plemenitost te bili onaj primjer o kojem govori sveti Pavao u prvom čitanju.

Isus vidje - govori evanđelje - i čovjeka i mnoštvo i sav narod. I

mi ostajemo svjesni da nas Isus vidi, da nas trajno gleda i prati svakog osobno i sve zajedno. Idemo mu se približiti poput učenika i čuti što nam govori. S jedne strane kao da pogađa u srce, a s druge opet govori tako blago. Upravo to, Isuse, baš želimo biti sretni i to ne za kratko vrijeme nego vječno. Oko nas je toliko nesreće i

U središtu vjere jest, kako vele stari preporučavajući Riječ Božju: Bog na nebu i čovjek na zemlji. U središtu kulture, vjere, društvenosti, rodoljublja i bogoljublja stoji čovjek. Čovjek je nepreskočiva postaja. I Bog se zaustavio na toj postaji i utjelovio se. Uvijek će biti suvremeno, moderno i napredno pitanje: kako se postaje bolji, veći i vrijedniji čovjek. Eto, na to pitanje odgovara Gospodin sa svojim: "Blago siromasima, čistima, krotkima, mirotvorcima"... itd.

Da bi se ta ljudskost unaprijedila, sam Gospodin je ušao u ljudsku stvarnost i naučio nas kako se samo ljudskoću čovjek uljuduje. Društvo je uspijevalo i napredovalo ili nazadovalo zbrojem vrijednosti svih onih pojedinaca koji ga sačinjavaju. Jednu državu ne spasavaju i ne upropašćuju zakoni, već zakonodavci i primjenjivači zakona.

Stojimo pred brojnim ruševinama. Najgora ruševina jest čovjek kojim je ovladalo zlo i grijeh. Najvrijednija obnova je baš ta obnova čovjek iznutra, obnova čovjeka u svim dimenzijama. Bez hijerarhije vrednota nema konstrukcije koja će ga držati. Zato je potrebno početi od te kulture života. Treba shvatiti ovo vrijeme i ovaj prostor i ove uvjete kao izazov ostvarenja. Izazov polaganja ispita vrednota koje živimo, za koje izgaramo i koje ugrađujemo.

HG

Na svečanosti održanoj 10. studenog 1995. godine u Narodnom pozorištu u Sarajevu dodijeljena su priznanja za pomoć i doprinos Hrvatskom kulturnom društvu "Napredak". Između ostalih, Zahvalnice su dodijeljene Hrvatskom kulturnom društvu "Napredak" - podružnica Tuzla i gvardijanu fra Petru Matanoviću, članu Središnje uprave Društva.

NEMA BOSNE I HERCEGOVINE

*** Gospodine generale, molim Vas da na samom početku ovog razgovora komentirate vojne uspjehe postignete u akcijama HVO-a i Armije BiH tijekom akcije "Maestral".**

- Učinak tog združenog djelovanja su područja oslobođena od agresora. Osnovna stvar je da su hrvatske snage napravile proboj u obrani od agresora u dužini od 160 kilometara, i da su to pratile i snage Armije, ostvarivši dobre rezultate. Tu, prije svega, mislim na Peti ali i na Sedmi korpus. Djelovanje je bilo usklađeno. Hrvatske su snage prvih dva-tri dana operacija slomile otpor agresora ali je u planiranju i u izvođenju postojala uska koordinacija sa Petim i Sedmim korpusom.

Sada, kada se te akcije predočavaju putem medija, jasno je da svaka strana prvenstveno ističe sebe. No, činjenica je da je bilo u pitanju zajedničko djelovanje na agresora. Agresor je u prvih sedam dana bitke bio stvarno razbijen, i to na velikom prostoru. Međutim, sada je već uspostavio crtu obrane na tim bojišnicama. Mi ćemo i dalje djelovati jer aktivnosti nisu završene iako one ovise i o neprijatelju, o tome šta on poduzima i planira. Združeni je stožer, u kome sam ja na čelu u ime HVO-a, učinio mnogo da se postignu uspjesi sa ovo snaga s koliko raspolaze.

*** Bilo je govora o incidentima između HVO-a i Armije BiH?**

- Mi smo učinili mnogo da ne dođe do trvenja između postrojbi iako je normalno da do trzavica dođe i unutar jedne vojske glede stanovitih aktivnosti. Tijekom akcije "Maestral" događalo se da za jedan objekt borbu vode tri strane: agresor ga brani dok ga istovremeno napadaju i jedne i druge oslobodilačke postrojbe. Ako se u tom smislu dogode i incidenti, smatramo to objektivnim. I jedna i druga strana, mislim na HVO i Armiju BiH shvatile su to kao incident nastavivši dalje zajedničko djelovanje.

*** Ponekad se čini da se suradnja na vojnom planu odvija bolje nego na političkom?**

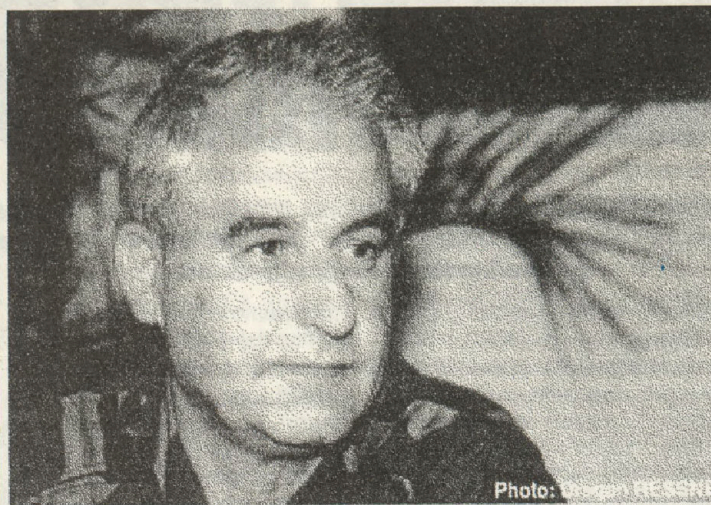

Photo: ...

JA SAM, NA SREĆU, BIO NA PRAVOJ STRANI - NA STRANI POBJEDNIKA

- Iz dosadašnjeg iskustva izgleda da je tako. Vojska se s jedne strane dogovara za borbu, a s druge, tu su životi i zdravije ljudi. Vojni su kadrovi primorani dogovarati se. Ta realnost jednostavno tjera HVO i Armiju da se dogovaraju brže nego politika. Vjerojatno je politika širi prostor sa više grana djelatnosti pa se onda i teže dogovoriti.

Ja osobno mislim da i politika sagledava stvari objektivnije, sprječava ekstremizam i svodi stvari na realne interese jedne i druge strane. Tu mislim i na stranke ali i na sve druge čimbenike države: gospodarstvo, elektroprivredu, sanitetsko zbrinjavanje i mnogo toga drugoga. Ima širok raspon oblasti u kojima se politika mora dogovarati. Čini mi se da ovaj oružani dio, pošto je primoran na suradnju, može biti primjer kako se može izvršiti gransko povezivanje i u drugim oblastima. Tako bi se i neki elementi Federacije razvijali ne samo u uskom nego i u širem krugu. Treba tražiti točke dodira i onda se dogovarati.

*** Možete li nam reći kakva je situacija u srednjoj Bosni sada?**

- Ja bih rekao da je srednja Bosna ovim oslobodilačkim akcijama dobila mnogo u smislu svoje povezanosti. Sada se iz Travrnika do Jajca stigne za 50 minuta a do Zagreba za nešto

više od četiri sata. To je veliki kvalitet u odnosu na takvo je stanje bilo prije.

*** A Sarajevo?**

- Ja nisam bio ovdje tridesetak dana, ali uočavam promjenu barem što se tiče ponašanja ljudi. Uostalom, ovdje više ne padaju projektili po gradu, barem to. Ako me pitate za vojno rješenje Sarajeva, sada više nisam siguran kako će to ići. Postoji ona prijašnja prosudba da dok Sarajevo ne bude imalo sigurnu prometnicu na kojoj Srbi nemaju utjecaja, na kojoj ne mogu izaći na put, rješenja za Sarajevo nema. Ja govorim o makar jednoj prometnici, ne računajući tu i igmanski put ili izlaz preko zračne luke, gdje su mjerodavne UN. Meni je jasno da bi ljudi željeli da se crta fronta odmakene 10 ili 20 km dalje, ali to će, po svemu sudeći, biti nemoguće. Zato bi jedno od rješenja sadašnje pozicije Sarajeva bilo: sigurna prometna veza na koju druga strana nema utjecaja. Hoće li to biti dolinom rijeke Bosne ili izlaz na Neretvu, ili pak preko Kiseljaka, to je bitno pitanje. Bilo bi najbolje da svi ovi putovi budu slobodni, ali vidjet ćemo.

*** Ne čini li Vam se da ova situacija sa Sarajevom traje već predugo i da su ljudi na granici izdržljivosti?**

- Ja bih podsjetio da je bilo drugih krajeva koji su bili u sličnoj, a neki čak i u težoj poziciji. Mislim na gradove koji nisu bili medijski pokriveni kao što je to bilo Sarajevo. Za Sarajevo se sve vrijeme znalo što se tu događa. Ja sam, recimo, bio u Bihacu a znam najmanje desetak mjesta koja su stradala više nego taj grad. Samo, za Bihac se, zahvaljujući medijima, znalo. Hrvatska sela, na primjer u tom kraju... To je sve potpuno upustošeno i popaljeno...

Što se tiče psihološkog stanja, jasno je da se vlastita muka doživljava naj-intenzivnije. Jasno je da će osjećaj bezizlaza, nemogućnosti da se živi normalnim životom ili zatvorenosti nestati tek zaključenjem mira. A kada će do toga doći, to je sada druga stvar.

*** Vraćaju li se ljudi u oslobođene krajeve?**

- Još je o tome rano govoriti... Što se Hrvata tiče, mnogi su otišli fizički daleko od svojih domova da bi taj povratak bio brz. Akcija oslobađanja je izvedena tako brzo da pripreme za povratak izbjeglih nisu to mogle pratiti. Na primjer - Jajce. Budući da sam branio Jajce, znam svaku stopu zemlje, znam tamošnje ljude, i mogu govoriti o tome. Jedan je šok bio oslobađanje Jajca a drugi - što uraditi da se ljudima omogući život u njemu. Puno je problema oko toga. Ljudi dođu iz Mađarske, iz Zagreba, dođu oni koji su dvije-tri godine živjeli izvan rata i dožive šok: ništa nije regulirano: nema vode, nema struje, nema benzinskih crpki a padaju i granate... Ima samo krov nad glavom a i njega treba urediti. Treba učiniti napor da se organizira život zajednice ali treba voditi računa i o tome da je to mjesto na putu kuda vojska još manevrira, kuda prolaze kolone. Ima tu još i ostataka agresora - može se nastradati. U tom smislu mislim da treba malo sačekati. I civilne i vojne vlasti čine sve što je moguće.

*** O situaciji u Bugojnu znamo toliko da je loša, da je mnogo Hrvata napustilo grad i da se povratak odvija sporo?**

- Teško je sada Mlači (ili ne znam tko tamo već sve

BEZ HRVATA

predstavlja vlast) preorijentirati se i prihvatiti drukčiju stvarnost. Mislim na to da se pojavljuju Hrvati, da žive normalno, da se uspostavljaju odnosi među ljudima kao što su nekada bili. Za neke stvari treba vremena da zažive. Sve je to teško regulirati s pozicija vlasti, ali polako, rješava se.

Sve dok jedna strana nameće svoj interes a ne prihvaća interes drugoga, pomaka nema. Tako će - što se tiče povratka ljudi na oslobođene prostore i uopće na prostore što ih nadziru jedna ili druga strana, politika mora "zasjesti" više.

*** Hoće li se ponovno organizirati HVO u Sarajevu?**

- HVO u Sarajevu. Stalno to postavljamo na svim razinama, ali rješenja se uvjetuju a uvjetovanje se plaća. Možeš uvjetovati računajući često i na vlastitu štetu. Bilo bi dobro da se i pitanje HVO-a u Sarajevu riješi obostranom intresu. Odugovlači se, međutim, s tim rješenjem, a u krajnjem su slučaju, zalag za to oni koji to plaćaju - građani Sarajeva, dakle svi - i jedni, i drugi, i treći.

Nadam se međutim, da će se brigada HVO-a vratiti u Sarajevo. No, mi nemamo interes da izgine za bilo kakvu pobjedu a da to netko drugi predstavlja kao svoj uspjeh. Hoću, naime, da znam jasno kamo vodim momke i da ih u tom smislu motiviram. Nije mi cilj da izgine a da to netko drugi pripíše u svoj oslobodilački uspjeh. Ako je moje 1 posto, onda barem želim znati da je to tako. Ne može biti da i ovdje nema jasnog interesa Hrvata. I tu mi, barem što se tiče HVO-a pokušavamo definirati što je to i

gdje je to što se tiče Hrvata u Sarajevu. Kroz medije i inače kroz političke postupke nigdje se ne vidi jasno gdje su to Hrvati u Sarajevu odnosno u BiH, a ne može biti BiH ako u njoj nema Hrvata, barem u mjeri realnih odnosa. U tom smislu ni HB ni HVO ne žele našim ljudima više od onog što im pripada. Zbog toga se tučemo, ginemo i stradavamo: da nam se više ne ponovi da netko u ime nas zastupa neko zajedništvo i jedinstvo a da time zapravo ostvaruje svoje interese.

*** Kakva je uloga medija u svemu tome?**

- Teško je očekivati od nekoga drugog da ističe tvoje uspjehe. To moraš činiti sam onoliko koliko možeš. Djela ostvarena na terenu su najbolji

pokazatelj svega. Greške u medijskom predočavanju se vrate kao bumerang - stoga bi djelatnici medija to morali znati i osjetiti. Neka malo raščlane stvari sami... Bošnjačka strana ima na raspolaganju medije svih 24 sata u danu. Hrvatska strana to ima daleko manje, u postotcima je to nezamjetljivo. A i to malo se nastoji ugušiti, pretočiti u svoje. No, tako dalje neće moći. Ako se govori o Bosni i Hercegovini, onda se mora tako i postupiti. Svi kadrovi, svi novinari, svi mediji koji to ne uočavaju, sijeku sami

Photo: ...

sebi granu na kojoj sjede. Možda nisam u pravu, ali dojam je da se u hrvatskim medijima, na televiziji i na radiju govori ravnopravno o nastupima HVO-a i Armije BiH. Neka to netko analizira i neka me uvjeri u suprotno. Treba se stoga upitati: Može li opstati Republika BiH, može li se razvijati Federacija BiH ako se nastavi na ovaj medijski način?

*** Što učiniti da se stvari poboljšaju?**

- Dok je rata i ovako kakva je sadašnja praksa, znam samo da vlastite snage daju rezultat. Mora se razvijati vlastiti kadar i vlastiti sustavi informiranja. Praksa je pokazala da je sve drugo - iluzija.

*** Na kraju, gospodine generale, recite koju riječ i o sebi.**

- Ja sam profesionalni vojnik. Završio sam najviše vojne škole, u JNA sam zapovijedao pukom. U HVO-u sam od 10. travnja 1992. Bio sam zapovjednik Regionalnog stožera za srednju Bosnu. Ratovao sam u Jajcu, Uskoplju, Bugojnu, Gornjem Vakufu. Bio sam zamjenik zapovjednika Zbor-

nog područja Vitez, Tomislavgrad a sad sam zapovjednik Združenog stožera Savezne vojske Federacije, HVO obrane. U biti, to je stalna borba s agresorom i stvaranje pozicije da Hrvati na kraju ne budu poraženi. Da i ja i moje potomstvo možemo uspravno hodati zemljom i kazati: kad je bila borba, bio sam tamo gdje je trebalo biti i borio se za interese prije svega svoga naroda. Ovo je rat dijeljenja, i tko nije sebe našao na pravoj strani, vjerojatno će imati posljedice vezane za sredinu u kojoj živi. Ja sam tako, na sreću, bio na pravoj strani, a izgleda da je ta strana pobjednička. Rat traje, ali ovako kako stvari sada stoje i računajući stvarnu moć hrvatskih snaga, podrazumijevajući hrvatsku vojsku, državu i HVO, dakle, natoj pobjedničkoj strani, iako pobjeda nad fašizmom vjerojatno neće biti čista kao što je bila 1945. godine. Ali pobjeda, u smislu da se može normalno živjeti, ravnopravno raspravljati jer imaš poziciju, da nisi podređen. Ja ću biti na toj strani.

Planinka MIKULIĆ
Dragan RESSNER
Stećak / listopad 1995.

BOSNA I HERCEGOVINA JE

Krajem listopada i početkom studenog, u okviru svoje posjete Posavini i području Soli, među nama su boravili gospoda:

Ivan Bender, Dario Kordić, Jozo Marić i drugi. U povodu toga na Husinu je održana konferencija za tisak i druge medije.

Budući da je na lokalnim medijima i javnosti konferencija primljena sa dosta podozrivosti, što se osjećalo već u pitanjima novinara, donosimo glavne naglaske s ovoga skupa:

Jozo Marić: Nadamo se da ćete korektno prenijeti ovo što smo rekli. Mi se i ne ustručavamo govoriti jer govorimo u svojoj zemlji i nikome nećemo dozvoliti da nam to stavi pod znak pitanja. Ovdje na revolucionarnom Husinu, gdje su se Hrvati uvijek znali usprotiviti svojim oblicima nepravde, mi smo došli progovoriti, partnerski, prije svega svome narodu, ali isto tako želimo govoriti našem partnerskom bošnjačko-muslimanskom narodu.

Nismo zadovoljni sa mnogim stvarima na terenu i mislim da se mogu bolje rješavati mnoge stvari. Htio bih primijetiti da ovaj put ostvarivanja federaciji koji je ovdje vidljiv nije pravi put, barem što se tiče hrvatskog naroda.

Poznato nam je da je tu više od dvadeset i tri tisuće Hrvata, ali znamo da u praksi tek od sutra nekolicina hrvatske djece ima potpuno pravo slušati nastavu na svom, hrvatskom jeziku, iako je odredba Ustava u tom pogledu stara više od godinu dana.

Htio bih upitati ministra istog resora sa bošnjačke strane, da li je to implementacija Ustava Federacije?

Htio bih upitati zašto sa tuzlanskog sveučilišta odoše skoro svi Hrvati? Htio bih upitati da li je tako mala briga za malobrojna kulturna društva u Tuzli, doprinos za ostvarenje Federacije. Kad je to u pitanju, upitao bih da li su i Hrvati ulagali materijalna sredstva za informiranje, kojim sada upravljaju i raspolazu samo muslimani? Je li to doprinos Federaciji?

Htio bih da se razgovara konkretno, a ne da se ide lijepljenjem etiketa i s jedne i s druge strane.

Mislim, da u ovom prostoru HDZ-e ima pravo da predstavlja hrvatski narod i da postavlja takva pitanja. Govorim kao ministar Herceg-Bosne koju stalno partnerska strana, pa i tuzlanski tisak zovu "takozvana", a u Sporazumu stoji da svi postignuti aranžmani tj. praktično stanje na dan zaključivanja dogovora, ostaju onakvi kakvi jesu. Prema tome, tu nema govor o nekom hipotetičnom ili sumnjivom stanju. Herceg-Bosna je priznata od objiju strana i ona je potrebna dok se ne završi proces ostvarenja Federacije Bošnjaka-Muslimana i Hrvata. Tu je HVO, tu su drugi politički i upravni aranžmani i to je "svijet" priznao, a to nam priznaju naši partneri.

Htio bih znati kako bi oni reagirali ako bismo mi negirali Bošnjake. Dok oni negiraju Herceg-Bosnu, negiraju, u stvari, ravnopravne Hrvate u Bosni.

Mislim da se stoga i treba dobro zamisliti i krenuti putem pozitivnijeg rješenja. Čuvati se izravnih neutemeljenih izvjava upravo radi naše zajedničke budućnosti.

A kada je u pitanju prosvjeta, nadam se da će se ostvariti naša želja, da što bolje osmislimo svoju egzistenciju, i bitan dio te egzistencije, osobnu

sreću, zadovoljstvo?! Dakle u školstvu, športu i informiranju, tako da se ne bismo osjećali kao u nekom prikrajku, nego u potpunosti ravnopravni što to sada ni u kojem slučaju nije vidljivo. Dakle, da bismo zaista dijelili sve ono što smo zajednički izgrađivali i što ćemo ubuduće zajednički izgrađivati.

Ivan Bender: Mi smo tu. Pitajte. Tu smo mnogo toga rekli. Pa izvolite! Naravno, neka se svako predstavi i kaže u čije ime pita.

Novinar kantonalne televizije je upitao: Cijelo vrijeme se s vaše strane ističe ugroženost hrvatskog čovjeka. Što je HDZ učinio za Federaciju?

Kordić: Ugrožen je svaki onaj koji nema suverenih prava, a ovdje smo, iz razgovora sa predstavnicima hrvatskog naroda čuli da ne ide baš onako kako to naši partneri žele predložiti u ovom Kantonu. Više od trideset pet odsto ljudi, napustilo je ove prostore poslije Sporazuma,

Poznato nam je da je tu više od dvadeset i tri tisuće Hrvata, ali znamo da u praksi tek od sutra nekolicina hrvatske djece ima potpuno pravo slušati nastavu na svom, hrvatskom jeziku, iako je odredba Ustava u tom pogledu stara više od godinu dana.

Htio bih upitati zašto sa tuzlanskog sveučilišta odoše skoro svi Hrvati? Htio bih upitati da li je tako mala briga za malobrojna kulturna društva u Tuzli, doprinos za ostvarenje Federacije. Kad je to u pitanju, upitao bih da li su i Hrvati ulagali materijalna sredstva za informiranje, kojim sada upravljaju i raspolazu samo muslimani? Je li to doprinos Federaciji?

Htio bih da se razgovara konkretno, a ne da se ide lijepljenjem etiketa i s jedne i s druge strane.

Mislim, da u ovom prostoru HDZ-e ima pravo da predstavlja hrvatski narod i da postavlja takva pitanja. Govorim kao ministar Herceg-Bosne koju stalno partnerska strana, pa i tuzlanski tisak zovu "takozvana", a u Sporazumu stoji da svi postignuti aranžmani tj. praktično stanje na dan zaključivanja dogovora, ostaju onakvi kakvi jesu. Prema tome, tu nema govor o nekom hipotetičnom ili sumnjivom stanju. Herceg-Bosna je priznata od objiju strana i ona je potrebna dok se ne završi proces ostvarenja Federacije Bošnjaka-Muslimana i Hrvata. Tu je HVO, tu su drugi politički i upravni aranžmani i to je "svijet" priznao, a to nam priznaju naši partneri.

Htio bih znati kako bi oni reagirali ako bismo mi negirali Bošnjake. Dok oni negiraju Herceg-Bosnu, negiraju, u stvari, ravnopravne Hrvate u Bosni.

Mislim da se stoga i treba dobro zamisliti i krenuti putem pozitivnijeg rješenja. Čuvati se izravnih neutemeljenih izvjava upravo radi naše zajedničke budućnosti.

A kada je u pitanju prosvjeta, nadam se da će se ostvariti naša želja, da što bolje osmislimo svoju egzistenciju, i bitan dio te egzistencije, osobnu

Bili smo danas u Drijenči. Zašto tjerate Hrvate iz Drijenče da budu u općini Čelić, koja je izdvojena iz Loparske općine, kad su se oni referendumom izjasnili da privremena rješenja žele ostvarivati u Tuzli, kad se već stara Općina raspala. Općina Čelić ne može biti nikakav pravni kontinuitet ove općine iz više razloga. Kako su u Čeliću imali pravo osnovati novu općinu na dijelovima bivše općine, tako i građani Drijenče imaju isto pravo. Kako to da oni koji su svojom postrojbom i sudjelovanjem svojih ljudi znali samostalno uz savezništvo s drugim, obraniti svoje selo i pomoći obrani muslimanskih sela Humci i Nahvioci, kao i Tuzle, ne mogu stvoriti svoju općinu ili se pripojiti onoj općini kojoj žele?

Dakle, treba narodu ne spriječavati ostvarenje njegovih prava - bez obzira radi li se o Hrvatima ili Bošnjacima-muslimanima. I to je za mene pravi pristup i put ostvarenja Federacije.

Dakle, daleko je od toga da se možemo hvaliti i ovdje, i na drugim mjestima. I zato treba što prije poraditi da se promijeni stanje u pozitivnijem smjeru.

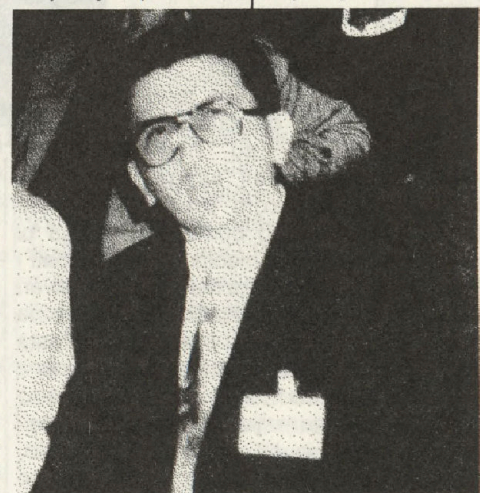
Vjerujem da će i ovi pregovori u Americi doprinijeti još većem zamahu ostvarenja

Federacije, jer nema ni za jedan narod u ovom trenutku boljeg rješenja. A ukoliko budemo gledali kako ćemo jedni druge prevariti, onda nema napretka, ni za jedne, ni za druge.

Što se tiče doprinosa HDZ-a u uspostavi Federacije BiH, mi smo doista na temeljima **Washingtonskih sporazuma**, ali i konfederalnih odnosa sa Republikom Hrvatskom. Mi i to stalno ističemo ali se na bošnjačko-muslimanskoj strani to rijetko čuje. To je, međutim, uvjet bez koga će teško ići i

Federacija, a tako stoji i u Sporazumu. Treba sve učiniti da se ti principi ostvare. Velika je zadaća na prijelaznim organima vlasti, dakle onim organima koji su izabrani na prvim demokratskim izborima. Oni trebaju uspostaviti novi milje, i situaciju, da bi se stotine tisuća prognanika mogle sigurno vratiti na ona područja odakle su prognani. Mislim, da se npr. nitko od Hrvata Kraljeve Sutjeske, Kaknja, Bugojna neće vraćati dok se ne postigne svekolika politička klima i osjećaj sigurnosti, ne samo za ovu, nego i za buduće generacije. Slično će tako reagirati i Bošnjaci-muslimani. Pretjerano je tu očekivati neki poprečni put, bez temeljnih garancija. - Vehid Jahić: Postavit ću tri pitanja. 1. Hoće li nakon formiranja vlade Federacije postojati i vlada Hrvatske Republike Herceg Bosne?

Ivan Bender: Što se tiče vlade Herceg-Bosne u nekoj novoj situaciji, ona će u tolikoj mjeri postojati u kolikoj mjeri bude postojala vlada Republike BiH. Jer Hrvati neće dopustiti ovaj puta da budu uvedeni

Dario KORDIĆ

NAŠA ZAJEDNIČKA DOMOVINA!

u neku instituciju koja neće funkcionirati. Znači jačanjem institucija vlade Federacije smanjivat će se snaga institucija i sadašnjih u Republici BiH i u Hrvatskoj Republici Herceg-Bosni, i to paralelno i istovremeno.

2. Zbog čega je osujećen pokušaj Muslimana-Bošnjaka da odu u Jajce u posjete mezarima i grobljima svojih pokojnika?

Što se tiče toga, trebalo je realizirati ono kako je dogovoreno. Međutim, još nam nije poznato zašto se to nije ostvarilo! Stojimo iza dogovora. I po povratku u Mostar ćemo sve provjeriti i poduzeti odgovarajuće mjere.

3. Tko je kriv da se Federacija ne ostvaruje: narodi, vladajuće stranke, ili opozicija?

Ivan Bender: Put ostvarenja Federacije nije ni jednostavan, ni lagan. Mnogo toga usporava ovaj proces, ali se ne može reći da nema pomaka. Ima mnogo i onih koji su kočničari, ali i onih zaslužnih koji ipak rade. O kočničarima ne bih sada. Ali ću istaći pozitivnu stranu i tu su najzaslužnije dvije vladajuće stranke SDA i HDZ. Ima i iz drugih stranaka koje se žele nametnuti kao da su one najviše učinile. To ne stoji. Ja, dakle, želim naglasiti, da sve što je učinjeno i dobro i loše, u prvom redu, pripada dvjema vladajućim strankama. Uvjeren da smo napravili mnogo kad smo uspjeli zaustaviti rat. I sad preostaju treći. Ako ne mogne pregovarivati, morat ćemo zajednički odgovoriti drugim sredstvima.

Velid Jahić: Recite nešto konkretnije o problemima koje Hrvati imaju na ovim područjima, npr. na području općine Ravne-Brčko.

Ivan Bender: Recimo, postoje problemi oko vozila koja nose oznake Herceg-Bosne. Dakle, koja su registrirana u ovoj općini, ali i u drugim općinama Herceg-Bosne. Na punktovima ovog Kantona ove su tablice priznate i nitko ih ne treba skidati. Bude li se to činilo, morat će se potražiti i druga rješenja. Ne bih želio da ovo ispadne kao prijetnja, ali morat će se nešto poduzeti, ako se ovo nastavi.

Želim naglasiti da i ovdje u Tuzli imamo problema i oko obrazovanja, i oko udaljavanja Hrvata sa određenih radnih mjesta, posebice sa rukovodnih mjesta u poduzećima. HDZ i Hrvati koji su odgovorni u ime Hrvata, ne žele mirno gledati da se Hrvati uklanjaju sa određenih funkcija niti da se mimo njih postavljaju. Mi želimo u svemu tome ravnopravno sudjelovati.

Vehid Jahić: Molim vas možete li konkretno reći tko je pomaknut, uklonjen i slično? Jer, ja zaista, ne znam o tome ništa!

Jozo Marić: Ja ću djelomično odgovoriti na ovo pitanje. Vama kao novinaru bi trebalo ovo biti poznato. Lako nam je provjeriti koliko je Hrvata na raznim položajima bilo prije rata, a koliko ih je danas? Koliko je profesora bilo na Sveučilištu, a koliko ih je danas? Kad je upitanju školstvo, što se tu konkretno učinilo? Bilo bi normalno da u većin-

skim hrvatskim mjestima naprimjer hrvatskih jezic predaju Hrvati, ili ako predaje Bošnjak, onda bi se trebao truditi da predaje hrvatskim jezikom. Ono što bi svaki nastavnik trebao činiti, je prilagoditi se djeci i roditeljima. Kad o tome razgovaram sa roditeljima i djecom onda to se ne može čuti. To pokazuje nebrigu kantonalnih vlasti i prosvjetno-pedagoških institucija.

Drugo kad se npr. pogleda kantonalna televizija: Kakvo je kadrovsko stanje? Koji jezik se tu preferira? Što tu ima hrvatsko? Znamo da ima dosta objektivnih razloga i ni u kojem slučaju ne želimo reći da netko neće i ne želi poboljšati ovo stanje i sa muslimanske i sa hrvatske strane. Vjerujem da na obje strane ima i dobrih namjera, ali i nespremnosti za promjene, koje moraju uslijediti.

Spomenut ću još jednu činjenicu. Npr. Hrvatska-katolička škola je dobila dvije učionice, a u ovom gradu ima tristo-četsto učionica. Da li su Hrvati gradili te škole ili su oni ovdje neki svemirci da im se ovako udjeljuje. Slična je situacija na Sveučilištu. Imate prorektora Hrvata koji to izgleda ne smije reći. (Netko dobacuje da je on sada Slovenac!). Onda se ispričavam tom gospodinu, možete točno kao novinar to provjeriti i konstatirati.

Evo, to su neke sugestije i odgovori o kojima biste vi kao novinar Oslobođenja trebali pisati, pa da ga mi Hrvati prihvatimo kao svoje glasilo!

D. Kordić: Ove i slične informacije smo čuli u županijskom odboru HDZ-a, pa im možete provjeriti i dobiti u veležupanijskom odboru HDZ-a. Naprimjer mi imamo ministra pravosuđa, a nemamo nikoga u sudstvu: ni javnog tužitelja, ni suca. Ta funkcija je prazna i nedjelatna. Budimo realni! Mi tražimo samo ono što po Ustavu pripada hrvatskom narodu - ni više, ni manje.

M. Divković: Radio slobodna Europa? Vi ste uglavnom govorili o onome što u tuzlansko-podrinjskom kantonu i Federaciji ne valja. Ima li išta što valja?

D. Kordić: Sam čin potpisivanja i Washingtonskih sporazuma, je pozitivan. Zaustavio je sukobe. To je neprocjenjiva vrijednost i pozitivnost. Stvorena je klima koja će pomoći da se vrlo brzo povrate prognanici i izbjeglice. Sloboda kretanja, ljudi, robā i kapitala je dosta dobra. Ali mi ne smijemo ovim biti zadovoljni. Nije dovoljno samo da imamo šta jesti i da nas nitko ne tuče. Potrebne su i državno-pravne pretpostavke koje proizilaze iz suverenosti i državotvornosti svakog naroda u BiH.

Jozo Marić: Novinari moraju paziti kako interpretiraju određenu situaciju. U državnim medijima, i njihovim redakcijama mora se ostvariti i postati vidljiva Federacija.

I na kraju, došlo je pitanje koliko je realno očekivati sva ostvarenja prava koja proizilaze iz Ustava Federacije? Odgovoreno je po šablonu da će sve ići kroz dogovor dvaju legalnih predstavnika oba naroda tj. SDA i HDZ! Drugi čimbenici će morati pričekati neka druga vremena

M. Divković: Gospodin Košnik je prije desetak dana na jednoj konferenciji u Tuzli optužio upravo HDZ kao kočničara u ostvarenju Federacije!

I. Bender: Što se tiče stavova gosp. Košnika Mi smo reagirali na to i dokazali da on nije u pravu. Nikad ne može biti krivac samo jedna strana. Nije prvi put da gosp. Košnik okrivljuje Hrvate u Mostaru.. Općinsko rukovodstvo i rukovodstvo HDZ-a u Mostaru su reagirali i zatražili sastanak. Košnik je na drugim mjestima imao i drugačijih stavova. Bilo je dosta problema i sa muslimanske strane. Treba spomenuti probleme oko hidroelektrane, neprihvatanje velikih sredstava od međunarodne zajednice za saniranje objekata na Neretvi itd.

Po mom mišljenju, u Mostaru se vide pomaci. To treba prepustiti dvjema stranama da se dogovore. Gosp. Košnik treba ostati samo posrednik, a ne sudac.

Ne može nitko sa strane određivati kako ćemo u gradu stvarati više općina, sa jednom gradskom upravom. To ćemo se mi u Mostaru dogovoriti i nitko nam ne može nametati neko svoje rješenje.

M. Divković: Čini se da vi odričete pravo i drugim strankama da djeluju kao Hrvati ili čak da se osjećaju Hrvatima.

D. Kordić: Mislim da se iz naših nastupa ne može tako zaključiti. Ali, isto tako ne može se sasvim otvoreno ne reći da je apsolutno pravo HDZ-a, temeljem demokratskih izbora i rezultata na njima, da imamo najveće pravo i obvezu boriti se za interese Hrvata u BiH. Pobjeđiti će da je u prvom demokratskom parlamentu BiH 24 posto mjesta pripadalo HDZ-u. Očito, da je to veći broj nego što bi se po popisu stanovništva iz 1991. moglo očekivati, tada je nas Hrvata bilo nešto manje od 18 posto.

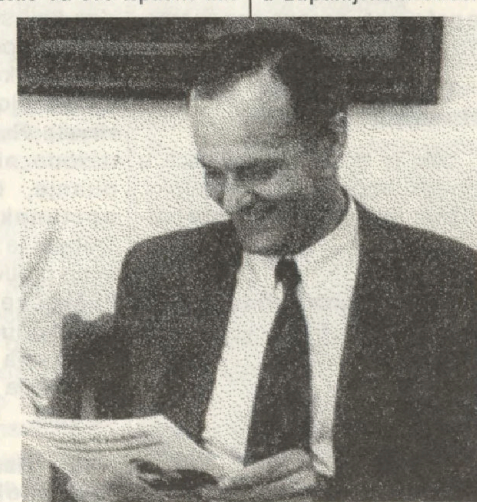
Druga provjera je bila upravo na posljednjim izborima za parlament Republike Hrvatske. Na izbore je išao velik broj ljudi i 97 posto ili je glasovalo za stranku HDZ-e.

Salih Brkić: Ovih se dana spominju prognoze skorog povratka prognanika, čak i cifre? Koliko je to realno očekivati?

D. Kordić: Ja sam uvjeren da će, sve ono što se legalni predstavnici hrvatskog i bošnjačkog naroda dogovore u Americi, biti i provedeno. Naravno, uz to će ići i druge ustavne i pravne pretpostavke. Dakle, ne samo povratka, nego i ostvarenje Federacije u cjelini.

Jozo Marić: Novinari moraju paziti kako interpretiraju određenu situaciju. U državnim medijima, i njihovim redakcijama mora se ostvariti i postati vidljiva Federacija.

I na kraju, došlo je pitanje koliko je realno očekivati sva ostvarenja prava koja proizilaze iz Ustava Federacije? Odgovoreno je po šablonu da će sve ići kroz dogovor dvaju legalnih predstavnika oba naroda tj. SDA i HDZ! Drugi čimbenici će morati pričekati neka druga vremena

Ivan BENDER

NEUSTRAŠIVI BRANITELJ CJELOVITE

Četvrtog i petog studenog ove godine imali smo zanimljive goste iz Hrvatske na čelu sa gosp. dr. Antom Kovačevićem. Gosp. Kovačević je veliki rodoljub i pravedan čovjek. Za svoje rodoljublje odležao je 8 godina robije u zeničkom kazamatu, kako to on kaže, gulagu. Autor je nekoliko članaka i publikacija u kojima brani dostojanstvo ljudske osobe, a posebno Hrvate u bivšem komunističkom režimu. Zadnja publikacija je knjiga "Posavski koridor smrti". Tom prilikom je imao vrlo zapažen nastup na kantonalnoj televiziji. Evo nekoliko izvadaka iz njegovih odgovora na pitanja voditelja i gledatelja:

TV - Hoće li Bosna opstati?

Bosna neće biti podijeljena. Doduše, nije ovo prvi pokušaj, ali to nije nikom pošlo za rukom. Ja vjerujem da će Bosna pobijediti sve svoje dušmane.

TV - Hrvatski parlamentarni izbori!

Mi kao oporba smo bili protiv prijevremenih izbora, dok se ne oslobode svi krajevi Hrvatske. Dakle, dok je okupiran legendarni Vukovar, koji je metafora hrvatskog stradanja, Baranja, Istočna Slavonija.

Međutim, vladajuća je stranka vidjela upravo u ovom času svoju najveću šansu i posegnula je za izborima.

Hrvatski narod je zrelo odgovorio na ovaj izazov. S jedne strane birao je HDZ-e, jer nije htio reskirati i prekidati kontinuitet borbe za oslobođenje, ali je s druge strane npr. u Zagrebu gdje je četvrtina biračkog tijela u Hrvatskoj, dao do znanja vladajućoj stranci da se u mnogome s njom ne slaže.

Nemam ništa protiv što je HDZ pobijedila. Premda smatram da je hrvatskom narodu potreban jak Sabor, a ne jak vođa. Jer u svakoj demokraciji postoji jak Sabor. Tko zna tko je predsjednik u Danskoj, Norveškoj ili Švedskoj?!

U Hrvatskoj je pobijedila demokracija, jer je oporba nastupila ujedinjena i tako će biti ozbiljniji konkurent vladajućoj stranci.

TV - Socijalna pitanja.

Važna su socijalna pitanja. Ona se ne mogu zaobići pojačanim domoljubljem. Domoljublje uvijek predpostavlja bolju poziciju u vlastitoj domovini. Prema tome domoljub mora vjerovati da će u toj i takvoj njegovoj državi biti bolje nego u bilo kojoj drugoj. I zato se bori. Zato ga je jako opasno razočarati, tj. kad dođe do vlastite države, da onda mora iz nje odlaziti i biti tamo negdje sluga. Zašto se onda borio?

Hrvatski vojnik je ginuo za svoju domovinu, a ne ni za koju stranku. A on je uglavnom predstavnik onog najsiromašnijeg i siromašnijeg dijela naroda. Mnogi bi se vodeći hadezeovci zastidjeli kad bi se postavilo pitanje gdje su im bili sinovi, dok su trajali "bljesci i oluje".

Pretvorba: To je bio jedan grabež. Mnogi su za četiri godine opljačkali više nego komunisti za pedeset godina. Naša stranka je bila protiv ovako brze pretvorbe, za vrijeme rata. Svaka vlast treba imati kontrolu. Vlast brani ljude. Dostojevski kaže: "Ljudsko srce je ring gdje se anđeo i đavao bore za vlast".

TV - Hrvatski izbori u BiH?

Mi smo bili protiv toga. Jer Hrvati BiH su konstitutivni narod Bosne i Hercegovine. Prema tome svako dovođenje ovog statusa u sumnju je rad na korist

Niti sam za Herceg-Bosnu kao neko konačno rješenje hrvatskog pitanja u teritorijalnom smislu, ali niti za Bosansku "tespiharu" u kakvoj bi bila neka vrsta unitarizma.

vlastite štete. Vladajućoj stranci je bilo stalo do kojeg glasa više, nego do obrane ovog vrlo važnog statusa Hrvata u BiH. I to na njenom cijelom teritoriju.

TV - Struktura Sabora.

HDZ će imati većinu u vladi. Što se tiče Zagreba, oporba će imati svoje ljude. Vodeća stranka će morati o tome voditi računa. Tako

Dr. Ante Kovačević

da one sudbosne odluke HDZ-e neće moći donositi bez oporbe. To je najvažnije!

TV - Bosanski lobi u Hrvatskom saobru?

Ušlo je dosta bosnoljubaca u Hrvatski sabor. Jedan od njih je i prof. Tomac. Spomenut ću još neke bos-

Što se tiče Srba, treba cijeniti one koji su ostali vjerni Bosni. Mora se priznati, oni su na jednoj radikalnoj kušnji. Puno radikalnijoj nego Muslimani i Hrvati. Rukovodstva ova dva naroda nikad nisu dovela u pitanje, barem u javnosti, opstanak BiH kao države. Trebalo je smočiti snage i ostati imun protiv Miloševićeve ratnohuškačke propagande, potpomognute od tako važnih institucija kao što je Srpska akademija znanosti i umjetnosti i drugih.

TV - Raspoloženje Hrvata u Hrvatskoj u svezi s konfederacijom Hrvatske i BiH.

Što se tiče mene i moje stranke, Hrvatske kršćanske demokratske unije (HKDU), hrvatska politika ne smije griješiti u BiH. To je vitalno pitanje opstanka BiH i Hrvatske.

Ja sam u prvom redu za cjelovitu BiH, federaciju tri

HRVATSKE I BOSNE I HERCEGOVINE

Ekstreme treba odstraniti, ali demokratskim putem. Ljudi ih ne trebaju birati na slijedećim izborima. Bosna je stvarno patila i zato taj narod zaslužuje smirenije ljude, a nikakve ekstreme. Oni postoje na obje strane.

Dr. Anto Kovačević s braniteljima Odžaka

naroda. Decentraliziranu, kantoniziranu, u kojoj će se izbjeći svaki oblik majorizacije. A Konfederacija sa Hrvatskom? Mislim da javno mnijenje u Hrvatskoj nije za takvo rješenje. Mislim da će se morati o ovom pitanju odlučivati referendumom. Mislim da će to i oporba zahtijevati, pa, ako se narod zato izjasni, zašto ne?! Neka demokracija o tome odluči!

TV - Što mislite o Dariju Kordiću i o njegovom boravku juče na Husinu, jer je spominjan na Haškome sudu?

Reći ću vam o njemu, ništa drugo nego što je rekao rahmetli Irfan Ljubjankić ili neki drugi čelnik bosanskohercegovačke vlade: jedan je od boljih sugovornika u ostvarenju Federacije. Nekoliko puta sam ga slušao. Bio je konstruktivan i nije mu teško prevaliti preko jezika savez Bošnjaka i Hrvata te projekt Federacije kao najbolje rješenje. I borbu protiv zajedničkog agresora! Tako da ja tu nemam neke posebne primjedbe.

TV - Ekstremi iz Herceg-Bosne.

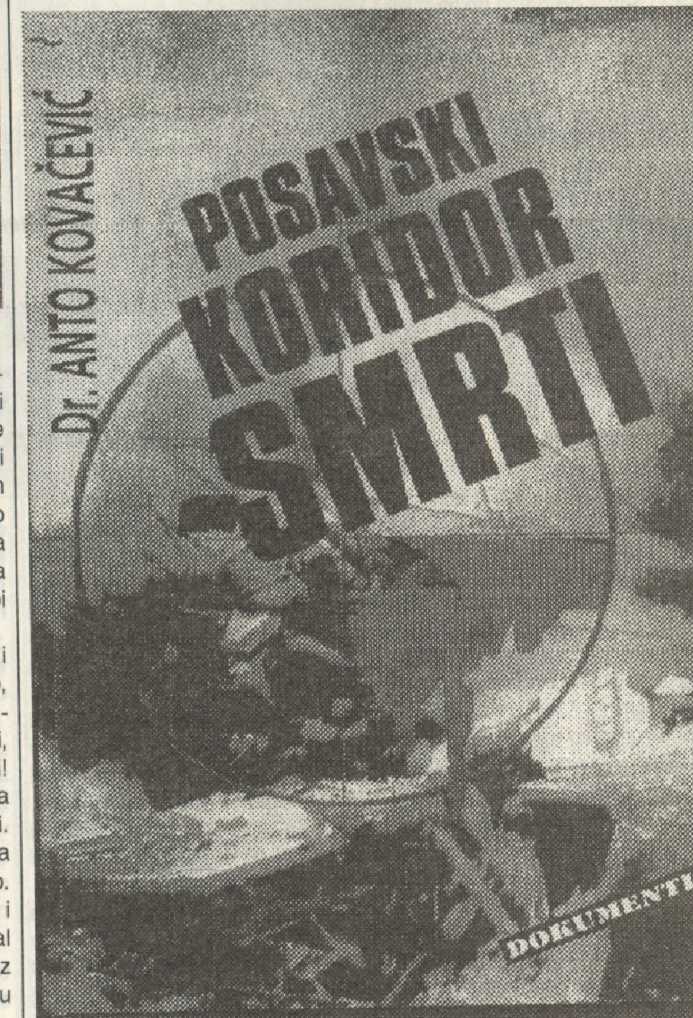
Mislim o njima kao i svim ekstremima. Treba ih odstraniti, ali demokratskim putem. Ljudi ih

ne trebaju birati na slijedećim izborima. Bosna je stvarno patila i zato taj narod zaslužuje smirenije ljude, a nikakve ekstreme. Oni postoje na obje strane. Niti sam za Herceg-Bosnu kao neko konačno rješenje hrvatskog pitanja teritorijalnom smislu, ali niti za Bosansku "tespiharu" u kakvoj bi bila neka vrsta unitarizma.

Hrvati ne smiju napuštati Bosnu. Ja sam doduše otišao, ali sam morao. Bio sam proganjan i zatvaran. I morao sam otići, što ne znači da se neću vratiti! Hrvati trebaju, i po cijenu da nešto pretrpe, ostati u Bosni. Uostalom Bosna je starija kolijevka Hrvata nego Zagreb. Dok je Hrvata u Tuzli ona je i hrvatska. Lijepo reče kardinal Puljić: "Ako svi Hrvati odu iz Sarajeva, ja ću ostati". Dok je tu Hrvata, bez obzira na broj, Sarajevo će biti i hrvatsko.

Bio sam protiv toga da Hrvati napuštaju vladu BiH, ili bilo šta, bez velike sile. Ne mogu to razumjeti. Ne mogu ja bježati i odlaziti, a tad predbacivati nekom drugom kako je ušao u moj stan ili kuću. Napušteno je isto što i opustošeno!

TV - Hrvatska zastava se viori po Bosni, kakve su šanse da se i bosanska za-

stava zavihori na svim prostorima BiH?

Zauzimat ću se zato da one budu jedna pored druge. I bilo mi je drago kad sam neki dan u Općini Ravne-Brčko vidio obje zajedno. To je ono što zadivljuje i što treba proširiti. A kad se govori o ljipljanu? Pa to je ono što baštiniimo zajedno iz vremena bosanskih kraljeva. I prema ljipljanu sam posebno senzibilan!

TV - Kad ćemo u Bosanski Šamac?

Čim se presiječe "Koridor smrti". To jedva čekam. Bit će to sigurno i uskoro. Da li kroz Banju Luku ili iz Tuzle i Orašja, svejedno! I sa svoje strane činio sam i činit ću sve da to što prije bude.

Na našoj strani je, i pravda, i istina, pa onda i Bog!

HG

MNOGI SU OVDJE DOŠLI KAO

HG - U Tuzli je sve više Hrvata u crkvi, a sve manje u gradu. Ovdje u Münchenu njih i Turaka ima svuda, a u crkvu dođu gotovo svi Hrvati jer je puna.

Na glavnoj misi u 12 sati okupi se preko 3000 vjernika. Koliko me osobno svake nedjelje oduševljava taj broj, uvijek sam na jedan način i žalostan jer bih volio da taj svijet vidim negdje dolje, u nekoj od naših crkava. Ali što je tu je. Mi moramo djelovati tamo gdje je narod. A narod je ovdje. Treba znati da je u Münchenu preko 50.000 Hrvata, i to samo u gradu. Rat je značajno povećao njihov broj ovdje. Po nekim procjenama u Münchenu ima 20 tisuća izbjeglica.

HG - Kako izlazite na kraj sa tolikim narodom - tu ima puno posla.

Ovo je velika misija u kojoj radi 11 djelatnika, 5 sestara, 5 svećenika i 1 đakon. Taj broj nije dovoljan za obavljanje svih pastoralnih zadataka. No biskupija određuje broj ljudi, a mi smo ipak najbrojnija misija u Njemačkoj.

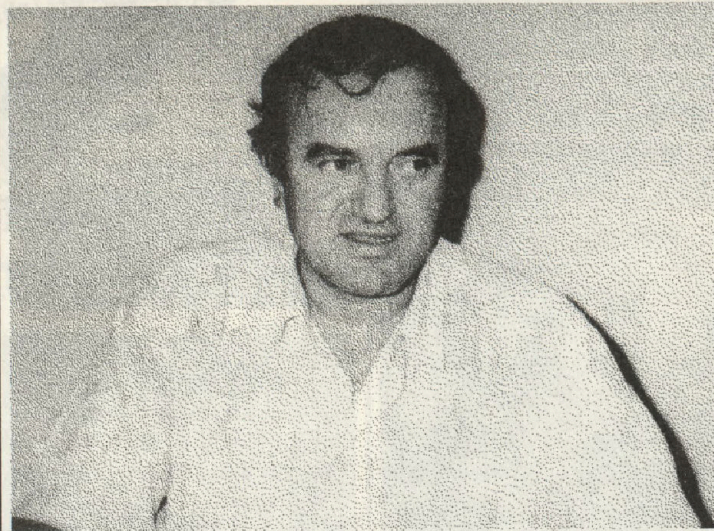
Posebno ističemo naš rad sa djecom i mladima. Tu ima dosta problema, a jedan je što dobar dio djece ne govori hrvatski. Sa njemačkom vladom pitanje dopunskog školovanja rješava Konzulat RBiH i mi tu ne možemo ništa učiniti. Ovaj problem je naročito izražen u Bavarskoj. Prije smo imali vjeronauk u školama, a sada ga držimo u okviru Misije. Prošle godine od prvog do sedmog razreda bilo je 1.700 djece, a one srednjoškolskog uzrasta oko 700. Među njima ima i radničke i studentske mladeži.

HG - Vi ste ovdje voditelj misije. Da li je to u rangu gvardijana franjevačkog samostana?

Mi ovdje nemamo svoj samostan, već su nam Nijemci dali prostorije za našu misiju. Oni drže župu sv. Gabrijela.

HG - Kakav je puk kojeg sam vidio ispred crkve. Stoje, izgleda, u grupama prema mjestima odakle dolaze? Napunili su značajan dio poznatog minhenskog trga punog turista.

Naše ljude ovdje lako možemo svrstati u nekoliko kategorija. Tu su obitelji koje egzistiraju od

Fra Petar Gulić

Mnogi su došli ovdje kao u obećanu zemlju a doživjeli su razočarenje. Iskorišteni su od poslodavaca pa ovdje veliki broj ljudi ima strahovite traume. Svi nisu riješili izbjeglički status, nisu našli posao ili smještaj.

danas do sutra zahvaljujući onim događajima u domovini. Oni koji su došli ranije i ovdje se nešto skućili, sada su prihvatili svoje koji su napustili zemlju. To se naročito odnosi na srednju Bosnu ranije, a sada naročito na banjalučki kraj. Osjeća se napetost kod svih koji su imali moralnu obvezu da zbrinu izbjeglice iz svoga kraja i svojih obitelji. Ovo dugo traje, gubi se strpljenje. I oni koji su došli i oni koji su ih primili strahovito su napeti, frustrirani. Mnogi su došli ovdje kao u obećanu zemlju a doživjeli su razočarenje. Iskorišteni su od poslodavaca pa ovdje veliki broj ljudi ima strahovite traume. Svi nisu riješili izbjeglički status, nisu našli posao ili smještaj. Kroz našu misiju je prošlo 27.000 izbjeglica. Nisu se svi ovdje zadržali ali su ovuda prošli. Naši ljudi nisu ovdje riješili stambeni prostor, već su gradili velike kuće u domovini. To je bila pogreška. Malo naših ljudi je ovdje imalo solidan smještaj, a sada su im došle i izbjeglice. Mnogi su godinama otkidali od usta i živjeli bez komfora da bi u domovini napravili kuću koja je sada srušena, useljena ili

opljačkana. Te kuće propadaju i kad nisu stradale u ratu jer su mrtvi kapital pošto u njima nitko ne stanuje.

HG - Da li vi djelujete u tome smislu na mlade ljude koji su se našli ovdje? Da se greške ne ponove.

Naši ljudi koji su ovdje došli prije rata već su umirovljenici. Oni su ovdje školovali i oženili djecu. Mi radimo na tome da se ljudi vraćaju u domovinu. Žalosno je da se dobar dio mladih, koji su se ovdje rodili ili došli u progonstvo, ne misle vraćati.

HG - Ako počete od pretpostavke da ti mladi ljudi o kojima ste govorili ostaju ovdje da li za njih imate neke programe u okviru vašeg djelovanja ovdje. Da li od njih stvarate ovdje našu jaku hrvatsku zajednicu?

Mora se priznati da smo mi sva ova previranja dočekali nespremni i izatečeni. Prije smo imali ovdje, prema našim kriterijima bogate, dobrostojeće ljude - sada radimo sa ojađenim beskućnicima, prognanicima. Njima treba naša izravna i konkretna pomoć da prežive. Sve naše snage se sada tu iscrpljuju, a kasnije ćemo vidjeti kako ćemo.

HG - U Tuzli, mi na isti način shvaćamo da moramo napraviti jaku hrvatsku zajednicu jer smo u manjini. Dođite nakon rata u Tuzlu da izmijenimo iskustva. Mi smo, međutim, svjesni da ćemo biti onoliko jaki i organizirani koliko je jaka i organizirana Hrvatska. To isto će se odnositi i na vas ovdje.

Apsolutno se slažem s vama i prihvaćam poziv da dođem u Tuzlu.

HG - Kako suradujete sa našim diplomatskim predstavnicima ovdje u Konzulatu?

Tamo ide teško. Iako Hrvati u Münchenu čine većinu našeg pučanstva iz Bosne, U BiH konzulatu mislim da nije zaposlen niti jedan Hrvat. Zato tamo našim ljudima prave probleme kada traže neke papire. Da bi se naš mladić vjenčao mora platiti 300-400 DM. Sličan je i za putovnicu. Civilno vjenčanje ovdje mora prethoditi crkvenom i to stvara problem.

HG - To bi se moglo riješiti. Navedite tipične probleme Hrvata kad se obraćaju našem Konzulatu ovdje u Münchenu. Rekli ste da su preskupi.

Nisam imao kontakta sa ljudima u Konzulatu. Mislim da bi konzularni problemi Hrvata trebali biti riješeni dogovorom između R. Hrvatske i Federacije BiH. Teškoća ima puno. Građanin BiH koji ima hrvatsku putovnicu ne može se vjenčati u Konzulatu kojem pripada, dok ne izvadi BiH pasoš. Ukratko, ponašaju se republički, a ne federalno.

HG - Ima li sličnih problema u drugim gradovima?

Isto je u sva četiri centra gdje su Hrvati u većini, u Münchenu, Frankfurtu, Štuttgartu i Berlinu.

HG - Ima li još nešto što smeta Hrvatima u Münchenu.

Ovdje se mnogo priča o tome da ljudi uzimaju bosanske putovnice jer Nijemci vraćaju izbjeglice sa hrvatskom putovnicom. To je problem koji meni nije potpuno jasan. Naši ljudi se snalaze na sve moguće načine, ali uglavnom su prevareni. Masovno se traže bosanske putovnice, a neki naši ih ne mogu dobiti jer im se u bosanskom konzulatu kaže da su

U OBEĆANU ZEMLJU, ALI..

Crkva Sv. Mihovila u Münchenu

sudjelovali u ratu protiv muslimana. Imaju spiskove onih koji su bili u HVO, i ne daju im bosanske putovnice. U tom pogledu ima mnogo manipuliranja.

HG - Čuli smo da Nijemci ne vole one kod kojih nađu dvije putovnice - bosansku i hrvatsku!

Kad su naši ljudi iz BiH uzimali hrvatske putovnice to su činili srcem, a ne razumom. Nijemci ne prave problem ljudima iz Bosne i Hercegovine koji imaju hrvatsku putovnicu. Ali, ako bi se bosanska sa hrvatskom putovnicom htjela vjenčati - ona to može učiniti samo u BiH Konzulatu. Ako bi njen momak Bosanac bio u HVO-u, ne bi se mogao vjenčati jer mu ne bi dali BiH putovnicu. Ne može se sa hrvatskom putovnicom vjenčati u hrvatskom konzulatu, ako nije rezident Hrvatske. To su problemi.

HG - Kakav je ovdje odnos Hrvata i Muslimana.

Među njima vlada napetost, ali nema sukoba. Svatko je ovdje u svome jatu. I to ne samo po nacionalnoj i vjerskoj osnovi već svaki grad u BiH ovdje ima svoju zajednicu. I na jednoj i na drugoj strani ima mnogo razočaranih i ožalošćenih i trebat će vremena da se sve rane zacijele. Sukoba nema.

HG - Hoće li se rat završiti?

Ja bih bio najsretniji da se rat završi i da se ja, kao što su fratiri činili u povijesti, na čelu kolone sa našim ljudima vratim u Hrvatsku, Hercegovinu i Bosnu. Ima tamo za sve nas mjesta. Bog nam je podario dosta prostora. Međutim, svjestan sam da će ova Misija imati što raditi još dugi niz godina. Ima veliki broj mladih koji namjeravaju ovdje saviti gnijezdo. Mnogi su to već učinili. S njima će trebati raditi da bi ostali katolici i Hrvati. To će biti novi program s više kulturnog i vjerskog, a manje humanitarnog rada.

HG - Mislite li u vašu kulturnu djelatnost uključiti Crkveni

zbor iz Tuzle, jedan od najboljih u BiH i Hrvatskoj? Da dođemo da vam zapjevamo. Tuzlaci su pjevali diljem Hrvatske.

Otkako sam ove godine preuzeo misiju pokušavam da se ovdje svakog mjeseca nešto izvanredno dogodi, nešto što nije rutinsko i svakidašnje. Obratite nam se i to možemo organizirati za proljeće. HG - Vidjeli smo kako je vaša fratarska zajednica ovdje dobro organizirana i prezaposlena. Uz fratre, tu su i sestre. Da ih barem

spomenemo:

Fra Petar Gulić

Fra Ante Krešo Samardžić

Fra Ante Vuk Buljan

Fra Ivan Škopljanac - Mačina

Fra Duško Čimbek

Đakon Mate Kutleša

Sestre: Marija, Slavica, Blaga i

Ljiljana

Hrvatska katolička Misija u Münchenu broji po našim statistikama 50.000 članova. Misu posjećuje nedjeljom oko 8-10 tisuća Hrvata

A. Lj.

Zašto su smijenjeni časnici Hrvati?

NACIONALNOST ISPRED SPOSOBNOSTI

Naš sugovornik Anto PRANJIĆ, pojasnio je pitanje zašto je eliminiran iz zapovjedništva Drugog korpusa Armije BiH. Obzirom na to da su istu sudbinu, ali s drugačijim posljedicama, doživjeli Željko KNEZ, prvi zapovjednik Drugog korpusa, Dragan KOVAČEVIĆ, pomoćnik zapovjednika za moral i vjerska pitanja, Anđelko MLAKAR, načelnik štaba, Ivan MIJAČEVIĆ i Ivan TURKOVIĆ, prvi ljudi obrane gradačačkog teritorija, nameću se pitanja - zašto su smijenjeni, što sada rade i gdje su.

Pranjić je zamjenik ministra unutarnjih poslova Tuzlansko-podrinjske veležupe. Željko KNEZ je udaljen iz Tuzle i BiH, uz javno priopćenje da odlazi za vojnog atašea BiH u Hrvatskoj, a tu dužnost nije obavljao ni jedan dan. U Armiji BiH mu čak nije potvrđeni ni čin potpukovnika iz bivše JNA, a u Zagrebu je angažiran u nekoj praonici auta. Dragan KOVAČEVIĆ, je u redove Armije BiH ušao bez čina i izašao bez čina. Jedno vrijeme je proveo u 108. HVO

brigadi Brčko-Ravne, a sada je u administraciji Veležupe. Anđelko MLAKAR je premješten na dužnost nastavnika u vojnoj školi Armije BiH. Ivan MIJAČEVIĆ je zaposlen u "Tuzla-inžinjeringu" i radi ne baš bitne poslove vezane za prodaju automobila u Robnoj kući "Tuzlanka", a Ivan TURKOVIĆ je u Jasenovcu šef lovočuvanja.

N. J. I.

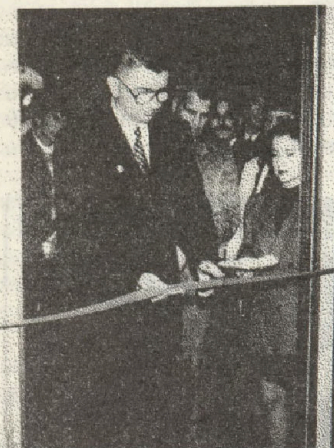
KONACNO HRVATSKA RADIO POSTAJA

HRVATSKI RADIO SOLI

92.7 MHz

U nedjelju 5 studenog 1995. godine u 10 sati pred mnogim zvanicama i gostima fra Petar Matanović je blagoslovio, a Dario Kordić svečano otvorio Radio postaju Soli.

Gosp. Dario Kordić svečano presjeća vrpču

Svečanost je otvorio Ivica Marinović, Ministar bez lisnice u Vladi Tuzlansko-Podrinjske veležupe. Bili su nazočni mnogi posjetitelji i ugledni gosti, a među njima:

Ivan Bender, predsjednik zastupničkog doma Hrvatske republike Herceg Bosna; Jozo Marić, dopredsjednik HDZ Bosne i Hercegovine i ministar za prosvjetu, znanost, kulturu i šport HR HB; Marko Božanović, ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede u Vladi HR HB; Stjepo Pranjčić, dopredsjednik Zastupničkog doma HR HB; Jozo Budimir, pomoćnik ministra za prosvjetu, znanost, kulturu i šport u Vladi Republike Federacije BiH; Željko Raguž, ravnatelj radija Herceg Bosne; Karmen Vuljević, dopredsjednica Upravnog odbora Udruge "Bijeli put";

Rekli su:

Ivo Andrić Lužanski: "Imamo valove na teritoriji Soli koji će prezentirati naše stavove, u odnosu na lokalne i na globalne probleme. Ovo je radio postaja Hrvata, ali i svih onih koji sa Hrvatima trebaju i žele surađivati."

Radio će biti značajan čimbenik u nastajanju da Hrvati ovdje žive dobro i slobodno.

Jozo Marić: U sastavu moga Ministarstva ima i sektor informiranja. On ima obvezu da se brine o svim radio postajama na prostoru Bosne i Hercegovine. Vrlo brzo, ovdje ćemo uz

valove Radio postaje, vidjeti i televizijski signal iz Zagreba i Herceg Bosne. Nadam se da će se ovdje ubrzo stvoriti studio koji će proizvoditi vlastiti program. Uskoro ćemo čuti o onome i vidjeti ono što naši ljudi ovdje stvaraju i što su stvorili kroz stoljeća.

Stjepo Pranjčić: Osobito mi je zadovoljstvo da ovakim činima ostvarujemo program HDZ koji ima zadaću i svrhu da ostvari prije svega cilj hrvatskog naroda u BiH, a to je državotvornost, i jedinstvo. Ova institucija je doprinos razvoju demokracije uopće, kroz javnost ona je doprinos ostvarivanju projekta Washingtonskih sporazuma i svih onih zadaća koje će doprinijeti ostvarivanju političkih projekata na ovim prostorima.

Ivan Bender: I ovo je doprinos u borbi za opstanak Hrvata na prostorima Soli. U ovome povijesnom trenutku trebamo jasno kazati što hrvatski narod hoće. Hoće zaštititi Hrvate, zaštititi hrvatske prostore i hrvatske interese. Krenuli smo ispravnim putem i postali spremni ispuniti ove zahtjeve. Druga dva naroda moraju shvatiti da se s Hrvatima ovoga puta mora računati ozbiljno. Mi ćemo se dogovarati, sporazumijevati i tražiti zajednička rješenja. Onaj tko neće sa nama, imamo rješenja i za takve. Imamo institucije koje će naša prava garantirati. Danas, pored Republike Hrvatske, imamo i Hrvatsku republiku Herceg Bosnu, te Hrvatsku demokratsku zajednicu i zajedničkog predsjednika svih Hrvata koji nam svima jamče uspjeh u realizaciji naših prava. Vi, koji ste ovdje na prostorima tuzlanske regije ostali i opstali, dio ste hrvatskoga korpusa, i institucije koje sam nabrojao će vam pomoći da, provodeći program Hrvatske demokratske zajednice, osiguramo opstojnost Hrvata na ovim prostorima i da poručimo svakom i svima da Hrvati neće nikad više i nikom biti podanici, već hoće biti svoji na svome. U ovome trenutku idemo sa konstituiranjem institucija

Federacije Bosne i Hercegovine. One će biti tako organizirane da će sigurno biti institucije i hrvatskog naroda. Nitko više neće biti nad Hrvatima. Mi smo dugo drugima polagali račune i naivno očekivali rješenja na putu do naših ciljeva. Sada idemo pravim putem, imamo čelnog čovjeka dr. Franju Tuđmana, imamo dobar program i imamo jamce u Hrvatskoj Republici Herceg Bosni i Republici Hrvatskoj da ćemo dovršiti posao da Hrvati budu ono što i jesu i da dobiju ono što im pripada.

Dario Kordić: Veoma sam sretan što u ime Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercegovine, čiji je Županijski odbor osnivač ove institucije, svečanom činom otvaranja puštam u rad Hrvatsku radio postaju Soli. To je jedan od kamenčića u mozaiku očuvanja opstojnosti Hrvata na ovim prostorima. Hrvati na ovim prostorima imaju višestoljetno korijenje. Oni su ovdje domaćini. U svojoj povijesti ovdje imali su mnogo poteškoća, mnogo iskušenja, ali opstali su na ovim hrvatskim prostorima. Duboko sam uvjeren da i u vremenima ovoga tragičnoga i krvavoga rata koji je hrvatskom i bošnjačkom narodu nametnut, ovdje ima budućnosti za oba ova naroda. Ima budućnosti ako prihvaćamo da ustavna rješenja garantiraju državotvornost i suverenost oba naroda. I ovdje, na prostorima Soli, hrvatski narod je državotvoran i suveren. On

ne traži ništa više od onoga što mu pripada u okvirima Federacije Hrvata i Bošnjačka muslimana, a mi uvijek dodajemo, i u okvirima konfederacije sa Republikom Hrvatskom. Nadamo se da će pregovori u Sjedinjenim američkim državama pospešiti stvaranje Federacije Bosne i Hercegovine. Stvorit će se novi uvjeti koji će zaustaviti proces iseljavanja mladih ljudi sa ovih prostora. Ovdje neće živjeti samo starci, već, kada budu organizirane općine sa većinskim hrvatskim stanovništvom, kada Hrvat bude i ovdje u postrojbama Hrvatskog vijeća obrane, legitime komponente oružanih snaga Federacije, vratit će se ovamo i hrvatska mladost. Koliko jak bude hrvatski čovjek na ovim prostorima, toliko je jako hrvatstvo, toliko je jaka hrvatska država, toliko ima suverenosti za Hrvate Bosne i Hercegovine.

Prije svečanog čina blagosiljanja Radio postaje Soli, fra Petar Matanović je rekao: "Ako Bog ne blagoslovi kuću, uzalud se trude njezini graditelji. Zamolit ćemo Gospodina da nadahne sve nas da se u ovoj kući čuje uvijek istina i samo istina. Da se ovdje govori o veselju i radosti, da se čuje lijepa pjesma, ali i ono što je najvrijednije u ljudskom životu, da se pokaže sveukupna duhovna snaga hrvatskog čovjeka i svih ljudi dobre volje. U ime Oca i Sina i Duha svetoga.

A.Lj.

Gosp. Ivan Bender: "Krenuli smo ispravnim putem..."

Hrvatski radio - Radio postaja Soli otpočeo je sa proizvodnjom vlastitoga programa

OSMI PO REDU, ALI PRVI HRVATSKI RADIO

Govoriti o programskim zamislima Hrvatskog radija znači govoriti o Hrvatima Soli. O njihovome povijesnome sadašnjem i svagdanjem nastojanju ostati svoj na svome. Čut će se na valovima 92 cijela 7 MGHZ Hrvatski jedinstveni politički stav, državni i regionalni, i hrvatska kultura i gospodarstvo. Educirat ćemo puk hrvatskom jezičnom odrednom i katoličanstvo njegovati. Govorit ćemo jedan drugom i drugima ponajprije o našem ponosu i jamcu sigurnosti, bojovniku Hrvatskoga vijeća obrane

Kada je pisan ovaj članak za "Hrvatski Glasnik", uveliko je bila u tijeku priprema programa za šesti dan vlastite proizvodnje. U zapadnome dijelu (što se može tumačiti i znakovitošću!) jedanaestoga kata hotela "Tuzla", iza staklenih vratiju na kojima piše "slušajte glas svojega srca i razuma" mnogo ljudi žurno hoda. Ne baš za svakoga razumljivim razlogom. Valjda tako mora biti?

Šesti je dan tako "kako mora biti" i trajat će još. A počelo je u nedjelju, 5. studenoga. U stvari jo i prije.

Od ideje do realizacije

Ideja o Hrvatskom radiju Soli, makar javno izrečena, stara je koliko i ovaj rat. Iz verbalnoga je, u vrijeme Hrvatskoga vijeća obrane Hrvatske zajednice Soli ideja prešla u neostvareni pokušaj realizacije. Svi znamo zašto neuspjeli, samo što se u tomu ne slažemo. U proljeće ove godine, zamalo i da uspije, gledajući iz kuta hrvatskoga jedinstva. Tada je, 10. travnja preko vlastitoga antenskoga i prijemno-predajnog sustava počelo preuzimanje Prvog programa Hrvatskoga radija. I taj polovični korak je ocijenjen kao veliki uspjeh. Bilo je tada i

Nastavak sa 2. strane

velike žrtve i razaranja, već i prijetile proširenju rata što posebno zabrinjava sve odgovorne međunarodne čimbenike.

Sa srpskom-jugoslavenskom delegacijom, koju predvode predsjednik Srbije Milošević i Crne Gore Bulatović, postigli smo sporazum o neodložnom rješavanju problema nestalih i zatočenih osoba. Pripremili smo i sporazum i potpunju normalizaciju odnosa sa Srbijom, odnosno SRJ-om koji će biti potpisan nakon sporazuma o Bosni i Hercegovini te odluke o skidanju sankcija. Normalizacija i uspostava redovitih diplomatskih odnosa bit će od velike gospodarske važnosti. I ne samo od uzajamne koristi, već i od koristi za druge države, prije svega za putno povezivanje srednje i jugoistočne Europe.

No, što je najvažnije, ta normalizacija preduvjet je za stvaranje novoga međunarodnog poretka na tlu bivše Jugoslavije, na osnovama uzajamnog priznavanja novonastalih država. Iz svih navedenih razloga, za očekivati je da će se postignuti sporazum sprovesti u život, uz sudjelovanje i Srba sa okupiranih područja, kojima Hrvatska garantira sva ustavna prava manjinskih etničkih zajednica.

Hrvatice i Hrvati i svi građani Hrvatske, u okviru daitonske konferencije, postigli smo i veoma važne

sporazume od velikog značenja za oživotvorenje Washingtonskih sporazuma o stvaranju bošnjačko-hrvatske federacije i njezinom povezivanju sa Hrvatskom.

Hrvatska i bošnjačko-muslimanska delegacija potpisale su Sporazum o oživotvorenje Federacije BiH, uz svjedočenje SAD, Europske unije i Njemačke, sa dodatkom o prijelaznom Statutu Mostara kao jedinstvenog grada s više općina.

Međutim, od najvećeg je značenja postignuti sporazum o uspostavi zajedničkog vijeća o suradnji Republike Hrvatske i Republike Federacije Bosne i Hercegovine. Zajedničko vijeće baviti će se strateškim planiranjem i koordiniranjem suradnje na svim područjima gospodarskoga, kulturnoga i znanstvenog života, usklađivanjem vanjske i obrambene politike, te svim pitanjima od obostranog interesa. Predviđeno je da zajedničko vijeće ima 10 članova, s tim da predsjednik Vijeća bude predsjednik Republike Hrvatske, a potpredsjednik, predsjednik Predsjedništva BiH.

Potpisani su sporazumi o povratku izbjeglica u pojedine gradove u Federaciji, te muslimanskih izbjeglica sa područja Velike Kladuše i Cazina koji su izbjegli u Hrvatsku nakon slamanja srpske blokade Bihaća.

Međutim, od najvećeg je značenja postignuti sporazum o uspostavi zajedničkog vijeća o suradnji Republike Hrvatske i Republike Federacije Bosne i Hercegovine. Zajedničko vijeće baviti će se strateškim planiranjem i koordiniranjem

Hrvatski radio - Radio postaja Soli emitira svoj vlastiti program: ponedjeljkom, utorkom, srijedom, četvrtkom, petkom i subotom u vremenu od 14,55 do 19 sati. Nedjeljom se iz našeg studija javljamo u 7,55 i emitirat ćemo program od 12,00 sati. O detaljnoj programskoj shemi poštovani, slušatelji, upoznat ćemo vas putem ultrakratkih valova, 92 cijela 7 MGHZ i potvrditi je u sljedećem broju Hrvatskog Glasnika. Bit će tada više riječi o svemu i predstaviti ćemo ljude koji rade ovaj projekt. Sada se zahvaljujemo podupirateljima i pozivamo na suradnju. Naš brojevi telefona su 00 387 75 821 639 ili 00 387 75 222 222.

nekoliko dana vlastite proizvodnje. Svi smo bili radosni što smo preko ultra-kratkih valova 02 cijela 7 megaherca mogli slušati uskrсна čestitanja i poruke. Potome su slušatelji mogli na ovoj frekvenciji pratiti češće Prvi nego Drugi program Hrvatskoga radija. Sve do nedjelje 5. studenoga i svečanoga otvaranja Hrvatskoga radija - Radio postaje Soli.

Z. B.

jem suradnje na svim područjima gospodarskoga, kulturnoga i znanstvenog života, usklađivanjem vanjske i obrambene politike, te svim pitanjima od obostranog interesa.

Predviđeno je da zajedničko vijeće ima 10 članova, s tim da predsjednik Vijeća bude predsjednik Republike Hrvatske, a potpredsjednik, predsjednik Predsjedništva BiH.

Tekst sporazuma je parafiran tijekom konferencije, u Daitonu, a bit će potpisan na završetku te konferencije ili pak u Zagrebu ili Sarajevu.

U okviru ove konferencije, postavljeno je pitanje o nužnosti da Hrvatska, za teritorij što ga je hrvatska vojska zauzela u zaleđu Dubrovnika, da dade naknadu na područja Vrha Prevlake. Taj zahtjev je ostavljen za daljnje razmatranje u sklopu općeg sporazuma za rješenje krize na tlu bivše Jugoslavije, jer su nacrtom prijedloga obuhvaćene i Bosna i Hercegovina, Srbija, Hrvatska i Crna Gora.

U okviru konferencije postavljeni su pitanje optuženih za ratne zločine od haškog međunarodnog suda.

Hrvatska je ponovila svoju spremnost za suradnju sa haškim sudom,

doba kada je muslimansko vodstvo predlagalo da se Hercegovina može priključiti Hrvatskoj s tim da spomenuti gradovi Srednje Bosne ostanu u muslimanskoj republici.

Hrvatsko vodstvo surađivat će u utvrđivanju činjenica u odnosu na okrivljene hrvatske slučajeve, ali zahtjeva da se isti kriterij primjeni za učinjene zločine prema hrvatskom pučanstvu.

Hrvatice i Hrvati i svi građani Hrvatske, postignutim rezultatima i Daitonskim sporazumima, Hrvatska se uvelike približila konačnom osvarenju svoga velikoga i svetoga cilja: potpunoj suverenosti na međunarodno priznatom teritoriju i osiguranju, ne samo strateških interesa, već i sigurnoj budućnosti samostalne hrvatske države - nakon oslobođenja okupiranih područja i sporazuma u svezi s rješavanjem krize u Bosni i Hercegovini.

Da bi smo taj vrhovni cilj do kraja ostvarili, potrebno je da i nadalje budemo dosljedni u svojoj politici, u izgradnji unutarnjeg demokratskog poretka, jačanju obrambenih snaga, učvršćivanju međunarodnog položaja Hrvatske i što bržeg gospodarskog i kulturnog razvitka naše domovine.

Sve te zadaće od sada ćemo zaista moći brže rješavati, jer su, zbog izvojevanih uspjeha i stečenog ugleda hrvatske državne politike, najmerodavniji međunarodni čimbenici izrazili spremnost za svestranu suradnju s Hrvatskom.

Koristim se, na kraju, ovom prigodom da u ime hrvatskog naroda i Vlade zahvalim najmerodavnijim čelnicima: od svjetske organizacije UN-a do Europske unije i Organizacije o europskoj sigurnosti i suradnji, a posebno SAD-u pod vodstvom predsjednika Klintonu i svim državama Kontaktne skupine, za njihove napore u okončanju krize na tlu bivše Jugoslavije. To se osobito odnosi za potporu uspostavi teritorijalnog integriteta i za zaštitu interesa samostalne i suverene demokratske hrvatske države.

HG

DOMINISTAR SA SKRACENIM

- Na početku obrambenog rata u najužem sastavu zapovjednog tima Okružnog štaba TO Tuzla bilo je šest Hrvata, a sada nema ni jednog. Bez obzira na ovu i druge kadrovske-političke "igre" Hrvati tuzlanskog i ne samo tuzlanskog kraja moraju se izboriti za ostanak, opstanak i čovjeka dostojan život - kaže Anto PRANJIĆ, član Županijskog odbora HDZ-a Soli (Tuzla) i zamjenik ministra unutarnjih poslova u Tuzlansko-podrinjskoj veležupi (kantonu)

Unatoč tome što je Anto PRANJIĆ (1950), oficir (major) bivše JNA, uspješno ratovao u ovom našem obrambenom ratu, obnašajući dužnost pomoćnika zapovjednika Drugog korpusa Armije BiH za poslove sigurnosti i sada se nalazi na dužnosti zamjenika ministra unutarnjih poslova Tuzlansko-podrinjske veležupe, (kantona) na razgovor za novine pristao je uz uvjet da ga tretiramo kao člana Županijskog odbora HDZ-a Soli. Objasnjenje za ovako nešto krije se u odluci ministra unutarnjih poslova BiH Bakira ALISPAHIĆA da se bez njegovog odobrenja nitko od pripadnika i dužnosnika MUP-a ne smije javno oglašavati. Ograničeni i uvjetovani tom i takvom odlukom s planirane teme razgovora o sigurnosnoj situaciji u tuzlanskom kraju, orijentali smo se na političke teme i na zbivanja vezana osobno za našeg sugovornika i za Hrvate časnike kojih sada nema u užem zapovjedništvu Drugog korpusa Armije BiH, a na početku rata ih je bilo šest.

Gospodine Pranjiću, u ovaj obrambeni rat ušli ste kao major bivše JNA, uspješno i časno ste nosili uniformu Armije BiH, ali niste vojno napredovali. Čime to objašnjavate?

- U proljeće 1992. godine kada smo ozbiljnije i vidnije počinjali se organiziranim otporom agresiji, nismo se pitali tko ima koji čin, koje je nacionalnosti i stranačke pripadnosti, nego smo pomno analizirali tko što zna i može uraditi u cijlu uspješne obrane. Iz bivše JNA izašao sam sa činom majora, znanjem i iskustvom na poslovima vojne sigurnosti - vojne policije. Za relativno kratko vrijeme žitelji tuzlanskog kraja obranili su svoja ognjišta i stvoreni

Gosp. Anto PRANJIĆ

je najveći slobodni teritorij u BiH, a u svemu tome značajan je doprinos časnika. Na samom početku rata bilo nas je 15, a krajem juna 1992. godine 27 časnika je sačinjavalo zapovjedni stožer Okružnog štaba TO Tuzla. Meni su i u ovom slučaju povjereni poslovi vojne sigurnosti. Kao pomoćnik zapovjednika Okružnog štaba TO, a kasnije Drugog korpusa za sigurnost, bez pretjerivanja i bez nepotrebne skromnosti mogu reći da sam dužnost uspješno obnašao.

Prigovor zbog HVO-a

Lako je to reći i sam sebe pozitivno, čak visoko, ocjenjivati. Imate li dokaza za takovu tvrdnju?

- Imam ih i ja, ali i mnogi drugi. Samo je pitanje tko to sve hoće pošteno i otvoreno reći i priznati. Na početku obrambenog rata praktički nisam imao ni jednog časnika - specijalca za poslove sigurnosti. Vojna policija Drugog korpusa, stvorena je pod mojim zapovjedništvom, a iza tih momaka, vrsnih boraca i policajaca, ostali su brojni uspješni zadaci - od kontrole sigurnosti na slobodnoj teritoriji Drugog korpusa do ratnih zadataka na prvim crtama bojišnice. Nakon što su civilne vlasti od bivše JNA primile Aerodrom "Dubrave", obavještajnim radom smo saznali da se ispod piste nalazi 12 tona eksploziva - trotila sa vremenskim upaljačem. Nakon tog saznanja eksploziv je uklonjen i tek tada se aerodrom mogao sigurno koristiti. Vojna sigurnost je među prognanicima iz Podrinja otkrila izvjesnu Snežanu RELJIĆ, koja je

ubačena sa zadatkom da prikuplja obavještajne podatke za potrebe agresora, a za te poslove bila je osposobljena na obavještajnom tečaju u Beogradu. Špijunka Reljić je uhapšena, pritvorena i poslije je u jednoj od razmjena ratnih zarobljenika vraćena odakle je i došla. U namjenskoj proizvodnji također je otkriven špijun i eliminiran je iz proizvodnje, pritvoren i osuđen na pet godina zatvora. Potvrdu o tome kakva je vojna policija Drugog korpusa koja je radila pod mojim zapovjedništvom, petnaestak dana prije mog smjenjivanja sa te dužnosti, dao je i gospodin Rasim DELIĆ, prvi čovjek Armije BiH. On je rekao da su vojna policija Drugog korpusa i formacija "Balta" iz njenog sastava najbolje jedinice u Armiji Bosne i Hercegovine, a i osobno sam pohvaljen od strane zapovjednika 2. korpusa Hazima ŠADIĆA.

Ako je sve to tako, a vjerujemo da jeste, zašto ste onda smijenjeni sa dužnosti pomoćnika zapovjednika Korpusa za sigurnost?

- Zato što sam Hrvat. Istina, to nitko nije rekao otvoreno, ali mnogo je činjenica koje potvrđuju ovakvu moju tvrdnju. Početkom druge polovice 1992. godine, na jednom stranačkom skupu u Zenici usvojena je odluka da zapovjednici korpusa, pomoćnici za moral i vjerska pitanja, za sigurnost i logističari moraju biti članovi SDA. Istina, ja sam na svojoj dužnosti ostao dosta dugo iza te odluke, a prije mene smijenjeni su mnogi Hrvati. Meni je prigovoreno da sam imao lošu procjenu vezanu za 111. brigadu HVO-a u Žepču i ponuđeni mi poslovi pomoćnika zapovjednika Korpusa za garnizona pitanja. Tu ponudu sam odbio, a u razgovorima sa mnom bilo je riječi i o nekakvom upućivanju Ante PRANJIĆA, na poslove vojnog atašea u Francusku, što je u najmanju ruku smiješno iz više razloga. Međutim, kada je riječ o prigovorima na moj rad, treba imati u vidu i to da 111. HVO brigada Žepče nije bila ni jednog trenutka pod zapovjedništvom Drugog korpusa. Za nju nije bio nadležan ni zapovjednik Korpusa, pa nisam mogao biti nadležan ni

ja kao pomoćnik za sigurnost.

Kao obavještajac morali ste znati i nekako bar znati šta se radi i s druge strane crte?

- Točno! I ja i moji suradnici znali smo mnogo toga što se dešava, radi priprema s druge strane crta bojišnice. Što i koliko smo saznali nije tema ovog razgovora, nadam se, ali ako se pronaći greška, onda je to vrlo lako, a posebice u poslovima sigurnosti. U mom slučaju nije čak bilo ni riječi o greškama nego samo o lošoj procjeni. Po nekima ja sam kriv za dio događanja u Srednjoj Bosni, tijekom ratovanja između Armije BiH i HVO-a, a vjerojatno mi se pripisuju krivice i za neka druga događanja, ali se ne pričavam ni meni ni javno.

Možda se prikupljaju podaci za sudsku prijavu, kao što su već podnesene prijave, kako se nezvanično saznaje, protiv Željka KNEZA, bivšeg zapovjednika Drugog korpusa i Edina DELIBEOVIĆA - Piketa, koji je kratko vrijeme obnašao dužnost pomoćnika za logistiku.

- To već spada u domen policijskih poslova, a dogovorili smo se da o tome nećemo, odnosno nemoguće je razgovarati bez odobrenja ministra Alispahića.

Zastupnik ili poslušnik

Obzirom na to da ste i vi u policiji, odnosno na dužnosti zamjenika ministra unutarnjih poslova Tuzlansko-podrinjske veležupe (kantona), a ne smijete i ne možete ništa govoriti o svojoj sadašnjoj djelatnosti, recite bar koga zastupate u tom ministarstvu?

- Nakon smjenjivanja sa dužnosti pomoćnika zapovjednika Drugog korpusa za sigurnost, na prijedlog HDZ-a BiH Tuzla predložen sam na ovu dužnost i obnašam je od sredine siječnja 1995. godine. U ovom ministarstvu i na ovoj dužnosti zastupam interese Hrvata, ali i svih poštenih ljudi. Koliko to dobro ili loše činim vrijeme će pokazati.

Čini se da ste više poslušni državni službenik nego zastupnik naroda, a najmanje hrvatskog!

PRAVIMA

Hrvati dužnosnici u administraciji Tuzlansko-podrinjske veležupe nisu dovoljno nazočni u medijima. Međutim, u ocjeni toga treba pitati i vas novinare zašto je tome tako. Ukoliko su novinari

- Ne, niste u pravu. Istina ne oglašavam se javno, ovo je moj prvi intervju, a da su me novinari ranije tražili, rekao bih sve ovo što i vama govorim. Ja nisam konfliktna ličnost i nemam običaj reagirati na dnevno-političke događaje, a to nije ni karakteristika ministarstva u kojem se nalazim.

U administraciji Tuzlansko-podrinjske veležupe nešto malo Hrvata ima u ministarstvima u kojima bi se trebali i morali češće oglašavati, a pogotovu kada su u pitanju interesi Hrvata. Međutim, to se ne dešava ni u situacijama kada su Hrvati najizvornije ugroženi.

- Ne znam na što konkretno mislite kada govorite o ugroženosti Hrvata ili pojedinaca iz hrvatskog nacionalnog korpusa. Istina je da

od njih tražili izjave ili ih pozivali na gostovanje u emisiji, a oni to odbili ili im netko uskratilo, onda se može kompetentnije o tome razgovarati.

Kada tražite konkretnost da je i navedemo - silovana je Hrvatica stara oko 80 godina u Slavinovićima, maltretirana je Hrvatica koja sama živi u Udeču (Bukinje), nožem je napadnuti i isječena mu jakna jedan gluhočujni Hrvat u Divkovićima (Bukinje), pretučen je novinar Mato Bikić, također Hrvat po nacionalnosti.

- Protiv onih koji su pretukli novinara Bikića podnesene su prekršajne prijave, a što se tiče ostalih slučajeva nisam upoznat. Vjerujem da i u tim slučajevima policija radi svoj posao i da će sve biti istjerano na čistac. Izuzev, ako su počinitelji pripadnici Armije

BiH, što će biti teže, jer je to u nadležnosti armijskih organa sigurnosti. Zbog spomenutih slučajeva, ali i zbog niza drugih svi se moramo boriti i izboriti za Federaciju. Hrvati tu imaju i zadaću više, jer su se prvi uključili u obranu Bosne i Hercegovine.

"Sadaka političari"

Što može učiniti običan puk kada ste i vi dužnosnici u administraciji veležupe (kantona) nemoćni ili kako za sve vas i za sebe napisao Ljupko Aždajić, pomoćnik ministra za kulturu... u jednom broju "Hrvatskog glasnika", da ste "sadaka političari"!

- Točno je to, ali treba imati u vidu činjenicu da Federacija BiH nije mrdnula dalje od papira. Nema je ni u veležupi ni u drugim administracijama, a na ovom području Hrvati nisu toliko brojni da mogu nešto ozbiljnije učiniti.

Podnesite kolektivnu ostavku! - Ne bi to bilo nikakvo rješenje, a najmanje bi bilo dobro za hrvatski narod. U tom slučaju bilo bi još manjeg, odnosno ne bi bilo nikakvog utjecaja Hrvata i hrvatskih partija na politiku i na

život u ovom kraju. Kažem i ponavljam, svi se moramo boriti i izboriti, najprije za slobodu Bosne i Hercegovine, a onda za bolji život svih žitelja, a pojedinačne i osobene nacionalne interese i želje, svatko će, spram svojih mogućnosti i kvaliteta stvarati u slobodnoj državi. Tada će biti više mogućnosti i uvjeta za međustranačku borbu, a to znači i za ostvarivanje nacionalnih interesa. U biti, svi moramo stvarati i stvoriti uvjete za normalan život bez obzira na nacionalnu i stranačku pripadnost, a običan puk u ovom kraju, kao i u cijeloj Bosni i Hercegovini, može i zna zajedno živjeti.

Po svemu sudeći, gospodine Pranjiću, vi ste veliki optimist. Običan hrvatski puk nema toliko optimizma. Čak nije siguran u svoj ostanak i opstanak u ovom kraju i na svojim ognjištima.

- Ja jesam optimist. Da nisam optimist, ne bih se ni na početku rata uključio u borbu za obranu ovih krajeva, a ni sada ne bi obavljao posao koji obavljam. Razloga za pesimizam i za strahovanje nema. Najgore je prošlo, a na osnovu incidenata ne možemo i ne smijemo donositi generalne zaključke. Ja bih prije rekao da ovo Hrvata što ih ima u tuzlanskom kraju čvrsto stoji na svojim nogama i neće nikada otići. Mnogi će doći, jer su njihova imanja sačuvana i imaju se gdje i na što vratiti, a pojedinačne međunarodne sukobe, ali i one koji nisu međunarodni, moramo sprječavati i sanirati.

Lijepo vaša priča zvuči, a iz užeg zapovjedništva Drugog korpusa eliminirano je šest Hrvata. Sada nema ni jednog u užem sastavu, odnosno na ključnoj dužnosti!

- Točno je i to. Međutim, to sasvim otvoreno na dušu možemo staviti federalnim partnerima. Učešće Hrvata u organiziranju obrane i pružanju otpora agresiji neće i ne smiju biti zaboravljeni. Sve smjene i druge političke igre su rezultat jednog euforičnog vremena koje je iza nas. Sutra u miru, bit će prilika za vaganje i mjerenje svačijeg doprinosa, ali i za ocjenjivanje svih i svačijih pogreški. Vjerujem da će doći vrijeme kada će se pomnije i svestranije ocjenjivati šta se dobilo, a šta izgubilo udaljavanjem Hrvata iz zapovjedništva Korpusa. Tvrdim da se izgubilo - izgubila je i obrana i politička stranka koja je to učinila, ali i sav puk i Hrvati i Bošnjaci i Srbi koji žive na teritoriju koju kontrolira Armija BiH.

Razgovarao Nikola IVANOVIĆ

Zašto je pretučen naš suradnik Mato Bikić?

BATINE BEZ RAZLOGA?

Novinara Matu Bikića, dopisnika "Oslobođenja" i našeg suradnika, u večernjim satima 6. listopada 1995. godine, pretukli su novinar lista "Bošnjak" Rifet HASKOVIĆ i njegov brat Husein, pripadnik Armije BiH. Batinaši su kažnjivi novčanom kaznom od 230 i 200 maraka

Bez namjere da dolivamo ulje na vatru, novinski tekst o tome tko je i zašto pretukao Matu Bikića, dopisnika "Oslobođenja" i našeg suradnika, objavljujemo samo zarad toga što je riječ i o našem suradniku, ali i radi istine. Tim prije što se o ovom nemilom događaju pisalo na osnovu nezvaničnih priča, ali i zbog spornog pristizanja zvaničnih informacija. O batinama koje je kolega Bikić dobio od Rifeta Haskovića, novinara lista "Bošnjak", i njegovog brata Huseina, 6. listopada 1995. godine u večernjim satima, prva saznanja smo dobili od samog Bikića. Tek 27. listopada dobili smo i rješenje Općinskog suda za prekršaje Tuzla o izrečenim kaznama braći Hasković. Nakon prekršajne prijave Prve policijske stanice Tuzla od 10. listopada, sa saslušanja Haskovića pred sut-

kinjom Amirom Ferizbegović, te njihovog priznanja učinjenog nedjela, doneseno je rješenje o novačnim kaznama. Novinar Hasković je kažnjen sa 230, a njegov brat Husein sa 200 maraka uz po 15 maraka sudskih troškova.

Unatoč tome što slični prekršaji ne zaslužuju više novinske pozornosti od kratke vijesti u crnoj kronici, nešto više prostora ovom slučaju posvećujemo zbog toga što o svemu ovome zvanični organi javno ne progovaraju, iako znaju da javnost ima i te kakve preventivne utjecaje. Zašto šute prepuštamo da o tome eventualno kasnije nešto kažu, mi bilježimo činjenicu da je kolega Bikić batine dobio bez razloga. Istina braća Haskovići su u svojoj sudbenoj obrani izjavili da su prilikom susreta, te večeri, sa novinarom Bikićem u jednom

trenutku pomislili da on poteže pištolj na njih pa su bili prinuđeni da se brane.

Od zvaničnih i javnih priopćenja o ovom slučaju bilježimo i ono iz Ministarstva unutarnjih poslova Bosne i Hercegovine da u svemu ovome nema političke pozadine. Obzirom na šutnju zvaničnih organa i političkih partija, ali, imajući u vidu teška ratno-politička vremena, bar upitnikom u naslovu izražavamo sumnju u to da je Bikić batine dobio bez razloga. Razlozi su poznati batinašima, a možda i još neke. Ni pretučeni Bikić nema nikakvih dokaza za to da je napadnut s razlogom, ali ima pravo na pitanje da li je kazna adekvatna počinjenom nedjelu. Pridružujemo se tom pitanju, uz još jedno - zašto šute zvaničnici?

DIJALOG KOJEG NIJE BILO

Tijekom trajanja četvrte Generalne skupštine Helsinškog parlamenta građana, koja je održana u Tuzli od 19. do 22. listopada 1995. godine, organizirani su i susreti pod nazivom "Međuvjerski dijalog", ali to je sve proteklo bez dijaloga. Predstavnici katoličke crkve bili su jedini vjerski autoritet. Ivo Komšić održao je predavanje strancima.

Četvrta Generalna Skupština Helsinškog parlamenta građana je najvjerojatnije je upriličila korisne susrete i razgovore, a kakvi su praktični rezultati svega toga ostaje nam da čekamo, saznamo i, eventualno, neke koristi od toga zabilježimo. Daj Bože - kaže narod.

Na ovom međunarodnom skupu koji je u Tuzlu doveo oko 500 gostiju, od 19. do 22. listopada 1995. godine razgovaralo se o brojnim aktualnim temama, a jedna od njih je bila i pod nazivom "Međuvjerski dijalog". Unatoč tome što je to bila jedna od najosjetljivijih tema, nije se postigao planirani cilj. Na prvom razgovoru, a drugi nije održan, sudjelovalo je dvadesetak članova, takoreći, iz cijelog svijeta - od Azerbejdžana do Džordžije i od Korzike do Bugarske. Goste je zanimalo da čuju kakvi su međuvjerski odnosi na ovim našim prostorima, ponešto su i sami rekli, a najviše su pitali. Na žalost malo su saznali. A kako i da saznaju kada dijalog nije ni bilo, jer ga nije imao tko voditi. I ono što su čuli, stranci su teško i površno razumjeli. Radoznali gosti su se upustili u jednu osjetljivu temu, ali nisu imali potrebnog povijesnog predznanja o bosanskim prostorima, koje je nužno za razumijevanje međuvjerskih i međunacionalnih odnosa. S druge strane prevoditelji na engleski jezik su bili loši i za temu nekompetentni, pa postoji bojazan da su stranci dobili još jednu pogrešnu sliku o Bosni i Hercegovini.

Sve je to jedna strana medalje. Druga, još lošija, strana medalje je ta što iz Tuzle nije bilo kompetentnih sugovornika na ovu temu za sve tri strane. Naime, organizatori su planirali susret vjerskih službenika - katoličkih, islamskih i eventualno pravoslavnih. Pop iz Zenice nije došao u Tuzlu, predstavnici Islamske zajednice Tuzla nisu se pojavili na ovom skupu, a fra Marko ŠTEKIĆ i fra Mladen JOZIĆ su autorativno predstavljali katoličku zajednicu.

Bosanski ilegalci u Bosni

Namjesto planiranog dijaloga i ovdje je najprije počelo optuživanje, prigovaranje i gledanje u tuđe dvorište. Mirsada ALISPAHIĆ, predstavnik Udruženja muslimanki "Sumeja" iz Tuzle, između ostalog je rekla:

"Nadala sam se da će Katolička crkva imati više utjecaja na svoje vjernike" - aludirajući na ratni sukob Armije BiH i HVO-e.

S mjerom i argumentirano na ovaj prigovor reagirao je fra Mladen JOZIĆ.

- Svi se pozivamo na temeljne vjerske principe, a rat pokušavamo ispolitizirati. To se osjeća i na ovom skupu. Katoličkoj crkvi se prigovara nedovoljan utjecaj, a ja pitam tko to više radi za dobro i za mir od Katoličke crkve. Crkva može učiti i svjedočiti, a ne može biti odgovorna što se to nije sprovelo. Niti jedan katolički svećenik nije u vojsci niti u političkim strankama i u najmanju ruku neukusno je Katoličku crkvu okrivljavati za oružane sukobe između Armije BiH i HVO-a i od nje očekivati nemoguće - riječi su fra Mladena Jozića.

Nakon istupanja fra Mladena čule su se i priče o Bosancima koji su ilegalci u svojoj državi, a to je ilustrirano prezimenima Bosnić, Bosankić, Bosanac, Bošnjak, Bošnjaković...! Međutim, ni osobe sa tim i takvim prezimenima nemaju mogućnosti da se izjasne kako pripadaju bosanskoj naciji. Ovakva priča, kao i konstatiranje da većina žitelja Bosne i Hercegovine pripada jednom etnogenetskom korijenu, ne malo su zbunile strance, a gotovo ni jedan od gostiju nije mogao shvatiti razliku između odrednica Bosanac i Bošnjak. Usljed osobnog nepoznavanja biti be-ha ratnih problema, ali i povijesti, nekolicina njih je postavila pitanje da li je netko u Bosni i Hercegovini sačinio program moralne-obnove i preporoda, a ako nije da takva ideja krene sa ovog skupa.

Moral bez napretka

Na taj i takav prijedlog reagirao je dr. Ivo KOMŠIĆ, član Predsjedništva Bosne i Hercegovine.

- U tim pitanjima i prijedlozima je prepoznatljivo značajno nerazumijevanje naših odnosa. Mi veoma dobro znamo kako se razvijala logična ideja države na zapadu i kako se razvijala država u svojoj povijesti. Ideja države se razvijala kroz razvoj ideje morala, prava i slobode, a država se u svojoj povijesti razvijala kroz običajnost i građanstvo, kao dvije temeljne kategorije. Ako našu be-ha situaciju sada pogledate, najprije se mora imati u vidu to da je izvršena

agresija na državu, na građanske odnose koje smo mi imali i na običajnost. Ako postavimo pitanje kakav program imamo za obnovu svega ovoga, onda je redosljed dat unaprijed. Mi moramo prvo spasiti državu i moramo na nov način izgraditi naše odnose i očuvati moral. Prve dvije kategorije, države i građansko društvo, se mogu izgraditi političkim programom. Mi smo tek u fazi borbe za državu, jer bez države ne možemo izgraditi ni građanske odnose u društvu i vrlo teško ćemo popraviti poljuljani moral. Izgradnju građanskih odnosa možemo postići kroz političke odnose i razvoj demokracije. Problem je treća kategorija - moral. Bez morala nema ni građanstva ni države, jer to je logika nastanka države i na zapadu, a moral se ne može programirati. To nije politička kategorija, ali je u temelju politike. Ključno pitanje je možemo li napraviti program za razvoj morala. Odgovor je - ne, jer je to neprogramirana kategorija. Moral je kategorija koja nema napretka. Čovječanstvo se u moralnom smislu nije pomaklo ni za dlaku od Isusovog raspeća do danas. O moralu i učvršćivanju moralnih kategorija kod ljudi mogu nešto učiniti vjerski službenici. U ovom našem ratu, kada su se raspali država i društveni odnosi, jedino je ostalo neko moralno jezgro i po tome su ljudi prepoznatljivi u ovom ratu. Među nama nema više političkih razlika, postoje samo moralne razlike, a i između nas i Evrope postoji samo moralna razlika. Za nas su svijet, posebno Evropa, moralno propali i nemaju nikakvog moralnog autoriteta. Za nas se ovdje desio moralni smak svijeta, a valjda je to i jedini mogući smak svijeta. To moraju znati svi stranci koji dolaze u Bosnu. Moraju znati da moralno za nas ne postoji svijet. Ako ne vjerujete u ovo što tvrdim, onda gospodo, otidite na groblje u Tuzli gdje je sahranjeno oko 50 djevojaka i mladića, a svi su poginuli u istom danu i na istom mjestu.

Vjernici "tipa 92"

U mozaik priča o međuvjerskim odnosima u Bosni i Hercegovini uklopilo se i izlaganje fra Marka ŠTEKIĆA.

- U vjeri se može biti običan navijač, a da čovjek ništa u njoj ne shvaća; može se biti amater, može

se biti poluprofesionalac, loš profesionalac i dobar profesionalac. U romanu "Uskršli bogovi" napisano je između ostalog - "Za vrijeme humanizma i renesanse bezbrojni su proglašavani besmrtnim i opoganili znanost". Poslije milanskog edikta bezbrojni su navalili u kršćanstvo i opoganili ga, a tako je bilo sa svakom vjermom. Religiju osniva velikan, a onda to razjašnjava obični bijednik. Kada crkva u četvrtom stoljeću sudi velikog Origena njegov učitelj na sva pitanja odgovara "učitelj je tako kazao". Kada se na to doda da smo mi 50 godina, kao bajagi, bili bez vjere, a onda se pojavio katolik, musliman, pravoslavac "tipa 92" i navalio u vjeru, sve je obatalo i razvalio. Postio jedan dan rahazana, otklanjao jedan vakat, proslavio jedan Bajram, jednom se pkekrstio i jednu misu posjetio pa - hoće da nadoknadi propušteno. Treba znati da se u Crnoj Gori od 1945. godine pa do skora krstilo samo jedan posto osoba, u Kninskoj krajini dva posto, u Bosanskoj Krajini pet posto, u cijeloj BiH 10 posto pravoslavaca, a ni u Srbiji nije više od 15 posto. Kod katolika je svat, formalno, bila drukčija. Ja nisam sklon previše u nečemu gledati vruga, ali nije isključeno da su neki pobjegli u tešku religioznost da podvaljuju, a u stvari su protiv vjere i podrivaju je iznutra. Ili, kako sam pročitao u jednom novinskom članku, najborbenije pjesme za Bosnu i Hercegovinu pjevali su oni koji su se spremali da što bolje i nevidljivije pobjegli iz Bosne i otišli su jako dobro i uspješno. Drukčije vjeruje čovjek sit od gladnog, pismen od nepismenog, gol od odjevenog, bos od obuvenog. Treba zapamtiti - nužda i dosada su dvije najplodnije stvarnosti. Mi, vjerski službenici moramo raditi ono što radimo. Katolički svećenici svojim vjernicima stalno govore da svakom najprije mora mesti ispred svoje kuće, a kod nas se većina više bavi tuđim problemima. U Bosni su prvi put u povijesti tuku oni koji ovdje žive. Kriviti vjerske vode za to ne izgleda mi dobro. To je kao kada krivite trenera što u njegovom timu igrač ne igra dobro, a on lažira utakmicu zato što je potplaćen. Što se moj vjernik ne drži vjere on možda ima tristo razloga, a ne zato što mi ja nisam rekao što i kako treba činiti".

Zabilježio: N. J. IVANOVIĆ

CRTEZOM I TEKSTOM O GENOCIDU

Akademski slikar u mirovini i "vječiti" direktor i stvaratelj Galerije portreta u Tuzli, gospodin Mevludin Ekmečić, poznati kao "Ekmeć", nedavno je stigao iz Pariza u Tuzlu. Ovaj umjetnik u mirovini, tijekom ovoga rata vrijeme je jednako provodio u svojoj Tuzli, kao i u Francuskoj, gdje mu stalno žive dva brata i sestra. On u Francusku nije "pobjegao" od rata, nego da bi, kada se u Tuzli, na njoj slobodnoj teritoriji, nakupi dojмова, materijala, priča, sve to u miru prenio na papir, u umjetničku tvorevinu, točnije crtež, koji je opisan tekstom. A tema mu je genocid nad Bošnjacima u ovom surovom ratu, na tlu Balkana, odnosno u njegovoj Bosni. Pošto je sve to dobro uobličio riješio je da od toga napravi knjigu, umjetničku mapu, koja će se pojaviti ovih dana u Njemačkoj i biti promovirana na čuvenom sajmu knjiga u Frankfurtu, ove jeseni.

- Moja knjiga zove se "Genocid nad Bošnjacima 1992. do 1995. godine". Knjiga je "složena" od 62 crteža, popraćenih tekstom, rađeno sve tušem. Ima osam poglavlja: etničko čišćenje, logori, silovanja, izbjeglice, kulturna baština, djeca, kako preživjeti, i mezarja", kaže nam tuzlanski akademski slikar, koji je Tuzlu i Bosnu i Hercegovinu i prije ove najnovije umjetničke publikacije izuzetno zadužio.

- Moju knjigu "Genocid na Bošnjacima 1992. do 1995." izdat će "Bosanska riječ", izdavačka bosanska kuća u Njemačkoj, čiji su vlasnici naši književnici i dječiji pjesnici Šimo Ešić iz Tuzle, i Ivica Rorić Vanja, iz Dervente. Knjiga će imati 72 stranice, formata 30 x 24 centimetra, a tiskanje će koštati mnogo novaca. Oni koji su prihvatili da je štampaju sami su procijenili koliko će to vrijediti kao umjetnički rad, kao knjiga, kao dokumentarni i trajni materijal", kaže akademik Ekmečić.

Na jesen, u listopadu ili studenom, u planu je postavljanje izložbe crteža Mevludina Ekmečića u

Tuzli. Svi njegovi crteži u tušu rađeni su na formatu 70 x 50 centimetara, a za tiskanje knjige ovi crteži su prilagođeni tehničkim sredstvima.

"Bosanka riječ" tiskaće knjigu "Genocid na Bošnjacima 1992 - 1995." (Ekmečić govori isključivo o Bošnjacima, iako je genocid činjen i na drugim narodima), trojezično: na bošnjačkom (Ekmečić opet govori samo o bošnjačkom jeziku), engleskom i njemačkom jeziku. Već se pojavila jedna francuska izdavačka kuća koja će knjigu tiskati na francuskom. Knjiga će zanimati sve Bosance (što li nije onda "Genocid na Bosancima"), a naravno i mnoge umjetnike i građane cijeloga svijeta koji gologu Bosanaca, pa i Balkanaca, već dobro znaju preko novina i drugih medija. Umjetnik Mevludin Ekmečić, kako se vidi, nije u ovom ratu (iako je umirovljenik) mirovao. Naprotiv, stalno je radio, stvarao i na svoj način branio Bosnu, ali je očito dobro (ne)razumije, dok mu dva bosanca hrvatskog podrijetla tiskaju knjigu, a on ni riječi o njima, jer njegov pojam Bošnjak nije isto što i Bosanac.

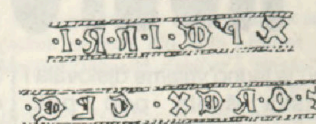
Knjiga kronološki bilježi događaje, od počinjenih zverstava u Bijeljini, do najnovijih događaja iz Srebrenice, Žepe, Banjaluke...

Mato BIKIĆ

Crtež s naslovne strane knjige "Genocid na Bošnjacima 1992. do 1995. godine".

NAŠA ZVONA

Tko je spreman oprostiti i onima kojima se inače ne prašta, najbliže je ljubavi Božjoj.
Gertrud von Le Fort

Zvona navještaju MIR svemu svijetu. Koliko su se puta zvona zanjihala i zazvonila u našim crkvama, a mi smo molili za mir u našoj Domovini ispačenoj od nametnutog rata i neprestanim otimanjem naših prostora, naših ognjišta.

Zvona u tornjevima crkava i kapela imaju veliku i čudesnu ulogu u životu ljudi i u liturgiji. Napis na jednome zvonu to i dokazuje, jer pisac napisao skladno je opisao ulogu zvona:

Vivas voco,	Žive dozivam,
mortuos plango,	mrtnve oplakujem,
Festa decoro,	Blagdane ukrašujem,
fulmina frango,	gromove rastjerujem.

Zvona su zvonila za pokojne, poginule branitelje i mnoge prijatelje, koji su zazivajući Boga i Milosnu Majku u mukama pokolja umirali. Zvonila su i za neprijatelje. Neka zazvone nesmiljenim ratnicima da čuju jauke umirućih, neka se čuju i u plavim prostorima svoda nebeskoga, da čuju svi oni koji ubijaju, razaraju, neka čuju svi koji su oglašavali srcem i savješću da je... MIR NA ZEMLJI poruka neba.

Neka čuju zvono MIRA svjetski diplomati i svi moćnici koji kroje pravdu, domovinu, život i slobodu malim narodima!

Na našim prostorima zanimljiva je povijest zvona crkve Svete Marije u Zvorniku. Zvono je saliveno u prvoj polovici XV. stoljeća. Našlo se u Tuzli (Donjim Solima) u crkvi Svetog Petra, poslije likvidacije zvorničkog samostana 1533. godine. Do 1690. se nalazilo u tronju crkve Svetog Petra, a poslije toga u Sahat-kuli. 1857. je palo i napuklo te su ga franjevci prenijeli u Kraljevu Sutjesku.

ZVONO MIRA posvetio je uzoriti kardinal Kuharić, 13. kolovoza 1995. u Okučanima. Nestalo je poslije razaranja crkve 1991. i nakon oslobođenja Okučana je pronađeno. Na oslobođenim teritorijima u Hrvatskoj u 68 rimokatoličkih župa su srušene crkve, te nema ni zvona.

Crkva Svetog Ante Padovanskog u Kninu je minirana i zapaljena. To je jedina crkva na čijem zvoniku je ostalo zvono, ali i ono je bilo minirano. Okupatori su odnosili zvona sa crkava, toplili i pravili čahure za streljivo.

ZVONO MIRA sa zagrebačkog hipodroma za vrijeme posjete svetog Oca Hrvatskoj, darovano je kninskoj župi. Zvono će biti postavljeno na zvonik crkvice svete Barbare u KNINSKOJ TVRĐAVI. Ono će odande svakog dana zvonjavom označavati točno vrijeme kad je prvi osloboditelj ušao u Knin.

Zvona zvine i Djevici Mariji, anđeoski pozdrav, a pjesnik - svećenik Jeronim Korner u pjesmi ANGELUS U MARIJI BISTRICI - izrekao je pohvalu zvonu:

Uzet ću tamo uže od zvona
i zvonit ću pjesmu koju voli Ona
Angelus bijeli, Angelus bijeli
najljepšu pjesmu što nebo je želi
U zuku će zvona moja pjesma sjati.

Od svojega srca ja sve ću joj dati
da pjesmu će nebo i sunce čuti
i zvonit će njome nebeski puti
i sve će tada sred sunčanog sjaja
Slaviti Majku i Kraljicu raja.

Pripremio: J. N.

V SREDIŠTE KULTURNIH ZBIVANJA

Hrvatski dom nekada

Nedavno je u Hrvatskom Glasniku objavljeno, da je društvo "Hrvatski dom" iz Tuzle privremeno uselilo u prostor na drugom katu zgrade bivšeg Radničkog univerziteta, koji se nalazi u ulici Matije Gubca uz samu zgradu sadašnjeg kazališta, koja je do 1949. godine, bila vlasništvo društva "Hrvatski dom".

Zgrada Hrvatskog doma, dovršena je 1927. godine. U to vrijeme predsjednik društva je bio tuzlanski trgovac Ante Tadić. Dom se uglavnom gradilo od priloga darovatelja, posebice Hrvata. Nakon zavšetka radova i određenog vremena, 1929. godine, mijenja se Odbor društva. Predsjed-

Domu je jedno vrijeme djelovala i baletska škola pod pokroviteljstvom HKD "Napredak". Od poznatijih polaznika te škole bile su: Ružena Kudera, Ankica Kreitmayer, Jozefina Jagić, Dragica Perišić i Betika Švab. Tako je na primjer 1. prosinca 1929. godine u sklopu aktivnosti Društva bila priredba sa igranjem i pjevanjem u kojoj su između ostalih sudjelovali: Daria Mioč, Ankica Tadić i Vilma Perković.

Hrvatsko pjevačko društvo "Majevice" u svom prostoru je uvijek bavilo pjesme koje su se kasnije, ne samo na sceni Hrvatskog doma, nego i u drugim gradovima izvodile i pjevale uz ogroman uspjeh i pismena priznanja.

Mott, August Kandoti, Alojz Francek i Viki Mott. Tako su primjerice za Silvestrovo 1933. godine između ostalih izvođača pjevali dalmatinske pjesme jedna skupina u sastavu: Ferdo Mesing, Slavko Kreković, Ivan Matić, Adolf Kreitmayer, Braco Samek i Jaroslav Kudera.

Tako se eto živjelo, zabavljalo i kulturno uzdizalo u našem starom dobrom Domu. Koncerti, priredbe, gostovanja, zabave, balovi - sve je to bilo kao sastavni dio rada društva koja su djelovala u sastavu Doma.

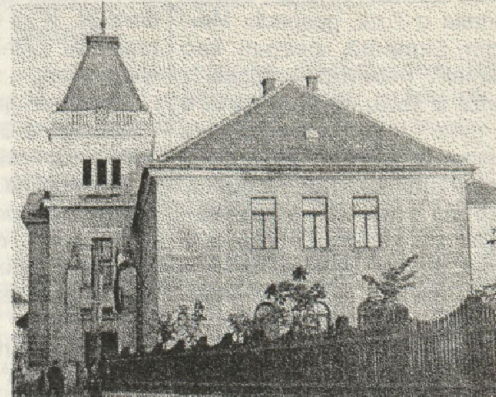
Posebna priča za sebe, je bila Vrtna Restauracija, koja se nalazila u prekrasnom vrtu Hrvatskoga doma. U ljetnim mjesecima, lijepo je bilo sjediti uz meze, hladno piće i napitke, te ponekad slušati tihu glazbu, ili skupinu odabranih pjevača, članova pjevačkog Društva. Često puta su bile organizirane i igranke na platou ispred Restauracije. Za vrijeme rata u Restauraciji je radio kao konobar mali

Dule - Krešo Koval. Stariji tuzlaci ga se rado sjećaju. Znao je često svojim gostima, zasvirati na maloj tamburici - primu na opće zadovoljstvo prisutnih.

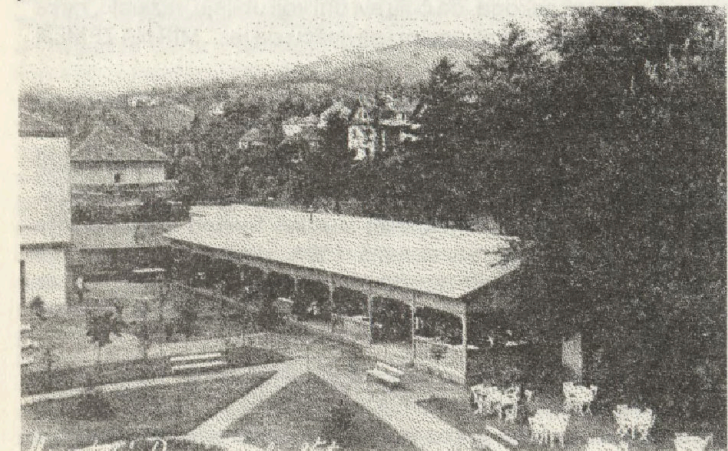
Hrvatski dom je imao i svoju Knjižnicu sa većim brojem dobrih knjiga.

O aktivnostima koje su se dešavale u Hrvatskom domu, moglo bi se toga puno napisati i vjerojatno će toga i biti.

Posebno mi je drago bilo

Zgrada Doma tridesetih, na tornju je hrvatski grb i natpis "Hrvatski dom", vidi se i trobojnica

Vrt i vrtina restauracija Doma

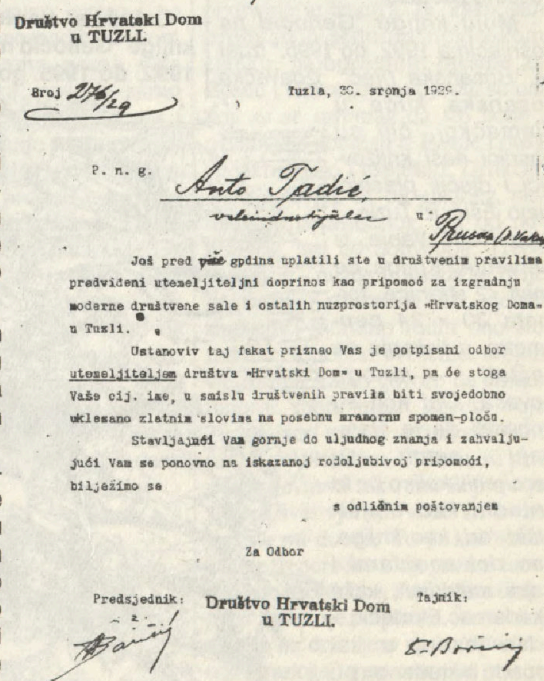
nik je Aleksandar Preka, direktor Prve Hrvatske Štedionice u Tuzli, a tajnik doktor Rafo Boršić. Te godine društvo obavještava ranijeg predsjednika Antu Tadića koji nije boravio u Tuzli, da će zbog njegove uplate utemeljenog doprinosa, njegovo ime uz zahvalnicu biti uklesano zlatnim slovima na posebnoj mramornoj ploči, kao i imena svih koji su darovali utemeljeni doprinos.

U zgradi Hrvatskoga doma bila su smještena sva tadašnja Hrvatska društva: Društvo "Hrvatski dom", Hrvatsko kulturno društvo "Napredak", Hrvatsko pjevačko društvo "Majevice", Hrvatsko športsko društvo "Zrinski" i Društvo "Hrvatska žena". Sva ova društva su aktivno djelovala i organizirala svoje priredbe u zgradi Hrvatskog doma. U

HSD "Zrinski", je također bilo aktivno. U svom sastavu su imali: nogomet, žensku hazenu i boks. Nogomet i hazenu su igrali na vlastitom igralištu, koje se nalazilo na početku sadašnje Skojevske ulice, puta prema naselju Solina. Međutim, boksači su organizirali nekoliko uspješnih boks-mečeva u velikoj sali Doma.

Sva društva su tijekom godine, a posebice na svoje godišnjice organizirali zabave, kao i novogodišnje balove, od kojih su one za Poklade pod maskama bile i najveselije. Prosto su se natjecali, čije će zabave biti bolje organizirane. Plesni orkestri su bili uglavnom, tamburaši, gitaristi i gudači, a u kasnijem periodu i jazz sastavi. Jedan od tamburaških orkestara tridesetih godina djelovao je pod nazivom "Bajaco" u sastavu: Miško Katušić, Feliks Križan, August

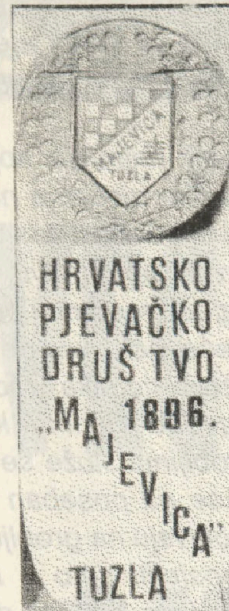
Dragan Petrović Pišta

Zahvalnica Hrvatskog doma Anti Tadiću od 1929. godine

JUBILEJ
HRVATSKIH
DRUŠTAVA

STOTINU GODINA "MAJEVICE"

Piše:

Anto CIGELJEVIĆ

Kulturni rad Hrvata na ovim prostorima ima veoma bogatu tradiciju. Hrvati su uspješno organizirali svoju kulturnu djelatnost još krajem prošlog stoljeća, kada se snažno razvijala njihova nacionalna svijest. Osnovano je više hrvatskih kulturnih društava i ustanova, koja su, u početku, djelovala samostalno, a kasnije, po njihovom osnivanju, u okviru Društva "Hrvatski dom".

Prije gotovo točno sto godina, početkom 1896., osnovano je u Tuzli prvo takovo društvo: Hrvatsko pjevačko društvo

"Majevice", što se zna na osnovu sačuvane Zahvalnice koju je 1897. dobio Ivo Ribičić, jedan od njegovih osnivača. Vlasti nisu dale da se nazove tim imenom. Naime, režim je imao za cilj sprječavanje institucionaliziranja nacionalnih pokreta, zarad urastanja u Monarhiju, pa je, od početka, zauzeo principijelno stajalište da se ne dopušta osnivanje, ne samo političkih organizacija na nacionalnoj osnovi nego i kulturnih i gospodarstvenih institucija.

Izjesno odstupanje od toga, nešto znatnije pred kraj režima Benjamina Kalaja u Bosni i Hercegovini, značilo je ne napuštanje općeg kursa nego prilagođavanje raznih prilika u zemlji i pravljenje sitnih ustupaka domaćem stanovništvu. Zato su inicijative Hrvata za osnivanje nacionalnih društava nailazile na odbijanje vlasti. Istina, te su inicijative, posebice u početku, bile puno rjeđe i praćene su sa manjom upornošću nego, recimo, srpske, pa im je režim pristupio sa manje nepovjerenja i političkih predrasuda. Razlog za to bio je u slaboj razvijenosti hrvatske nacionalne svijesti i hrvatskog nacionalnog pokreta, kao i lojalnom držanju hrvatskog pučanstva prema politici režima. Ipak, prilikom podnošenja zahtjeva za osnivanje kulturnog društva u Tuzli, Zemaljska vlada u Sarajevu nije odobrila da se zove Hrvatsko kulturno društvo "Majevice", nego je umjesto "Hrvatsko" stavljeno "Narodno", Narodno kulturno društvo "Majevice" u Donjoj Tuzli. U početku se tako zvalo, jer se hrvatski predznak nije smio spomenuti. No, upornim nastojanjem pokretača i predsjednika Marijana Hadži-Divkovića ono, već nakon dvije godine, nosi ime Hrvatsko pjevačko društvo "Majevice". Inače, osim zabrane stavljanja hrvatskog predznaka hrvatskim kulturnim društvima, austrougarske vlasti dopustile su teškom mukom, i to tek 1912., nakon upornih molbi i intervencija sve do Beča, da stalna putujuća kazališta i družine iz Hrvatske gostuju ovdje. A u Tuzli su tada, 1912., gostovala najveća imena zagrebačkog glumišta Marija Ružička-Stroci, Nina Vavra, komičar Arnošt Grund. Grund je u to vrijeme prikazao u dvorani Hotela "Bristol" svoju komediju "Jesenji manevri". Ova gostovanja ostavila su snažan dojam i izvršila izvanredan utjecaj na dalji razvoj kulturnog života u čitavoj Bosni i Hercegovini, ne samo u Tuzli.

Pohvale članovima društva

Među članovima "Majevice" su i mjesni svećenici, a prilikom krizme 1900. upisao se i nad-

biskup dr. Josip Stadler, na čemu mu se odbor pismeno zahvalio. Predsjednik je tada bio Ante Mladinić, dopredsjednik Marijan Divković, rizničar fra Franjo Žuljić.

Hrvatsko pjevačko društvo "Majevice" je predstavljalo značajno mjesto u kulturno-prosvjetnom radu Tuzle. Radilo je do drugog svjetskog rata. Osnovao ga je Marijan Divković, kujundžija, općinski vijećnik, član i utemeljivač Dobrovoljnog vatrogasnog društva, Zadruga i Pčelarskog društva, prvog gombalaškog i još mnogih društava koja su u to vrijeme postojala u Tuzli, višegodišnji predsjednik HPD "Majevice" i Crkvenog zbora, koji nije žalio ni truda ni novca za rad i formiranje hrvatskih društava, tako da je ostao pod starost bez imetka, čak i bez kuće. Uz njega su bili: Božo Štitić i Ivo Ribičić, trgovci, Antun Mladinić, gostioničar, Anto Banović i drugi entuzijasti, koji su pokretali i osnivali hrvatska društva. Uz njih se okupilo mnogo mladića i djevojaka, a zbor je bio mješovit, što svjedoči o toleranciji. Imao je vrhne pjevače. To su 1901. bili: Anto Čolić, Anto Banović, Ivan Mervar, Jakov Mott, Nikola Gec, Venci i Većeslav Sova, Anto Aščić, Ivan Jusić, Viktor Jankijević, Josip Majer, Johan Toth, Paul Maltraj, Kaza Ostojić, Eugen Staglijar, Nikola Buconjić, Josip Steffner i Ivan Cerić. Prvi zborovođa je bio Alojzije Riči, a zatim do 1914. su bili Viktor Pravdić, Tihomir Vidošić i dr. Livije Pjerotić.

"Majevice" je imala veći broj knjiga koje su posuđivane na čitanje, za što su već 1896. pohvaljeni Marijan Divković, Pranjić, Mervar, Štitić, Ribičić i još mnogi članovi tog društva.

Za daljnji rad i postojanje HPD "Majevice" najzaslužniji su bili: Marijan Divković, Anto Banović, Antun Mladinić, Andrija i Božo Štitić, Alojzije Riči, Nikola Buconjić, Antun Stanić, Franjo Žuljić, Eugen Staglijar, Ivo Ribičić, Viktor Jankijević, Braća Cerić, braća Mott, Tomo Čolić, Štefko Krajtmajer, Ivo Deletiš, Rudo i Slavko Kreković, koji su odlikovani za aktivnost na polju kulture, 1. lipnja 1899.

Javni nastupi - blagdani za Tuzlake

Dramska sekcija "Majevice" izvela je 5. siječnja 1907. predstavu "Vitropir". Sekcijom je rukovodio Tomo Čolić.

Godine 1909. osnovana je "Napretkova" podružnica, koja je radila u prostorijama "Majevice". Ona je imala sedmoricu utemeljitelja i 71 potpornog člana, među kojima su trojica franjevaca i jedan svjetovni, te vojni svećenik Ladislav Suchanek.

Kada je 7. i 8. lipnja 1925. u Tuzli gostovalo Srpsko pjevačko društvo "Sloga" iz Sarajeva, drugog dana uvečer, kao svoje goste, na željezničku postaju su ih ispratili i članovi Hrvatskog pjevačkog društva "Majevice", tolika je bila tolerancija između društava različitih naroda.

Do drugog svjetskog rata, Hrvatsko društvo "Majevice" organiziralo je i priređivalo određenih dana u godini niz zapaženih predstava. Priredbe sa kostimima, narodnom nošnjom, priređivalo je gotovo svake godine, bez obzira na datum i godišnje doba. Bilo je obitelji koje su posjedovale skupocjene opreme i u njima bi

se pojavljivale na takvim prirdbama i balovima. Balovi su održavani u Hrvatskom domu, Hotelu "Bristol" ili u Sokolskom domu.

Baletska šestorka od 1925. do 1932. nije uvijek bila istog sastava. Za svaki nastup pripremana je nova igra, ples. Tridesetog prosinca 1928. Ružena Kudera, Ankica Krajtmajer, Jozefina Jagić, Dragica Perišić, Marta Marković i Betika Švab su izvele točku pod naslovom "Šest bijelih ruža", dok su na priredbi koju je 14. studenog 1929. priredio "Hrvatski sokol" Olga Pečenko, Dragica Perišić, Vilma Perković, Vikica Bukač, Darija Mioč i Marta Marković uspješno izvele svoju točku, koja je imala više elemenata baleta a manje proste vježbe. Baletske skupine, po njih šest vježbačica, često su nastupale na priredbama u Hrvatskom domu, gdje je, osim ostalih hrvatskih društava, bilo i sjedište "Majevice". Najviše priredbi davano je u veljači. (Pokladne zabave).

HPD "Majevice" je redovito imalo nastupe za što je često pohvalivano od građanstva koje ga je rado slušalo.

Desetog prosinca 1933. Radio-Beograd je prvi put prenosio pjesme i glazbu iz Tuzle, što je bio nesvakidašnji događaj. Tada je u Tuzli održan koncert mješovitog zbora Hrvatskog pjevačkog društva "Majevice". "Majevice" je svake godine priređivala koncert. Ovog puta uvježbala je kompozicije sa Vojnim štrajh-orkestrom tuzlanskog garnizona, pod upravom kapelnika Tihomira Vidošića, koji je bio i zborovođa HPD "Majevice". Tako je i došlo do zajedničkog nastupa ova dva izvođačka tijela. U Tuzlu je stigla stručna služba Radio-Beograda, koja je izvršila pripreme, i prijenos je počeo točno u zakazani sat. Prijenos je bio izvanredan i o njemu se poslije dugo pričalo. Za uspješan nastup "Majevice" su upućena mnoga brzojavna čestitanja i zahvalnice.

"Majevice" su te godine sačinjavali: Nevenka Divković, Ada i Stjepan Dilber, Braco i Rudo Samek, Ana i Tihomir Vidošić, zborovođa, Ankica, Adolf, Rudo, Josip i Štefko Krajtmajer, Greta Cerman, Seka Gole, Ana Mott, Seka i Darija Mioč, Ljubica Dujmušić, Aleksandar Bekić, Olga Katušić, Olga Mlinarić, Ružena Kudera, Darinka Mitrović, Vilma i Josip Perković, Adolf i Edi Kubinek, Ljubica Brkljačić, Greta i Helena Jamcova, Milena Srdić, Seka Popov, Vikica Slaninko, Dragica Perišić, Fric Mevid, Leo Masten, Stipo Vučetić, Ignjac i Franjo Konjović, Franci Šmit, Rudo Gorazi i drugi.

Javni nastupi HPD "Majevice" uvijek su bili blagdan za građane Tuzle, ljubitelje lijepe pjesme i glazbe.

Osim u Tuzli, zbor "Majevice" je, također uspješno, pjevao u Đakovu, Travniku, Zavidovićima, Banja Luci...

Članovi Hrvatskog pjevačkog društva "MAJEVICE" u Tuzli (1933.g.)

NE POSTOJI ZABORAV,

**obilježen
blagdan
Svih
Svetih**

Crkva širom svijeta na blagdan Svih Svetih sjeća se svojih pokojnika, a Crkva u Hrvata i svojih poginuli u domovinskom ratu.

To je dan kada se sjećamo svojih najmilijih koji nisu više s nama, te nam je ostalo jedino sjećanje na njih, uspomene, bol i suze, ali i radost njihovog uskrsnuća.

Na svim katoličkim grobljima, pred blagdan Svih Svetih uređuju se grobovi, a na sam blagdan rodbina i prijatelji donose na grobove vijence i cvijeće, pale svijeće, mole za pokojnika, a svećenici, po želji vjernika, mole na svakom grobu za pokoj duše zajedno s onima koji su posjetili grob. U crkvama i na grobljima služe se svete mise, a u obiteljskim domovima se na poseban način sjeća na sve drage osobe koje počivaju na groblju.

I mi, u Tuzli, i ove godine posjetili smo s našim svećenicima groblje "Borić". Bio je lijep, sunčan dan, te smo mogli boraviti duže vrijeme na groblju, moliti se za pokoj duše i razmišljati o sebi i o dragoj osobi čije tijelo tu počiva, s vjerom, da je duša pokojnika kod Svevišnjeg. Živjeti je teško bez drage osobe, ali znamo da voljeni nikada ne umiru već se više vole. Imamo ogromnu vjeru i volju da volimo i negujemo sve ove naše vrijednosti; tu snagu da pobijedimo sebe, znamo da možemo dobiti samo od Gospodina.

Ranije, i na sam blagdan Svih Svetih, kao i na Dušni dan služene su svete mise na svim ostalim grobljima u našoj župi. Na Josipovcu, nedaleko od Samostana Družbe Kćeri Božje Ljubavi, koga više nema (Samostan

VEĆ

SJECANJE I LJUBAV

Josipovac osnovan je 1885., a 1947. komunisti su protjerali časne sestre), postoji sestarsko groblje, na kojem počivaju sestre preminule u Tuzli, Josipovcu i Breškama. Održana je sveta misa, uz nazočnost vjernika, koji su okitili grobove cvijećem i zapalili svijeće.

Tužno je promatrati grobove, nadgrobnne spomenike, koji nisu uređeni i na koje nitko nije donio cvijeće, ni zapalio svijeću. Zar je toliko ljudi otišlo iz našeg grada tijekom stoljeća i sada? Gdje su? Grobovi njihovih dragih predaka vapiju za njima i zovu ih da se vrate, te da oni mogu umrijeti i biti sahranjeni uz domaće ognjište, na svojim grobljima. Grobne humke doživljavamo kao jedno utemeljenje na ovim prostorima, a kako nas je sve manje, grobovi ostaju bez cvijeća...

Običaji koji su vezani za poštivanje pokojnika cijenjeni su u svim vremenima i narodima svijeta, a odraz su kulture naroda koji ih njeguje.

Juraj Novosel

Groblje "Borić", na grobu s. Blanke Kralj na Sve Svete. Na slici (s lijeva na desno): s. Zdravka Ravlić, s. Kristijana Jurić, s. Klementina Avgustini, fra Petar Matanović

ZDRAVO MARIJO

Bilježimo još jedan važan datum u tri godine dugim kronikama rada Mješovitog zbora Crkve Sv. Petra i Pavla u Tuzli. Mjesec listopad 1995. godine i još jedan u nizu cjelovečernjih koncerata. Ovog puta u povodu Gospinog mjeseca u crkvi Sv. Petra i Pavla upriličen je i uobličeni koncert duhovnih skladbi kao molitva za mir kroz pjesmu i glazbu. Naravno, koncert je privukao veliki broj poštovatelja ove vrste glazbe kao i samog Zbora, koji iz dana u dan stječe sve veću popularnost u našem gradu.

Za ovaj koncert Mješoviti zbor pod ravnanjem prof. Evice Cerić pripremio je čak 15 skladbi i kompletnu MISU A. Klobučara što je nesumljivo iziskivalo veoma mnogo vremena i truda za pripremu jer smo, uz ostale, čuli i četiri nove pjesme MOLITVU F. Dugana, IZ DOLINE I ZDRAVO KRLJICE K. Kolba, a, na samom kraju, i pjesmu PRINESI BOGU M. Leščana.

Ovakav zahtjevan i veoma dug program iziskivao je snažnu koncentraciju članova Zbora koja je, na svu sreću, trajala do posljednjeg takta. Zbog toga je i umjetnički dojam bio potpun uz puno radosti svih nazočnih. Lakoća vođenja melodijske linije, harmonska progresija i zgasnuta glazbena atmosfera imponirali su, ne samo mnogobrojnoj publici, nego i dobrim poznavateljima sakralne glazbe. Česti i burni aplauzi najbolja su potvrda za sve rečeno. Zato i ovom prilikom čestitke upućujemo članovima Zbora zaljubljenicima horske glazbe, uvijek nazočnoj, skromnoj i nenametljivoj orguljašici prof. Zrinki Andrejaš te posebno prof. Evici Cerić koja je, kao zborovođa, znala i uspjela sve to uobličiti u jednu dopadljivu formu.

Na kraju svakako treba reći i ovo - Put kojim se kreće Mješoviti zbor Crkve Sv. Petra i Pavla je put prema svjetlim i umjetničkim visinama te novim izražajnim mogućnostima. Taj put u vokalnoj glazbi mnogi tako često traže, ali su zbilja rijetki oni koji ga i uspiju naći. Oni će u tome sigurno uspjeti.

B. ŠTUMPF

Pučki pjesnik, Vlatko Tunjić
D. BistaracHRVATSKOM
GLASNIKU

Rado čitam Hrvatski Glasnik i to me potaklo da dam svoj prijedlog i da poručim što bih volio čitati.

Predlažem više povjesnih događaja sa ovog područja i šire. Molio bih da i Bistarac uskoro bude na redu.

Neredovito dobivam Hrvatski Glasnik koji rado kupujem i čitam. Šaljem pjesmu u kojoj pišem o tome kako je sada u mom selu.

SELO MOJE

Rodna grudo, selo moje drago
u tebi sam mladost provodio
u večeri i u jutra rana
kroz poljana rosne prohodio.
Volim tvoje žune i livade
volim tvoje zore i sumrake
sve to gledam sa bolom u duši
prolazeći kroz tvoje sokake.
Selo moje ostalo si pusto
nema više frule ni tambure
ne čuje se jecaj violine
nigdje momka, nigdje mlade cure.
Sve se pitam, odgovora nema
selo moje što mi staris tako?
Kud odise pjesme i veselje?

Nama više nije živit' lako.
Rijetko čuješ da se dijete rodi
da se netko udaje i voli
Često zvono u kapeli zvoni
zvono zove, da se Bogu moći.
Pogledaj nas Bože sa nebesa
vrati život mome rodnom selu
Da se opet kao nekad prije
skupi mladost pred našu kapelu.
Molimo te, Isusova majko
našu djecu u Bistarac vrati
pa da bude k'o što je i prije,
da se ovide radaju Hrvati.
Naše kuće i grobovi naši
da nam budu što su bili prije.
Šta je ovo, svemoguć Bože,
ovo vako nikad bilo nije?!

REV. MERILYN
OWEN ROBB

Od 4. kolovoza 1995. godine u našem gradu, na humanitarnoj zadaći, boravila je gospođa Rev. Marilyn Owen Robb iz Sjedinjenih američkih država. Stigla je u Tuzlu sa izvjesnim količinama medicinskog materijala koje je donijela bolnici na Gradini, kao i druge humanitarne pomoći koje su podijeljene izbjeglicama smještenim u zračnoj luci Dubrave.

Glavna svrha njezina dva mjeseca boravka u našem gradu je nastavak rada Ureda za vanjsku medicinsku pomoć, što od svibnja pokušava koordinirati sa inozemnim humanitarnim organizacijama koje upućuju svoju pomoć Kliničkom centru u Tuzli. Svoju humanitarnu misiju proširila je redovitim posjetama svim udrugama i organizacijama koje se bave zbrinjavanjem ratom pogođenih žena i djece, zatim je posjetila veliki broj prognaničkih kampova, a izvještavala je i sa Prvog kongresa medicinskih tehničara Bosne i Hercegovine.

Gospođa Owen Robb je rođena u Calgary - Canada 1943. godine. Djetinjstvo i mladost je provela u Seattle - Washington, a diplomirala je američku književnost na Chicago University. Na istom sveučilištu je završila i magisterij iz teoloških znanosti, što joj je omogućilo ulazak u svećenstvo Ujedinjene metodističke crkve. Ona je jedna od prvih žena svećenika u Metodističkoj crkvi SAD. Sada je pastor Metodističke crkve u Yorku - Meine.

Gospođa Owen Robb je čovjek, humanist, koja je daleko od svojih najbližih, boravila u našem gradu na svetoj zadaći - pomagati one kojima je pomoć najpotrebnija. Humanisti, kao Marilyn suprotstavljaju se nasilju onih koji vode nesmiljen rat protiv čovjeka na bilo kojem prostoru, bez obzira na naciju i vjeru. Humanitarne akcije vječno sjaje svojom neprolaznom ljepotom.

Pastorica Owen Robb je veoma draga i omiljena osoba, koja će ostati u sjećanju i u srcima svih onih kojima je pomagala, svojim suradnicima s kojima je radila i svojim prijateljima s kojima se družila za svog kratkog boravka u Tuzli.

Ana Balić i Juraj Novosel

Škola
OSNOVAN KATOLICKI ŠKOLSKI
CENTAR "SV. FRANJO" U TUZLI

Na temelju Odluke Vrhbosanske nadbiskupije u Sarajevu od 23. srpnja '95., 6. studenog u Tuzli je započela s radom Opća realna gimnazija koja djeluje u sastavu Katoličkog školskog centra "Sv. Franjo". Drugi dio ovoga centra, osnovna škola, započet će rad u rujnu školske 1996./97. godine.

Četiri razreda Gimnazije smješteni su u dvije učionice Osnovne škole "Pazar" s pravom korištenja pratećih kabineta i dvorane za tjelesni odgoj.

Gimnaziju pohađa 100 učenika i to u tri prva i jedan drugi razrede. Što se tiče profesorskog kadra cjelokupna nastava je kvalitetno zastupljena.

Istina, skučenost i činjenica da i ono što imamo nije naše vlasništvo, uvjetuju da se ponašamo primjereno okolnostima. Rav-

natelj centra, Fra Mladen Jozić rekao nam je da se moto ove škole može izreći u tri riječi: rad, red i disciplina.

Učenici su ozbiljno shvatili njegove riječi da se ponašaju zrelo i odgovorno. Nema pauza u rasporedu, nema hježanja sa nastave, profesori dolaze odmah poslije zvona. Direktorica škole, Marica Petrović kaže da je sada, u prvo vrijeme najvažnije strpljenje.

Imamo ispred sebe iskustvo Sarajeva. Svatko radi u svojim uvjetima, ali nama su njihova iskustva dragocjena. Među nama je sestra Kristijana koja je došla iz Sarajeva da nam pomogne u organizaciji. Njena nazočnost vrijedi nam iz više razloga. U prvom redu, simbolizira tradiciju službe sestara Kćeri Božje ljubavi u ovom gradu, a drugi je značaj, njezino iskustvo.

Nekadašnji Katolički školski centar u Tuzli

Nakon male mature u Zavodu Kraljice sv. Krunice šk.g. 1928/29

ako njihov broj bude iznad 10%.

Koriste se u najvećem broju bosanskohercegovački udžbenici, a poslovi oko njihove nabavke su u tijeku. Iznenadio nas je interes učenika i roditelja za što kvalitetnijom naobrazbom. Kriza u obrazovnom sustavu koja se u ratu sve više produbljava, animirala je ordinarijat da, sukladno svojoj tradiciji, učini korak u povećanju obrazovne kvalitete. Roditelji su to znali uočiti pa su nam povjeroili svoju djecu. "Učeniku prilazimo kao osobi i želimo da svaki od njih bude ono što jest. Naš je posao da kreativno sudjelujemo u formiranju njihove znanstvene i ljudske osobe", rekao je na prvom kolegiju fra Petar Matanović, predavač latinskog jezika.

HG

Iz Društva HRVATSKI DOM

INFORMACIJA O RADU
UDRUGE "HRVATSKA ŽENA"
TUZLA

Društvo "Hrvatski dom" Tuzla utemeljeno je 1913. godine i kao takvo djelovalo je do 1949. kada je privremeno prestalo sa radom, jednim aktom tadašnjih državnih organa.

Društvo "Hrvatski dom" Tuzla je, u svom prethodnom razdoblju, imalo organizirani oblik djelovanja hrvatske žene koja je u onim povijesnim okolnostima dala častan, prepoznatljiv i nemjerljiv doprinos u razvoju i stasiranju zdrave hrvatske obitelji, jakog i prepoznatljivog hrvatskog korpusa i vrijednosti koje su predstavljale opće dobro u baštini ovog područja.

U ovom povijesnom trenutku i ratnim okolnostima koje vladaju i na našem području, kako za hrvatski narod tako i za druge, na inicijativu članica Društva "Hrvatski dom", dana 16. 06. 1995. godine formirana je Udruga "Hrvatska žena", koja će svojim organiziranim, programski uokvirenim oblicima, doprinijeti što bržem i sveobuhvatnijem ostvarivanju programskih ciljeva i zadataka Društva i dati svoj obol u kreiranju uloge žene na ovim prostorima.

Program Udruge, između ostalog, sadrži slijedeće:

- osiguranje inicijalnih sredstava za rad Udruge na način predviđen Operativnim programom,
- briga o ženi i djetetu (Program brige i skrbi o djeci, Program

brige i skrbi o ženi, majci, starijima i iznemoglim, Program izobrazbe žene, uloga žene u odgovornom roditeljstvu u duhu kršćanskog morala),

- Programom Udruge su predviđene aktivnosti koje osiguravaju materijalno-ekonomsku sigurnost žene i obitelji, što će se postići organiziranim radom kućne radinosti, formiranjem vrtića za djecu, specijaliziranih prodavaonica, organiziranjem uslužnih djelatnosti primjerenih ženi i drugih aktivnosti u kojima dolazi do izražaja kreativnost žene, a u cilju što svestranijeg uključivanja žene u sve društvene tokove.

Dana 16. 06. 1995. godine imenovan je Odbor Udruge. Za predsjednicu Udruge izabrana je gospođa Zorica Slišković, a za dopredsjednice gospođe Zrinka Andrejaš i Nada Zubak. Sjedište Udruge "Hrvatska žena" je u prostorijama Društva "Hrvatski dom" (Ul. Matije Gupca broj 8 - telefon 33-131).

U tijeku su slijedeće aktivnosti:

- tečaj njemačkog jezika (prvi stupanj),

- aktivnosti vezane za adaptaciju prostora Udruge "Hrvatska žena"

- prikupljanje etnografske građe i ostale aktivnosti u svezi realiziranjem programskih ciljeva i zadataka Društva "Hrvatski dom" - Udruge "Hrvatska žena".

Zorica Slišković

SJETITE SE

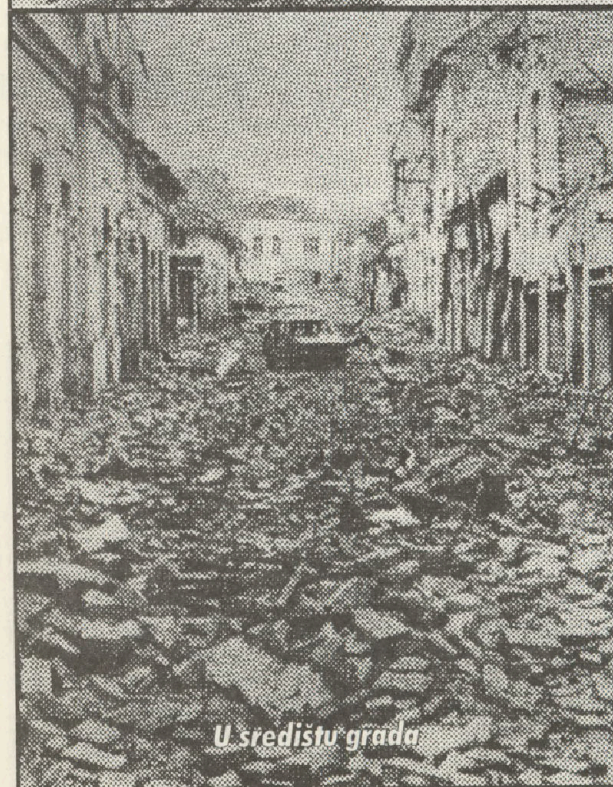
Crkva sv. Roka i dvorac Eltz

Vukovarski branitelji uništili su 300 tenkova i oklopnih transportera i oborili 25 aviona

Vojnici Jugoslavenske armije u središtu grada

U središtu grada

Mrtvi na ulicama

VUKOVARA

Djeca prognanici napuštaju grad

Padom Vukovara konačno je pala i Jugoslavija. Sav svoj truli naboj je upravo realizirala na rušenju ovoga grada. Stravične uspomene što ih nosimo iz tih dana pokazuju do koje mjere može potamniti ljudski um: Pale su velike ideje Ilirskog pokreta i zakletva na bratstvu i jedinstvu kao "zjenici oka". Dok se ovo događalo u Vukovaru mnogi Tuzlaci su sa simpatijama promatrali jugofašističke avione kako lete prema Vukovaru, ne očekujući da će jednog dana "medvjedi zaigrati u njihovom dvorištu". Sjećamo se aktiva žena sa Sjenjaka koje su dočekivale "borce-povratnike" sa spremjenim tortama. Donosimo nekoliko prizora u slici i riječi (Iz publikacije Vukovar/Fotomonografija):

- Vukovar već jedno tisućljeće stoji na obali gdje se rijeka Vuka ulijeva u Dunav. Jednim dijelom je u slavonskoj ravnici, a drugim na pristranci ma valovitih srijemskih predjela. Ponosi se da je već 1231. godine slobodan grad. Vukovar, zajedno s Ilokom i drugim mjestima ovog istočnohrvatskog prostora, izraz je hrvatskog identiteta, iako je ovdje stoljećima zajedno živjelo stanovništvo višenacionalnog sastava. Kada su velikosrpski osvajači 1991. godine započeli rat

protiv Hrvatske prvo su napali Vukovar i razorili ga. Tijekom tromjesečne neravnopravne borbe bilo je tisuće ranjenih, poginulih i nestalih. Vukovar je razoren i 18. studenog 1991. godine okupiran. Grad je bez svojih crkava, muzeja, domova i tvornica, pa čak i bez drveća i ptica, u njemu je stao život. Vukovar je u svjetskim razmjerima postao primjer etničkog čišćenja. Njegovi stanovnici su prognani i nalaze se diljem Hrvatske i svijeta...

Srušeni spomenik i hotel "Dunav"

Krovovi Vukovara

"... KAKO JE TEŠKO BITI SAM..."

12. studenog 1955. godine u Zagrebu je umro pjesnik koji se bez dvojbe ubraja u najveće hrvatske pjesnike. Od 1930. do 1937. godine Ujević je živio u Sarajevu i tako se, došavši među nas, može ubrojati među rijetke velikane iz Hrvatske koji su nas poznavali i sudjelovali u našoj svakidašnjoj jadikovki. Čitavog života zaokupljen traženjem, bolom i nemirnom, nacionalistički omladinac vođen idejom o jedinstvu južnih slavena, razočarao se poslije svih ujedinjenja i umro raspet paradoksima svake vrste.

On koji je nekada pjevao noći, kasnije pjeva suncu, raniji pjesnik samoće, odjednom uoči pobratimstva lica u svemiru, inspirira ga predrenesansna mistika, a onda, neočekivano, moderna civilizacija. Krist kao sunce spasa, radnik i rad, naizgled nespojivi motivi izrastaju u poeziji Tina Ujevića u jedno veličanstveno unutarnje jedinstvo. U svemu je tražio smisao postojanja i želio nam naglasiti vedrinu života iako je sam živio kao samotnik i bohem.

Jedna cijela ljudska drama odigrava se kroz njegove prve pjesme. Ujević je sebar koji vapije, bolno ljubi, bezumno moli i neutemeljno se nada:

*Beskrajni Bože, što na plavom svodu
zlatu i srebru noćnih zvijezda
pališ,
čujes li gdje ti na prljavu podu
leleće ljetu molbu shrvan mališ?*

Biti čovjek nije lako, a pogotovu ako poznaješ život i imaš iskustvo marginalca. Dijete je za pjesnika ideal neiskvarenosti i kontrast čovjeku, poznavatelju života:

*Velik sam bio dok sam bio dijete,
al sad me lome vidici i mašte;
želje su bile očajne i tašte,
a slabe snage samuju, uklete.*

Strahovi i tajanstvenost vlastite osobnosti, nesnalaženje i stotinu pitanja bez odgovora:

*Ko sam i što sam, što ću, koga volim,
što tražim, kuda idem, za čim lutam?
Uzalud nebo za odgovor molim.*

*Uplašen sobom svoje suze gutam;
tajanstvo stvari i života zebe,
ne poznam ništa, a najmanje sebe.*

Uplašenost činjenicom da se možda radi o gubljenju pameti, neizvjesnost sudbine i daljina, neuhvatljivost žene, stalni je pjesnikov problem. Nesigurnost u kontaktu sa ženskim svijetom, dovodi pjesnika do toga da je žena kojoj se obraća uvijek nekonkretna, daleka:

*Ljubljena ženo, ko si ti da jesi,
ludačku ljubav suvišno je kriti,
al ja sam sitan za sjaj što te resi,
pa makar jesam ono što ću biti, -
Ljubljena ženo, silna ljubav mrvni,
i ja sam zadnji, makar bio prvi.*

Čovjek koji nema nigdje nikoga, umoran i žalostan, onaj koji se nema komu potužiti, onaj koga nitko ne sluša, napominje Boga na ohrabrenja data čovjeku, podsjeća Boga na obećanu ljubav i darove. Njegove intelektualne sumnje, njegov prigovor Stvoritelju i odsutnost jobovske strpljivosti tako su dirljivo ljudske i prepoznatljive da se "Svakidašnja jadikovka" nameće svim prosječnim poznavateljima poezije kao bliska i draga osobna ispovijed. Samo u jednom trenutku Ujević je izričit i jasno mu je što želi:

*Jer meni treba moćna riječ
jer meni treba odgovor,
i ljubav, ili sveta smrt.*

Kolajna je zbirka Ujevićevih pjesama za koje kritičar kaže da je najljepši, najspiritualniji ljubavni kanconier koji je ikada ispjevan na našem jeziku. U njoj nema radosni, dapače, mnogo je više tuge i bola, plača i kletve. To je valjda ljubav, ovozemaljska i realna, a ne radost, sreća, smijeh i nježnost kao u jeftinim, neživotnim kreacijama koje nisu zasnovane na iskustvu:

*Duša je strasna u dubini,
ona je zublja u dnu noći;
plačimo, plačimo, u tišini,
umrimo, umrimo u samoći.*

Sve što je lijepo i što je činilo svjetlost pjesnikove vjere zatvoreno je duboko u srcu. U takvim trenucima nema ni nade, iako se obraća Bogu, neočekuje biti uslišan:

*Nikada više neću sresti one
blažene oči sanjarskih badem
ni rajski osmijeh plašljive Madone,
ni krotko čelo, mudra usta nijema.*

Nad pjesnikovom dušom hvata se "vlaga snova" i dršče čežnja u raspuknutom srcu, misli su u mraku, "boje se svjetla", mozak hoće iskočiti i, da nema te daleke strane žene, pjesnik bi poludio:

*... nad mojim mrakom sijevaju tek tvoje,
tuđinska ženo, samilosne oči.*

I kada umre, on veliki, neshvaćeni pjesnik i čovjek on koji nije znao iskazati svoj "najljepši vrisak", odnijet će sa sobom u grob tajnu svoje smrti koja je povezana sa "kletvom jedne žene". Dešava se često i hrvatskom profesoru i hrvatskom učeniku da, bez razmišljanja, na pitanje koji mu je pjesnik najdraži, izgovori ime Tina Ujevića. Što to ima svima nama blisko u ovom čovjeku koji se toliko od svih nas razlikovao? On koji je živio netipičan život koji nikada nikomu nije preporučivao kao uzor, nameće nam se i protiv svoje volje. Je li to samo zato što je znao:

*Kako je teško biti slab,
kako je teško biti sam,
i biti star, a biti mlad!*

Ili zato što se svojim tipično hrvatskim otvorenim srcem obraćao svim južnim slavenima i svim ljudima, ne nailazeći na povjerenje i razumijevanje. Nije tajna, ali je uglavnom prešućivana činjenica da je Ujević protjeran iz Beograda u kojem je jedno vrijeme boravio. Pjesniku što su ga protjerivali oni koje je volio i kojima je pružao ruke i na različite načine ugađao, koji je bio svjestan varljivosti i neuhvatljivosti ovozemaljskog života, u jednom trenutku se učinilo da je čovjek "igračka vjetrova". I baš u toj pjesmi u kojoj nema vjere, nema ni nade, u kojoj je pjesnik užasnuto konstatirao čovjekovu izgubljenost, mi i sebe ponekad pronademo. Mi koji smo pobožni i mi koji to nismo! To su one intelektualne i ljudske krize koji svaki normalan čovjek ima:

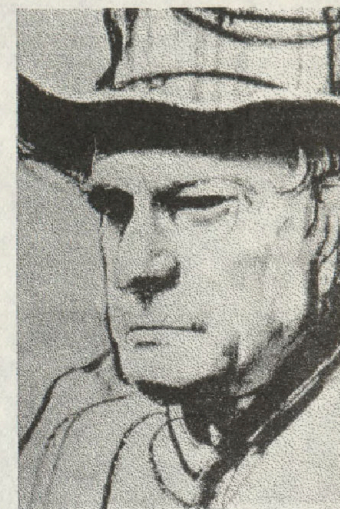
*Jer mi je mučno biti slab,
jer mi je mučno biti sam
(kada bih mogao biti jak,
kada bih mogao biti drag).*

Nije uspijevao u svojoj želji da bude jak i drag. Možda zato što se izgradio u nepovjerljiva, samozatajna čudaka, koji se nikada nikomu nije sasvim otvorio i povjerio. "Radost ću svoju pokloniti svijetu, ali bol moj neka ostane za me", bio je njegov moto, samo što te radosti koju je želio darivati svijetu nije imao mnogo u svojoj duši. A boli - koliko je boli imao, to je ostavio samo za sebe.

*"Pati bez suza, živi bez psovke
I budi mirno nesretan.
Tašte su suze, a jadikovke
ublažit neće gorki san.*

Marica PETROVIĆ

Tin UJEVIĆ

*Podaj se pjanom vjetru života
pa nek te vije bilo kud.
Pusti ko listak neka te mota
u ludi polet vjhor lud.*

*Leti ko lišće što vir ga vije
za let si dušo stvorena.
Za zemlju nije, za pokoj nije
cvijet što nema korijena.*

Ali, mi moramo biti svjesni da je to jedno stanje, jedan stav koji ne može biti trajan. U pjesnikovom životu bilo je više takovih trenutaka, ali i onih drugih u kojima se vanjskom svijetu i gorućim problemima svoga vremena obraćao s više optimizma.

On zapravo nije konzistentan u svom pesimizmu, barem ne u poeziji. Nama bi morali biti bliži oni pjesnikovi stihovi u kojima je vidljivo do koje mjere je on sam svjestan pravih životnih vrijednosti.

*Jer mi je mučno biti slab,
jer mi je mučno biti sam
(kada bih mogao biti jak,
kada bih mogao biti drag).*

Zajedno sa svojim starijim prijateljem i subratom fra Ivanom Franom Jukićem, Martić je upozoravao i budio bosanske Hrvate, naglašavajući da je došlo vrijeme preporeda, nacionalnih prestrajavanja:

FRA GRGO MARTIĆ

"Kako bo će čoban stoku napasati, ako paše nez na? Kako li pratioc put pokazivati kud nikad prolazio nije?"

Fra Grgo Martić, pjesnik iz Rastovače u Hercegovini, od 1905. godine počiva u Kreševu u Bosni i tako svoj život i slikovito i konkretno vezuje za ovaj jedinstveni prostor kojem se je nesebično darivao. Na drugoj strani nadgrobnog križa, (po pjesnikovoj želji) uklesani su Milakovićeви stihovi posvećeni fra Grgi:

*Ti si s guslam milopojnim,
Maslinovu noseć granu
Prolazio poljem bojnim
I vidao mnogu ranu.
Opjevao si jade naše,
Oplakao naše muke.
Sad nas Tvoja pjesma paše
I ka slozi spaja ruke.
I ako su danas braća
Izmirena nakon boja,
Ponajveća to je plaća
Homerskog Ti velepoja!*

Pjesnik se često potpisivao pseudonimom Rade i Radovan. To je ime koje si je dao u čast planine Radovan koja se uzduže iznad rodne Rastovače i za koju je bio vrlo emotivno vezan. Živio je u teškome vremenu, a koje to vrijeme na ovim našim prostorima nije bilo teško?! Nikada nije bilo lako nositi i braniti hrvatsko ime, a da te, čak i dobronamjerni, stalno nešto ne zapitkuju i traže objašnjenje. Možda je fra Grgo Martić najbolji primjer kako se u isto vrijeme može biti dobar Bosanac, dobar Hercegovac i, istovremeno, dobar Hrvat. Možda je malo previše naivnosti bilo u njegovoj želji za jedinstvom među južnim slavenima, ali sve je to primjereno romantičarskim idejama koje su ga nadahnjivale i vodile kroz život:

*"Sve pregledah zemlje i gradove (...),
do sinjega valovnog mora (...).
Sve to crna magla pritisnula,
u toj magli do 300 gradova,
starinskoga roda slovinskoga (...)"*

Zajedno sa svojim starijim prijateljem i subratom fra Ivanom Franom Jukićem, Martić je upozoravao i budio bosanske Hrvate, naglašavajući da je došlo vrijeme preporeda, nacionalnih prestrajavanja:

*"Ustaj pobro od Boga ti teško,
Zar češ jošte sanak boraviti,
Zlo ti spanje u gore sanjanje,
Zar ne vidiš po svijetu bijelu,
Zora svanu a sunce ogranu,
Sitne pčele sunce zaštišće,*

*Biele ovce polje pritisnuše,
Sve se miče štogod živa ima,
Svatko bdije i poznaje gdi je."*

Njegov rad u korist svoga naroda, pored prvotnog vjerskog, župničkog djelovanja bio je na kulturnoj i književnoj kao i na socijalno-političkoj razini. Branio je ljude od raznih nepravdi, pomagao u pravnim poslovima, zauzimao se za okrivljene i slično:

*Ne bje lahko, moja braćo draga,
Čuti vake muke i leleke,
Gdje se vjera oskvrnjiva slavna,
I čast gazi zavjerenstva stavna.*

Dok je bio sarajevski župnik, fra Grgo je radio za sve ljude, bez obzira koje su vjere pa su ga voljeli i štivali. Imao je veliki utjecaj kod vezira, a naročito je dobro surađivao sa Osman Topal-pašom. Fra Grgo je zabilježio i u "Zapamćenjima" i u "Osvetnicima" kako je Topal-paša pokušao osujetiti politička gibanja iz Srbije sredinom 19. stoljeća. "Osman je", veli fra Grgo "pazio osobito na srpstvo koje se istom sada na sav mah razmahalo po Bosni. Kako je prije bio u Beogradu, bijaše dobar poznavalac srpskih stvari, te je srpstvo svakom prilikom nastojao da očepi. Konfiscirao je knjige, osobito školske, koje su iz Beograda dolazile, a pazio i na učitelje odakle dolaze".

Martić je bio dobar poznavatelj svih oblasti u kojima je djelovao. Kao izuzetan intelektualac za ono vrijeme, poznavao je dobro i prosvjetna gibanja na svim slavenskim prostorima. Tim svojim znanjem isticao se među suradnicima i prijateljima: "Jedamput - priča fra Grgo - pozvao maglajski kotarski predstojnik Uzeir beg njega i devet pravoslavni popova iz planine Ozren. Došli oni i imala se pročitati pisma, prispjela od biskupa Šunjića i sarajevskog vladike, a ovo je drugo, preko mitropolita, bilo upravljeno onoj devetorici popova. A radilo se u tim pismima o popisu radnika za gradnju putova, kako je to vezir, Tahir-paša (1846. do 1850.), naredio. Fra Grgo najprije pročitao je biskupovo pismo. Zatim proto Kovačević uzeo da čita vladičino pismo, no pošto je pismo bilo pisano novom srpskom

ortografijom, nije ga mogao pročitati, pa od jednoga do drugoga, no od svih devet popova nije mogao nijedan da pročita. Onda predstojnik upita, da li bi fra Grgo mogao pročitati? Fra Grgo uzeo i proučio kao latinicu".

Pravo prosvjetno doba počinje u Bosni polovicom 19. stoljeća. Bilo je škola i prije, ali prema novijim pedagoškim načelima, tek u to vrijeme naročito pozornost podizanju škola posvećuju svećenici, a osobito franjevci. Ove škole su osim opće prosvjetne imale i nacionalnu zadaću. Fra Grgo Martić je pazio i na formu i na sadržinu predavanja. Bio je prijatelj učenicima i, pored naobrazbe koju im je pružao, bio im je i izvrstan odgajatelj. Domoljublje je bilo njegova najveća vrлина pa je većina njegovih djela nastajala baš u povodu domoljubnih događaja. Kada je ilirski pokret bio na vrhuncu, fra Grgo je studirao filozofiju u Zagrebu pa se te okolnosti doprinijele da je čitavog života nosio usebi tu utopističku ideju o jedinstvu. U doba općih ustanaka južnih slavena spominje fra Grgo i napore Hrvata iz Hrvatske koji su pomagali nesretnim bosanskim Hrvatima što su 1876. godine bježali.

Svaka okupacija, bila ona turska ili austro-ugarska, bila je fra Grgi strana. Samo je živio za slobodu svoga naroda što su Hrvati uvijek znali cijeliti. Kada je 1895. godine boravio u Zagrebu Franjo Josip I, pjesnik je ponosno

zapisao: "Iznenadila me je takođe povorka uparadenih Akademikih građana, koji me, vraćajući se od Jelačića spomenika, gdje bijahu spalili krpu Madžarskog grba, susretoše u Illici, pa spustivši zastavu pozdraviše sa trokratnim živo fra Grgo Martić!"

Zanimljiv je podatak da je fra Grgo Martić morao u više navrata dokazivati svoje hrvatstvo. Neki srpski listovi pisali su o njemu kao o Srbinu, a on je naširoko isticao da nikako ne može biti Srbin. U Bosni je bilo slabo nacionalno osjećanje Hrvata. Bosnaki Hrvati katolici postali su samo katolici i kršćani, a srpstvo se bilo snažno razmahalo. Fra Grgo je uvijek naglašavao skupni pučki osjećaj, pučku kompaktnost Bosne i Hercegovine kao cjeline, sve dok ne bi bio u situaciji da se baš mora izjasniti. Ovo nam sasvim aktualno zvuči. Mi danas ponovno slušamo priče o tome kako nismo Hrvati, kako smo Bsoansci katoličke vjere. Kao da treba posebno naglašavati kako - biti Hrvat ne isključuje bosanstvo. Fra Grgo Martić nameće nam se kao uzor. Takvih uzora mi u svojoj povijesti imamo mnogo, ali su, ili prešućivani ili su im naglašavane neke druge vrijednosti koje su bile više drugima na korist. Mi smo dužni upoznati i pravilno ocijeniti ovoga velikana koji će nam pomoći u očuvanju našeg hrvatskog bosanskog identiteta.

Marica PETROVIĆ

LIJEČNICI NA KUĆNOM PRAGU

Desetak liječnika, opće i specijalističke prakse, te dvadesetak medicinskih tehničara, u Ratnoj bolnici Bijela s velikim uspjehom pružaju zdravstvene usluge žiteljima Bosanske Posavine, bojovnicima 108. HVO brigade, pripadnicima Armije i MUP-a BiH

Ratna bolnica Bijela, smještena u istoimenom selu hrvatske Posavine egzistira od jeseni 1993. ratne godine. O ovoj zdravstvenoj ustanovi koja je nastala i uspješno radi pod budnim okom najpoznatijeg ratnog kirurga dr. Ivana HUDOLINA, rečeno je, napisano i snimljeno gotovo sve što se moglo. Po tome, ovaj broj "Hrvatskog glasnika" ne bi imao što novo napisati. Međutim, ako se ima u vidu bar dio onog što su uradili i rade angažirani u ovoj bolnici, te ako se pogleda iz kuta značenja Ratne bolnice Bijela za žitelje hrvatskih i muslimanskih sela Posavine, onda o herojima u bijeloj iz Bijele vrijedi i treba pisati češće i više.

Bolnica je smještena u objektu osnovne škole. Zdravstvene usluge pacijentima, žiteljima Posavine, bojovnicima 108. HVO brigade, pripadnicima Armije i MUP-a Bosne i Hercegovine pruža desetak liječnika opće i specijalističke prakse, te dvadesetak medicinskih tehničara. U kirurškom i konzervativnom odjelu, te u intenzivnoj njezi i centralnoj ljekarni pružamo više nego što to objektivno i na prvi pogled pružaju uvjeti - kazuje nam bojničar dr. Dragan PILJIĆ, zamjenik zapovjednika Ratne bolnice Bijela, posebice naglašavajući da ova bolnica osobit ugled ima zato što joj je na čelu kirurg, dr. Ivan HUDOLIN. Doktor Hudolin je, vele, zaštitni znak bolnice.

U ratnoj bolnici Bijela, unatoč skromnim bolničkim uvjetima, vrijedni i stručni liječnici zbrinjavaju pacijente, što se kaže, od glave do pete. Bolesnima i povrijeđenima na raspolaganju je 40 bolničkih kreveta, a, u iznimnim slučajevima, moguća su udvostručenja. Ljekarna je opskrbljena sa solidnom količinom lijekova i medicinskih preparata, a u vlastitom računskom centru o svemu se vodi stručna i precizna evidencija s tri sanitetska vozila, koliko ih imamo, nisu ni približno zadovoljene potrebe bolnice, ali se i s tim problemom nekako izlazi na kraj.

Neodgovarajući smještaj bolnice i više nego skroman vojni park, nisu jedini problemi, ali izlazimo na kraj. Treba naglasiti da nam ključnu potporu za rad pruža Uprava zdravstva Ministarstva obrane Hrvatske Republike Herceg-Bosna, a posebice brigadir dr. Ivan BAGARIĆ i pukovnik dr. Radoslav JURILJ - dodaje doktor Piljić, potcrtavajući da se uz svakodnevan i naporan rad prate i svjetska zbivanja u medicini.

Doktor Piljić i, zaštitni znak bolnice, dr. Ivan Hudolin, prošle su godine bili jedini učesnici iz BiH na Prvom kongresu kirurga Hrvatske. Neki od liječnika iz ove bolnice pripremaju magistarske radnje koje će biti zasnovane na ratnim iskustvima. Kada je riječ o onima koji pružaju pomoć ovoj zdravstvenoj ustanovi, izdvajaju i Humanitarnu udrugu "Bijeli put" iz Zagreba, a iz

ovog hrvatskog grada se dobiva i stručna literatura.

Ratna bolnica Bijela jedna je od najbližih bolnica prvotno bojišnice, a uspostavila je dobru suradnju sa sličnim institucijama u Maoči i Vražićima, te sa Kliničkim centrom Tuzla i sanitetskim bataljunom Drugog korpusa Armije BiH.

Ukoliko se u ovom ratu može govoriti o dobitcima, onda treba reći

da su Posavljaci na dobitku, jer su bolnicu i liječnike dobili na kućnom pragu. Makar ovo konstatiranje izgledalo suviše, smatrali smo za potrebno posvetiti mu bar malo prostora, jer su dobri izgledi da ova bolnica nastavi sa radom i sutra, u miru. Taj podatak prognanica i izbjeglica može biti bar dio putokaza koji će ih vraćati kući.

N. IVANOVIĆ

Naši Bosanski Posavci s onu stranu Save

MARIJA KRISTIĆ - SIMBOL VELIKODUŠNOSTI

Boraveći izvjesno vrijeme u Republici Hrvatskoj imao sam priliku, a i hito sam, da se često u raznim prilikama, okolnostima i uvjetima susrećem se sa svojim zemljacima iz Bosanske Posavine. Ima tamo mnoštvo našeg življa, različitih dobnosti, žena, djece, staraca, a i priličan broj onih koji bi mogli voliti borbu. Iz svih krajeva naše lijepe, ravne Bosanske Posavine. Rasuti od Pule, Rovinja, Rijeke, Zagreba, Županje, Osijeka, Đakova... Četvrta je godina u prognaništvu. Mnogi su se morali nekako snaći i opstati. Nije mali broj onih koji su se otarasili izbjegličkog kartona i zasnovali radni odnos, a i kuće su neki od njih podigli. Redovito prate zbivanja na našim crtama obrane i puni su znatiželje kako se ovamo živi i radi u ratnim uvjetima. Očaj i zebnja pomalo nestaju i sve ih više zaokuplja misao o povratku, jer on iz dana u dan postaje stvarniji i izvjesniji.

Ne treba zaboraviti da je izvjestan broj naših Posavljaka uvijek ostao, kao pučanin vrpcom vezan, s nama koji se u Gradačcu, na koridoru, vratima Bosne pod kanonadom projektila, herojski borimo za svoja stoljetna ognjišta. O tim i takvim, izuzetnim osobama je ovdje riječ. O njima se treba čuti i znati. Takva je bila naša plemenita i velikodušna gospođa Marija Kristić, 45-godišnja dika i ponos rodni joj Ledenica i Gradačca, gdje je prije rata živjela i radila. Nažalost, zauvijek je, početkom listopada ove godine, plemenita Marija ostavila svoje Posavljake u tuzi i bolu. Nakon duže i teške bolesti, s kojom se godinama, uz nesebičnu upornost svoga isto tako plemenitog muža Mate, vrsnog privrednika ovog podneblja, preminula je u Zagrebu. Na pogrebu, na Miroševcu u Zagrebu, na kome sam osobno bio nazočan, bila je skoro cijela Bosanska Posavina. Pored njenih najbližih, rodbine i prijatelja, tu su bili i mnogobrojni invalidi i bojovnici, kojima je gospođa Marija spasavala živote. I oni su živa uspomena na njen plemeniti lik.

Gospođa Kristić je zaista bila Marija za sve. Njen dom, iako skromnih dimenzija, svakodneвно je bio pun onih koji su trebali neke usluge ili pomoć. A ona je uvijek imala vremena za sve i svakoga. Iako narušena zdravlja, danonočno je bila na telefonu, na faksu, u razgovoru, ugovarala poslove, tražila i ono

što nije bilo moguće, na primjer krevet za ranjenika u ustanovi gdje ga nije bilo. Autoritet, upornost i umješnost u obavljanju poslova, rezultirali su uspjehom. Gradaččka 107. HVO brigada i bojovnici, su redovno opskrbljivani logistički. Gospođa Marija je prikupljala odjeću, obuću, hranu za naše bojovnike. Tijekom cijelog rata, uporno i sustavno, naša Marija otprema konvoje na naše područje. Često je dolazila u svoj Gradačac, posjećivala stare i iznemogle, imala je puno razumijevanje i toplu riječ za svakoga. Nije bezu

razloga bila miljenica svojih Posavljaka i Gradačca. Neizmjerne su njene zasluge u našem obrambenom ratu. Posebno se angažirala na humanitarnom planu. Koliko je puta zbrinula ranjene bojovnike, ponudila im topli čaj, juhu, kupaonice, sve što bi samo majka ponudila svome djetetu. To samo mogu veliki ljudi, kakva je osoba bila i naša nezaboravna gospođa Marija.

Marija je bila velika ličnost, koja se ne nadoknadije. Za sve što je činila i učinila za našu Bosansku Posavinu i za svoj Gradačac, ona ostaje zlatnim slovima zabilježena kao osoba, koju treba štovati i ne zaboravljati. Zadnji put je posjetila Gradačac u proljeće ove godine. Iako bolesna, u jeku žestokog granatiranja našeg teritorija, hrabro i ponosno je prošetala svojim omiljenim gradom. Navratila je na kavicu kod načelnika općine, ali i u svoj nekadašnji kolektiv. Općinski sud, kod prijatelja i poznanika, malo poklona i puno toplih riječi. Uvijek je primana sa punim srcem. Njenim dolaskom postali smo radosniji, prkosniji i smjeliji. Jednostavno, gospođa Marija je svakome ulivala samopouzdanje i snagu da se istraje u našoj pravednoj borbi za mir.

Proljeće slobode je na vidiku, kao i povratak naših Posavljaka na svoja stoljetnog ognjišta. Svi će se vratiti. Ostat će vječna, ali nezaboravna praznina među nama, njezinim prijateljima. Naša Marija neće dočekati svjetlo slobode, koje je tako željno čekala i zaslužila. Sve njene zasluge nikada rodne Ledenice, lijepe, ravna Bosanska Posavina i njen Gradačac neće zaboraviti i, uz svu zahvalnost vječno će se sjećati njenog svijetlog lika.

Prof. Ivan Cvitkušić

USMJERENOST PREMA DRUGOME

Čovjek nastaje i živi, sazrijeva i umire usred mnoštva stvari i bića koja ga okružuju, sa svima povezan, a ipak od svih različit. Na pitanje: tko je čovjek? - odgovaramo obično jednom riječju: On je osoba. Tim želimo reći da je zaista nešto drugo, da je od svega različit. Nije ni atom, ni kristal; nije ni biljka ni životinja; odnosno, on jest sve to, ali u jednom savršenijem obliku: čovjek sjedinjuje sve to u sebi i svemu tome daje obilježje svjesnosti. Svijest o ovoj čudesnoj cjelovitosti ljudskog bića osposobljava čovjeka da uroni u materijalni svijet i opet iz njega izranja, da doživljava sebe kao dio ovoga svijeta, a opet bude nešto od njega različito, jedincato i neponovljivo. Tim je istaknuta jedna strana čovjekova bića. Postoji druga. Nju izričemo riječima: čovjek je društveno biće.

On je usmjeren prema nekom drugom, sebi sličnom, biću kao biljka prema suncu. Što se ta usmjerenost potvrdi u jačoj mjeri, u većem i sadržajnijem opsegu to zdraviji i bogatiji izrasta čovjek pojedinac. Ne može se ni zamisliti posve sam čovjek u beskrajnem svemiru žive i mrtve materije. Od drugih ljudi odvojen i usamljen čovjeku, prijeli unutarnji nemir i tjeskoba, i život mu postaje nesnošljiv. Kao osoba čovjek dolazi do ostvarenja samo u odnosu prema drugima, ali tako da se u tom zajedništvu ne izgubi nego da sačuva svoju samostalnost i ostane vjeran samom sebi.

Odatle izvire čovjekova velika ranjivost. Izdvajanje iz zajednice razara ga kao i utapanje u njoj! Zato, kadgod spomenemo riječ zajedništvo i zajednica, bilo da je riječ o obitelji, prijateljstvu ili društvu šireg opsega, za odrasla čovjeka ta riječ uključuje u sebi cijelu povijest, punu dubokih dojmova i doživljaja, lijepih i bolnih, ostvarenja, najljepših snova i gorkih razočarenja.

Svaki oblik zdrava zajedništva nije samo oblik nadvladavanja usamljenosti, nego je ujedno neprekidan izvor životnog rasta.

To na izuzetan način vrijedi za brak i obitelj gdje dubina i snaga međusobne povezanosti u ljubavi jednom ostvarenom, raste neovisno o tom vlada li među njima radost ili žalost, trajan sklad ili povremen sukob, iz kojega osobe redovito izlaze obogaćene iskustvom, razumijevanjem, znanjem i snagom.

Tim se očituje temeljna istina: da ljubav nije prije svega nekakav odnos prema određenoj osobi, nego je stajalište i usmjerenost čovjekova karaktera što se odnosi na sve; to je snaga čovjekova srca kojom nadvladava svoju osamljenost i sebičnost.

Samo onaj tko se iskreno otvara i bori sa svojim iskušenjima, ne podliježe sebičnosti, nego voli čovjeka uopće, sposoban je stvarati posebna zajedništva ljubavi: prijateljstvo, brak, obitelj, društvo.

Budući da u naše vrijeme ti oblici posebne ljubavi, posebice brak, bivaju izvrnuti sve većim opasnostima, snaga koja ih podržava sve više se svodi na osobno uvjerenje i stav, na čvrstoću karaktera i plemenitost čovjeka pojedinca.

Zbog toga, makar da smo izvrnuti raznim stradanjima u ova tmurna i ratna vremena, možemo Bogu biti zahvalni što nas u Kristu počinje i osposobljava za zdravu, široko otvorenu i nesebičnu ljubav koja uvijek uključuje žrtvu - križ.

Zdrava ljubav u prvi plan ističe uvijek naše htijenje da mi drugoga razumijemo i uz njegovu pomoć, a ne potrebu da nas drugi razumiju i da nam pomognu.

Dakako, to dvoje ne može se posve rastaviti. Ali, Krist nas utvrđuje u vjeri da smo kod Boga primljeni i da kod njega nalazimo ono zadnje razumijevanje. Zato možemo u prvi plan postaviti svoje nastojanje, da razumijemo svakog čovjeka, pa i onoga koji nas nikako ne razumije.

Uvijek, bez sustezanja, bezuvjetno u svim zgodama i nezdgodama i sada u naše vrijeme...

Fra Blažen Lipovac

DUŠNI DAN NA JOSIPOVCU

Na dušni dan 2. studenog, oveća grupa vjernika sa svećenicima posjetila je groblje časnih sestara na Josipovcu u Slavinovićima.

Iako kišovito vrijeme, bio je to dirljiv susret blage uspomena na družbu Kćeri Božje ljubavi i onih koji dodoše zahvaliti se Bogu za sve ono što su učinile za ovaj kraj.

Donosimo i kratki tekst naše župljanke Ane Magajne:

Josipovac! To ime asocira na Svetu Obitelj. Poslije blještavo sunčanog dana Svih Svetih, kada smo sa dragom braćom franjevcima obilazili i molili na humkama naših pokojnih, razmišljam kako je sve prolazno i kako se sve mijenja.

Na dan Svih Svetih, fra Petar, Marko, Mladen, Ilija i jedan mladi dakon molili su na svakom grobu za naše drage pokojnike. Danas, na Dan mrtvih, idemo blatnjavom strmom stazom ka groblju časnih sestara, na Josipovac. Kiša pljušti kao da i nebo plače za ovim dragim milosrdnim bićima, koja su ugradila dio života za našu katoličku vjeru u gradu Soli. Ta sveta i blaga stvorenja su djecu Tuzle i okoline učila lijepom ponašanju, pletenju, pismenosti, gajenju voća, cvijeća i povrća i žrtvi za druge, za čovjeka. Josipovac je bio veliki kompleks voćnjaka, koji su sestre održavale. Iako je nebo natušeno i crno, a kiša lije, okupio se veliki broj građana sa fra Petrom, fra Markom, časnim sestrama: Zdravkom, Klementinom i Kristijanom.

Sveta misa je počela u petnaest sati. Kiša lije, svijetle gore, a na humkama obraslim ostrugom, i razrušenim križevima, razliježe se Aleluja, i molitva građana.

Još prije dvije godine na imenima časnih sestara, a sada su razrušeni i poobarani, možda upotrebljeni za loženje. Vjerojatno, onaj koji ne vjeruje ni u što, želi da se uništi i ovo spomen-groblje?

Po završetku svete mise, koja je nadahnucé života, uhvatila me tuga zbog zapuštenosti dragoga Josipovca i porušene šume čija su stabla bila ukras ovoga kraja.

SVETA MISA ZADUŠNICA U GORNJOJ DRAGUNJI

Cjelokupan katolički puk diljem cijelog svijeta dana 2. studenog obilježava Dan mrtvih ili Dušni dan. Upravo toga dana običaj je i u našem hrvatskome puku da obitelji, bližnja rodbina i dragi prijatelji na grobove svojih najmilijih polažu svježe cvijeće i pale svijeće te se uz prigodne molitve prisjećaju svojih pokojnika. Svake godine tradicionalno na taj dan u hrvatskome selu Gornja Dragunja, molitva se misa zadušnica za sve duše naših umrlih. Tako je bilo 2. studenog 1995. godine.

Po hladnom, kišnom i vjetrovitom danu na mjesnom groblju okupilo se stotinjak vjernika iz Gornje Drajnje i okolnih mjesta, da bi svojim pokojnicima odali počast polaganjem cvijeća, paljenjem svijeća te u sudjelovanju sa svećenikom u molitvi obaviti opijela nad grobovima. Nakon toga čina moljena je sveta misa zadušnica koju je predvodio mjesni župnik velečasni Marko Lacić. On je u iscrpnoj i nadasve nadahnutoj propovijedi koju je katkad remeticio fujak vjetra, istaknuo značenje današnjeg dana u Katoličkoj crkvi. Potom je nazočnom skupu govorio da njihovi najmiliji koji sad tu leže i koje prekriva crna zemlja imaju samo smrtno tijelo, a da je njihova duša na nebu te je nužno moliti se Gospodinu za spas njihovih duša. Nadalje je naglasio nazočnom puku da se kod svojih domova u molitvama prisjete kako svojih pokojnika tako i svih žrtava ovog i prošlog nesretnog rata, kao i svih onih koji su umrli a za koje se nema tko spomenuti. Naposljetku se skupno sa pukom u molitvama prisjetio svih pokojnika čija su tijela pokopana u ovom groblju. Molitvom zajedničkog opijela za njihove duše te pozdravom Gospi okončao današnje misno slavlje. Po završetku Bogoslužja, nazočni vjernici iz Gornje Dragunje zaputili su se svojim kućama, a pridošli gosti iz okolnih hrvatskih sela rodbini i prijateljima na užinu koja je također dio tradicije ovdašnjih krajeva.

Pripremio: Ilija Jurić

BOSANČICA

Jedno od prvih slavenskih pisama je glagoljica. Drugo po redu slavensko pismo koje se razvilo iz glagoljice je ćirilsko pismo, koje je nastalo u 9. stoljeću. U početku su, nakon njegovog nastanka, ćirilsko pismo upotrebljavali i Hrvati.

U 13. stoljeću razvija se kod nas, vjerojatno radi praktičnih potreba pisanje povelja i darovnica, brzopisna forma ćirilskog pisma. U Bosni je takav oblik brzopisne ćirilice dobio nešto izmjenjen oblik kod pojedinih slova radi prilagodjenosti tehnici tiskanja. Taj tiskovni oblik brzopisne ćirilice dobio je naziv - bosanica ili bosančica. Njome su se tiskale knjige za hrvatski narod, kao i katoličke crkvene knjige. Bosanica je kroz cijelo razdoblje Srednjeg vijeka bila u upotrebi u uređima Bosanske i Humske zemlje, a i u Dubrovniku. Kao razumljivo pismo širokih narodnih slojeva, bosanica se sačuvala i na nadgrobnim spomenicima iz toga vremena. Prihvatili su je i prvi franjevci sredinom 13. stoljeća, koji od zatečenih dominikanaca preuzimaju zadatak borbe protiv bogumilstva. Svakako da im je bosanica u tome nesumnjivo pomogla.

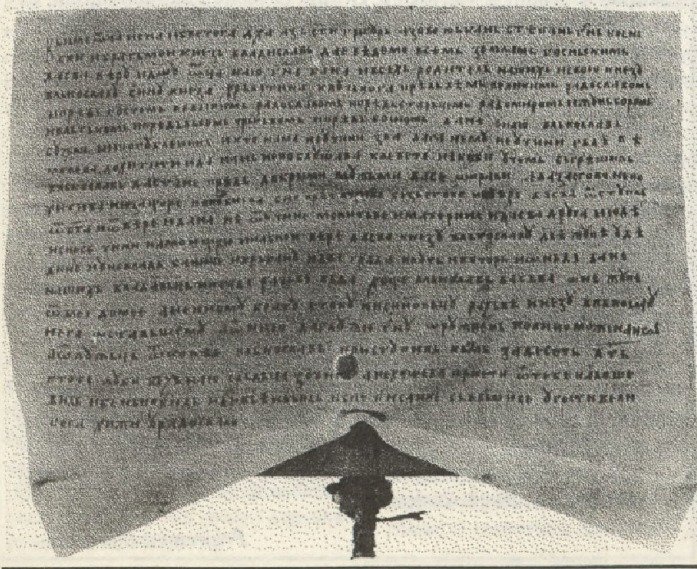
Razvoju bosanice najviše je smetalo bogumilstvo svojim primitivističkim poimanjem ovozemaljskog života i čovjeka. Kasnije, širenje islama u Bosni u idućim stoljećima bosanicu je potpuno potisnulo u crkvene zidove i privatnu poslovnu uporabu, te na područje folklor, kao i pismo ljekaruša i apokrifnih molitava. Radi svega toga, svaki očuvani tekst na bosanici predstavlja dragocjen spomenik kulture i radi toga bi bila potrebna sveobuhvatna registracija knjiga i rukopisa na bosanici.

Na ispitivanju tekstova pisanih bosanicom najprije su počeli raditi fra Filip Lastrić, fra Ivan Jukić i fra Martin Nedić sredinom prošlog stoljeća, kao i neki drugi znanstveni radnici kao S. Kosanović, M. Filipović i drugi. Najveći broj izdanja i starih rukopisa na bosanici sačuvan je u knjižnici franjevačkog samostana u Fojnici. Djela Matije Divkovića koja se tu čuvaju pisana su bosanicom. Tu se nalazi više primjeraka ljetopisa, kraljevskih povelja, zbirki propovijedi, samostanskih računa, stare matice krštenih i umrlih. U samostanu Kreševu nema rukopisa bosanice. U franjevačkom samostanu Kraljeva Sutjeska, pored niza sačuvanih dokumenata na bosanici, nalaze se knjige krštenih župe Soli (1974. g. - 1748. god.), kao i knjiga krštenih župe Zovik (1776. - 1788.).

Pored ova dva samostana gdje je sačuvano najviše bosanice, nešto manje dokumenata bosanicom sačuvano je u franjevačkom samostanu u Tolisi, Petrićevcu (sada uništen), Jajcu i Plehanu (uništen), kao i župnim uredima B. Luka i Bihaci. U Franjevačkom samostanu u Livnu sačuvan je original rukopisa bosanice "Kronika fra Nikole Lašvanina".

Bosanica kao dobro kulturne baštine određeno je znanstveno filološkim značenjem, kao i povijesnom vrijednošću podataka koji su bosanicom zabilježeni. Ovo posljednje rečeno je sasvim druga problematika kojom treba da se pozabave filolozi i povjesničari, jer je na tom polju dosada malo urađeno.

M. Franković

JEZIČNI SAVJETNIK

Vojnik - Standardna riječ hrvatskog jezika. Pored riječi vojnik, u zadnje vrijeme dosta se koristila riječ vojak, čija se učestalost uporabe pomalo smanjuje. Obje su riječi izvorno hrvatske, s tom razlikom što je izričaj vojnik karakterističan za štokavsko narječje, a vojak za kajkavsko. Budući da je štokavsko narječje u Hrvatskoj općeprihvaćeno kao književno, treba čuvati njegove osobine, ako nema posebnih razloga za promjenu. Dakle, vojak je pokrajinski izraz, a na širem hrvatskom govornom području ima značenje dobrodušnog, simpatičnog vojnika. Mi ćemo govoriti vojnik.

Dragovoljac - Između dragovoljac i dobrovoljac nema ni tvorbene ni značenjske razlike. Za jezičnu praksu nije dobro kada se za isto značenje, na istoj stilskoj razini, rabe dvije različite riječi. U zadnje vrijeme hrvatska jezična praksa opredjeljuje se za izraz dragovoljac. Riječ je o hrvatskim vojnicima koji svojom voljom stupaju u vojnu službu. Izraz sadrži određeni osjećajni naboj što ga nema u riječi dobrovoljac koja se može rabiti kada je riječ o svim ostalim takvim vojnicima. No, to se samo odnosi na stilsko obilježavanje. Riječi su inače po značenju i tvorbenoj strukturi istoznačne i samo će jezična praksa pokazati koja će prevladati.

Vojska - Imenica vojska je stara hrvatska i slavenska riječ. Odgovara joj riječ armija koja je francuskog podrijetla i do skoro je bila nametnuta kao isključiva. Međutim, samo službeno. U narodnim govorima vojska je uvijek bila i ostala najučestaliji izraz. Riječ garda koja se ovih godina značenjski izjednačavala s vojskom, ima sasvim posebno značenje. To je riječ francuskog podrijetla u značenju čuvati, paziti. Mi nemamo riječi za čuvanje istaknute osobe pa se riječ gardist i gardijski rabe na toj razini kao i za naziv izabranih dijelova vojske. Naziv "tjelesni zdrg" za izabrane dijelove vojske, ranije smo imali u uporabi, ali sada će jezična praksa pokazati koja će se riječ nametnuti.

Vojarna - Ova riječ nastala je u 19. stoljeću, u vrijeme stvaranja hrvatskog stručnog nazivlja. Nije baš najbolje tvorbeno rješenje zbog nastavka arna. Jezično bi bolji oblik bio vojarnica, jer nastavak ica imamo u većem broju riječi koje označuju prostoriju ili zgradu (kupaonica, mesnica, pivnica, slastičarnica). Ipak riječ vojarna prihvaćena je u tom obliku, vjerojatno, analogno tuđici kasarna. Kasarna je k nama došla preko njemačkog i danas je međunarodna riječ. Na područjima bivše Jugoslavije izraz kasarna je tipičan za nehrvatske govore i zato ga treba izbjegavati.

Časnik - Stara hrvatska riječ potvrđena 1189. godine. Kao zamjena za francusku riječ officer, upotrebljavala se u hrvatskom padobranstvu u vrijeme austrijske vlasti. Prvobitno je označavala svaku javnu službu, a danas najčešće znači nositelja višega ili visokoga vojničkog čina. Dakle, časnik je hrvatska riječ, a oficir tuđica i to određuje razinu njihove uporabe. Izraz oficir nametnuo se u procesu potiskivanja hrvatskih riječi pa njegovo korištenje treba ograničiti.

Zapovjednik - Riječ koja danas najčešće označuje osobu što zapovjeda vojskom ili sličnom jedinicom kao i brodom. Riječ komandant nije potpuno istoznačna riječi zapovjednik. Međutim, tako se koristi. Nastala je od talijanske riječi i danas, u hrvatskom vojnom nazivlju, za njezinu uporabu nema razloga.

Bojišnica - Riječ koju je, u odnosu na izraz fronta, tek u novije vrijeme ozakonila hrvatska jezična praksa. Fronta je riječ latinskog podrijetla, a posuđena je iz francuskog jezika. U Hrvatskom jeziku ženskog je roda, na - a, a u nehrvatskim govorima uzima se bez završnog - a (fronta i front). U posuđivanju tuđica postoji velika razlika između hrvatskog i srpskog jezika kao i drugih nehrvatskih štokavskih govora. Zato, ako se odlučimo za tuđicu, bit će fronta, a ne front. Bojišnica se preporuča kao odgovarajuća riječ sa hrvatskom narodnom osnovom (bojište).

Priredila Marica PETROVIĆ

DEVEDESET GODINA FRANJE LEDERA

Prije devedeset godina, 29. listopada 1905. u Tuzli je rođen Franjo Leder, prvi i sve do sada, najveći tuzlanski kipar! Pohadao je Gimnaziju u Tuzli od 1922. do 1925. Nakon uspješno položenog prijemnog ispita, 1926. upisuje se na Kraljevsku akademiju za umjetnost i umjetnički obrt u Zagrebu, (Današnja Akademija likovnih umjetnosti). Kiparstvo je studirao kod profesora Frangeša. Kao student radio je na spomeniku kralja Tomislava. Na kiparskom odjelu Akademije diplomirao je 1932. Nakon diplomiranja dolazi u Tuzlu gdje provodi dvije godine bez zaposlenja. Zatim slijede namještenja u svojstvu profesora crtanja u Gospiću, Mostaru i Nikšiću. Školske ferije i slobodno vrijeme provodio je u Tuzli gdje uglavnom radi reljefe i biste po narudžbi ili po nalogu tadašnje Službe za komunalne poslove i uređenje grada. Od kraja 1944. radi u Odsjeku za umjetnost i kulturu oblasnog narodnooslobodilačkog odbora za istočnu Bosnu u Tuzli. Godine 1948. i 1949. izrađivao je u rudnicima "Kreka" grafikone o kretanju proizvodnje uglja.

Neprocjenjiv opus

Od 1955. je profesor u Gimnaziji u Tuzli. Tako, počinje svoj umjetnički opus, smirenih ambicija i bez želje za rivalstvom. Poseban utjecaj na njegov umjetnički izraz izvršio je Ivan Meštrović, njegov profesor na Akademiji u Zagrebu, pomažući mu na izradi monumentalnih skulptura u mramoru. Cijela njegova umjetnička aktivnost odvijala se u Tuzli, za koju je bio emocionalno vezan i od koje se nije odvajao do kraja života. Ostavio je nekoliko skulptura u gradu, koje su, ujedno, bile prve skulpture videne u Tuzli i njezinoj okolici. Izradio je javne monumentalne spomenike: Tuzlanske kandelabre - Most sa kipovima i dvije fontane - Ledu i Bacača diska. Gradnja prvog betonskog mosta na Jali, počela je 1935. po projektu arhitekta Đukića, a po zamisli i nalogu tog projektanta, i suglasnost tadašnjeg gradonačelnika Tuzle Muratbega Zaimovića. Kipovi, četiri diva - nosača, statue teške i čvrste, na mostu su postavljeni 1936. Sačuvani su njegovi reljefi, kompozicije sakralnog sadržaja: "Sv. Juraj ubija aždaju" i "Sveta obitelj", koji se nalaze u Franjevačkom samostanu Svetog Petra i Pavla u Tuzli. Živio je jednostavno, (družeci se, kako sa kolegama umjetnicima, tako i sa mladim studentima i običnim sugrađanima), ali neobično, boemski, ne uklapajući se u tadašnje moralno-političke okvire čaršije. Umro je 1963.

Izdao ga zavičaj

Nažalost, za sve što je učinio i ostavio svome gradu, zavičaj ne samo da mu se nije odužio koliko je trebao i mogao,

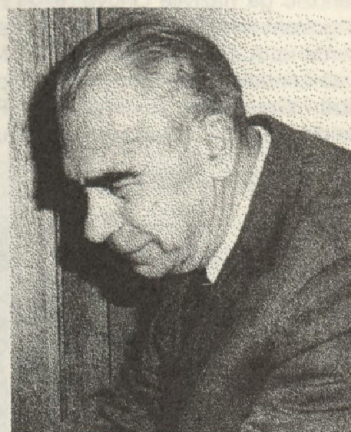
nego je većina njegovih djela na javnim mjestima porušena, ili uklonjena da čami u neprimjerenim prostorijama. Njegovi reljefi, koji su bili na porušeniim zgradama, sada su u neuvjetnim lokacijama. Primjerice, njegova je Leda, čuveno kiparsko djelo, dostojna žene spartanskog kralja Tindareja po kojoj je i dobila ime, a zbog čije je kćeri Helene izbio Trojanski rat - završila u podrumu, među kantama za otpatke, u zgradi Općinskog suda za prekršaje. Najvrjedniji rad prvog tuzlanskog akademskog kipara propada u smeću! Da li slučajno ili namjerno, propadanju su prepušteni i svi drugi njegovi javni monumentalni spomenici. Njegov Bacač diska je, tako, kojega li cinizma, ostao bez desne šake! Istina, teško i napuklih nogu, još odolijevaju jedino Kipovi na Jali, a već im je šezdeset godina. Osim Lederova umijeća, tomu se svakako ima zahvaliti činjenici da su van dohvata ruku neodgovornih pojedinaca i da gospodin Muratbeg Zaimović, koji je tada očito bio gradonačelnik europskog formata, prilikom njihove izrade nije žalio sredstava, da njegov grad dobije što trajnije umjetničko djelo. Sadašnjim, pak, zvaničnicima Tuzle ni na pamet, izgleda, ne pada da barem sačuvaju ono što im je njihov nekadašnji prethodnik ostavio u nasljeđe. Zaboravu prepuštaju one koji su i pored svega ostali što jesu - veliki umjetnici. Nije li i grobna šutnja o tuzlanskom kiparu Franji Lederu, čak i uz 90. obljetnicu njegova rođenja, najvjerodostojniji dokaz za to? Ovaj kipar nema ni dostojnog obilježja na tuzlanskom katoličkom groblju, gdje je pokopan prije trideset dvije godine. Neki, čak, pokušavaju oduzeti ili umanjiti umjetničku i estetsku vrijednost njegovom djelu.

No, uzalud. Franjo Leder je usprkos svemu, kao i kratkom životu, u dobroj mjeri opravdao izjave svoga profesora Ivana Meštrovića, da ga samo on može naslijediti u stvaranju monumentalnih spomenika i skulptura u mramoru.

Anto CIGELJEVIĆ

NEMIRNA MIROVINA AKADEMIKA IVANA SOKLIĆA

Član akademije znanosti i umjetnosti Bosne i Hercegovine i dugogodišnji profesor Rudarsko-geološkog fakulteta u Tuzli dr. Ivan SOKLIĆ, ne predaje se ni godinama ni ratnim nedaćama. Unatoč tome što je u više nego zasluzenoj mirovini od 1982.

godine nemirni stvaralački duh ga nije napustio. Istina životno breme od 78 godina (rođen 1917. godine u Sarajevu) učinilo je i čini svoje, ali stvaralačka snaga i istraživački duh su još vitalni. U tišini stana na Sjenjaku akademik Soklić studiozno radi na knjizi "PALEONTOLOGIJA BIH". U ovom naučnom djelu biće sistematizirana i teoretski obrađena paleontološka saznanja i otkrića od 1878. do 1978. godine. Zahvaljujući tome Bosna i Hercegovina će biti prva država na području bivše Jugoslavije koja će imati cjelovito obrađenu ovu naučnu oblast. Osim toga doktor Soklić surađuje i sa Rudarsko-geološkim fakultetom u Tuzli, gdje je izabran za profesora emeritusa, a održava i vezu sa Akademijom u Sarajevu.

Na pitanje kako živi u ratu, akademik Soklić šturo odgovara.

- Živim kao i većina, ali znanost je na prvom mjestu. Jasno mi je da ni Fakultet ni Akademija nemaju novca, ali je žalosno to što je dvije trećine akademika Hrvata i Muslimana napustilo Bosnu i Hercegovinu. Bez znanja i znanosti nigdje nismo dospjeli. Dobro je da se nešto radi, da nismo potpuno klonuli i da ima volje. Osobito u znanosti moramo sačuvati dostignuto, jer bez toga bi se morali vraćati unazad. Zbog toga se i znanost i učenjaci moraju prilagođavati i životnim i političkim ratnim promjenama. I sam rat je posljedica, između ostalog, neznanje pa mu se znanjem treba odupirati - govori akademik Soklić, usputno i gotovo stidljivo dodajući da mu u ratnom preživljavanju pomažu djeca koja rade u inozemstvu.

Tijekom kratke posjete akademiku Sokliću, saznali smo da je maturirao 1935. godine u Sarajevu. Studij geologije i paleontologije na Prirodno-matematskom fakultetu je završio u Zagrebu gdje je radio kao asistent na "Botaničkom institutu", zatim u "Geološkom zavodu". Doktorat na temu "Biljni svijet podravskih pijesaka", također je obranio na zagrebačkom sveučilištu. Tijekom drugog svjetskog rata bio je raspoređen na rad u Kaknju. Zatim je od 1949. do 1951. godine službovao u poduzeću "Naftna industrija" u Beogradu, a od 1951. godine do današnjih dana je u Tuzli. Iza njega su brojna naučna istraživanja i saznanja vezana za naftu, sol i uglj koji koriste brojni tuzlanski stručnjaci i sami studenti doktora i akademika Soklića.

N. J. I.

FRANJEVAČKI SAMOSTAN SKAKAVA - DUBRAVE

Samostan Lendava (Lindva)

Kod ovoga samostana imamo najprije problema s nazivljem, a onda i s njegovim smještajem. A. Handžić ga nazivlje Lindva, a o njegovom smještaju kaže da nije utvrđeno. A. Benković drži da se zvao Lendava, a mogao je biti u blizini Gračanice, u današnjim Lendicima.

Samostan Sv. Ilije u Modriči

Podizanje crkve i samostana povezuje se s vjenčanjem bana Stjepana Tvrtka. Postoji mišljenje da se na svetkovinu Bezgrešnog začeća BDM 8. prosinca 1374. u crkvi sv. Ilije u Modriči vjenčao bosanski ban, kasnije prvi bosanski kralj, Stjepan Tvrtko s Dorotejom, kćerkom vidinsko-bugarskoga cara Ivana Stracimira. Izgleda da je upravo on nekoliko godina ranije tu sagradio lijepu prostranu crkvu od tesanog kamena, u kojoj je obavljeno vjenčanje. Prigodom vjenčanja ban je obdario bosanskoga biskupa (odn. biskupiju), novim kompleksom zemljišta, zbog mnogih zasluga što ih je bosanski biskup Petar učinio za bana na ugarskome dvoru, a posebno i najviše što je obavio banovo vjenčanje na posjedu bosanskoga biskupa zvanom "Sveti Ilija".

Samostan, kako smo vidjeli, spominje Bartol Pizanski u svom popisu. I crkva i samostan preživjeli su pad Bosne pod tursku vlast. Pripadali su srebreničkoj banovini.

Samostan je vjerojatno bio veća građevina, jer je mogao primiti i tuzlanske franjevce, koji su bili prisiljeni napustiti svoj samostan. To nam je poznato iz jednog djela generala Franjevačkoga reda - fra Franje Gonzage. U djelu je opisan početak i širenje Franjevačkog reda. Iznenađujuće je i povijesna i statistička slika pojedinih provincija. Nekoliko stranica posvećeno je i Bosanskoj provinciji. Ukratko govori i o pojedinim samostanima. Među ostalim kaže da su vlasti progonile braću donjotuzlanskog samostana, koji su morali pobjeći u Modriču, ostavivši samo jednoga svećenika da služi narod i čuva zgradu. Međutim, ni u Modriči nisu našli sigurnosti jer su Turci 1579. itamo zapalili crkvu i samostan. Dozvolom domaćih vlasti samostan

je ponovno podignut, ali se za crkvu (zapaljen krov) nije dobila dozvola.

Samostan je često bio izložen nepravilnostima, rušen i paljen, te obnavljan sve do bečkoga rata kada su ga (1685.) franjevci napustili. Modrički franjevci pobjegli su na područje samostanske župe Rastić, u Kopanicu, a odatle 1714. u Đakovu.

Oštećena župna crkva u Dubravama

Rušenje i napuštanje samostana u Skakavi

Od popisa B. Pizanskog do druge polovice 16. st. (puna dva stoljeća) nemamo službenih popisa bosanskih samostana. Kroz to vrijeme zbililo se mnogo toga sudbonosnog, pa se i slika franjevačke zajednice u Bosni izmijenila iz temelja.

Samostan u Skakavi proživljavao je sudbinu Bosne i Bosanske vikarije. Možda crkva i samostan nisu ni dočekali 1463., nego su stradali od pustošenja akindžija u ovom kraju. Upadi akindžija imali su za cilj pljačku, ekonomsko slabljenje područja, smanjivanje broja pučanstva odvođenjem u ropstvo, slabljenje morala i ulijevanje straha onima koji ostaju, ali i rušenje crkava i samostana. Tomu bi išlo u prilog i pismo pape Eugena IV. od 7. prosinca 1437., iz kojega se vidi da se bosanski vikar fra Jakov

Markijski potužio papi kako su Turci kroz dvije posljednje godine spalili i razorili oko 16 crkava i samostana u bosanskom kraljevstvu. Zbog tog razaranja papa daje dozvolu franjevcima da prime 7 samostana u ugarskom kraljevstvu. Nažalost, iz pisma nam nisu poznata ni mjesta ni godine razaranja. Ipak, iz drugih činjenica može se doći do

popravljeni ili ponovno sagrađeni.

Uglavnom je usvojeno stajalište da je Srebrenička banovina pala pod tursku vlast 1512. Međutim, postoji i povijesni izvor da je ona pala tek 1520. Moguće je da su Turci Srebreničku banovinu 1512. zauzeli, pa je izgubili, pa je opet zauzeli. Ne treba gubiti iz vida ni činjenicu da je to područje duže vrijeme bilo ničija zemlja i da se turska vlast mogla tu konačno ustaliti tek poslije propasti Ugarske na Mohaču (1526.).

U to vrijeme morao je biti porušen i napušten samostan u Skakavi, jer ga nema u turskim popisima iz 16. st., a ne spominje se ni u popisu kustodija i samostana Bosanske vikarije, kojeg je bosanski vikar predao upravi Reda 1506., kao ni na kapitulatu Reda u Asizu na Duhove 1514., gdje je Bosanska vikarija podijeljena na Bosnu Hrvatsku i Bosnu Srebrenu. Velik dio pučanstva sa skupinom franjevaca povukao se prema sjeveru, a jedna skupina franjevaca i puka ostaje na svojim posjedima pod turskom vlašću. Dakle, franjevci, su ipak ostali u Bos. Posavini. Kao dokaz za to mogu poslužiti turski popisi, iz kojih je vidljivo da je od svih nahija sredinom 16. st. Nenašite (kraj između Bosne, Save i Tinje) najmanje zahvatio proces islamizacije.

Ne znamo kojem su se samostanu priključili franjevci skakavskog samostana, nakon što je njihov porušen, jer je u prvoj polovici 16. st. bilo čestih pomicanja i preuredbi. Vjerojatno se priključio nekom od tuzlanskih samostana - Gornjoj Tuzli (odatle franjevci sele u Gradovrh, gdje oko 1541. podižu crkvu i samostan nisu dugo zadržali, jer već 1464. ugarska vojska na čelu s kraljem Matijom Korvinom osvaja svu sjevernu Bosnu, i osnivaju se dvije banovine - Srebrenička (prostor između donje Bosne i Drine, te Save i Majevice) i Jajačka, s ciljem da štite ulaz Turcima u Hrvatsku, Slavoniju i južnu Ugarsku. Moguće je da su tada porušeni samostani i crkve

Skakava - Bijela - Dubrave

God 1638. imamo zabilježen jedan podatak o crkvi i samostanu u Skakavi, bolje rečeno o njihovim ruševinama. Spominje ih biskup fra Jeronim Lučić u izvješću Sv. stolici o kanonskoj vizitaciji Bosanskog vikarijata: "Dne 29. srpnja 1638. bio sam u župi Bijela, koja pripada samostanu Franjevaca u Gradovrhu.

Postoje tragovi jedne crkve na osami. Tu je bio od starine samostan franjevaca, zvao se sv. Franjo. Razrušen je u ono vrijeme kad su Turci rušili crkve i samostane po cijelom kraljevstvu Bosne. Budući franjevci nisu imali onu svotu zlatnika, koja se tražila, stoga su ga srušili, kao i mnoge druge, posebno crkve u velikom broju. Vjernicima sakramente dijeli fra Marko iz Doknja. Tu sam u biskupskom odijelu, pod svečanom sv. misom, uz sudjelovanje deseterice braće, podijelio sakrament sv. krizme za 534 osobe.

Dne 31. srpnja bio sam u župi Skakava, koja pripada samostanu Gradovrh. Župa je bez crkve, ali imaju tragovi neke crkve na osami. Vjernicima sakramente dijeli fra Matej Kuljanin. Tu sam u biskupskom odijelu, pod svečanom sv. misom, uz sudjelovanje dvanaestorice braće, podijelio sakrament sv. krizme za 253 osobe."

Desetak godina poslije Lučića (1649.), Bos. Posavinu pohodio je i biskup fra Marijan Maravić. Na brežuljku zvanom Brčko (to je vjerojatno staro groblje u Štrepcima ili susjedni brežuljak sv. Jurja), uz sudjelovanje puka i svećenstva, 20. srpnja krizmao je 516 osoba. Čini se da se tu krizmala i većina župljana Bijele, jer je biskup tamo (21. srpnja) krizmao samo 61 osobu.

O samostanu i crkvi u Skakavi bila je živa tradicija, što se vidi i iz izvješća biskupa fra Nikole Ogramića-Olovčića, koji je u studenom 1674. boravio u župi Bijela te piše: "U selu ove župe, koje se zove Skakava, nalazio se franjevački samostan i crkva koje su u stara vremena Turci posve porušili, a porušeni zidovi i sada strše. Ovdje nema druge crkve. Vjernika je 995 od kojih sam sada krizmao 736. Ostali su većinom muslimani i pravoslavni, koji su gotovo svi - prije nekoliko vremena bili katolici."

U vrijeme bečkoga rata (1683 - 1699.) nastala su nova nasilja i progonstva. Velika većina katolika iseljava se iz sjeveroistočne Bosne, a ugasili su se i samostani u Srebrenici, Donjoj Tuzli i Gradovrhu, a i gotovo sve župe toga kraja (prije tog događaja na tom području bilo je 14 župa s oko 32.000 katolika). Najbliže župe Bos. Posavini postale su Tuzla (sa stotinjak katoličkih obitelji razasutih po brdima) i Banja Luka. Od Tuzle do Save, od Doboja do Save, te od Banja Luke do Save gotovo potpuno nestaje katolika.

Budući da se sav puk nije iselio, samostan u Kr. Sutjesci - kome je poslije nove podjele pastoralne

djelatnosti između preostala tri samostana (Fojnice, Kreševa i Kr. Sutjeske) pripao prostor Bos. Posavine - poslao je na to područje jednog svećenika (kasnije dolazi još jedan). Kako je povjerenje područje bilo uglavnom ravničarsko, sutjeski franjevci prozvali su ga "Ravne". Župa Ravne spominje se prvi put 1735. Nije potpuno jasno gdje je bilo sjedište te župe. Neki povjesničari stavljaju ga u Bijelu, a neki u Štrepcu. Međutim, a ondašnja praksa bila je ovakva: ako su u župi dva svećenika, svaki je živio, slavio sv. misu i poučavao u drugom dijelu župe, jer je samo tako veći broj vjernika mogao zadovoljiti svoje vjerske potrebe. Tako je bilo i u župi Ravne.

Biskup fra Mato Delivić (1735 - 1740.), zbog tzv. Banjalučkog rata, nije pohodio pogranične, ratom zahvaćene krajeve, patako ni ravničarsko područje od Majevice do rijeka Bosne, Save i Drine.

Biskup fra Pavao Dragičević

Samostan sv. Ante u Dubravama

prvi je, nakon Bečkoga rata, došao u župu Ravne (9. srpnja 1742.), gdje je od vjernika bio dočekan u Štrepcima i odsjeo u kući Marka Đurđevića. U izvješću o Bosanskoj vikariji, što ga je biskup dao sastaviti na temelju pohoda 1741 - 1743. i predati 1744. u Rim Zboru za raširenje vjere ("Propagandi"), za župu Ravne piše kako ju je zadnji posjetio fra Nikola Olovčić i da "više nisu vidjeli lica svoga biskupapastira niti okusili duhovne hrane, tako da su se mnogi čudili kao kakvoj novini i ovom biskupovom posjetu i njegovoj službi."

Budući da je vidio koliko područje obuhvaća ova župa (oko 60 km²), on ju je - uz pristanak franjevaca i vjernika - podijelio u dvije župe: Bijelu i Štrepcu. Bijela je obuh-

vačala 19 sela s lijeve strane Tinje sve do Bosne (Bijela, Babunovići, Bupalov Bok, Dubrave, Gorice, Hrgovi, Hujdurovići, Matići, Selište, Oštra Luka, Seona, Skakava - Donja i Gronja, Slatina, Špionica, Tramošnica, Turić, Turkovište, Vidovice i Vukšić), 255 obitelji, 1.125 odraslih i 643 djece. Za župnika je postavljen raniji župnik fra Mijo Aljinić. Župi Štrepci pripalo je 5 sela s desne strane Tinje (Štrepci, Bodežište Gornje, Bodežište Donje, Brezovo Polje i Dubrave), s 89 obitelji, 48 odraslih i 204 djece. Za župnika je postavljen fra Juro Alaupović, raniji kapelan.

Budući da krizme nije bilo skoro 70 godina, biskup Dragičević je krizmao sve u dobi od 4 do 60 godina, ito: u Štrepcima od 10. do 13. srpnja 434 krizmanika (to je oko 64% svih živućih katolika u župi), a zatim od 14. do 20. srpnja u Bijeloj 999 krizmanika (oko 60% svih župljana).

Prema popisu biskupa fra Marijana Bogdanovića (1768.) župa Bijela još uvijek obuhvaća golemo područje (Bijela, Babunovići, Bupalov Bok, Domaljevac, Dubrave, Garevac, Grobnice, Hrgovi, Oštra Luka, Prud, Seona, Skakava - Donja i Gronja, Slatina, Škar, Špionica, Tolisa, Tramošnica, Trgovište, Turić, Vidovice, Vukšić) - 22 sela, s 472 obitelji, 2.1145 odraslih i 1.305 djece.

Područje župe Bijela prostiralo se od Majevice do Save i Bosne. Tako velik prostor bilo je teško služiti iz Bijele, a razlozi su bili slabi (gotovo nikakvi) putevi, ceste i dugotrajne poplave, nesigurnost na putovanjima... Unatoč svemu tome svećenici su išli po selima, dijelili sakramente, slavili sv. mise, držali vjeronauk i pokapali mrtve. Ipak, za uspješni pastoralni rad bila je potrebna stalna nazočnost svećenika. Stoga Uprava Provincije, u dogovoru s biskupom, osniva 1784. samostalne kapelanije u Tolisi i Tramošnici.

Tom diobom župa je teritorijalno umanjena. Godine 1834. sjedište župe preneseno je u Dubrave (gdje je 1830. sagrađena drvena crkva), ali se to ime ustalilo tek od 1846. Te godine izgrađena je i župna kuća. Godine 1869. umjesto stare drvene crkve podignuta je nova od kamena. Godine 1906. podignuta je nova župna kuća, a današnja crkva 35 x 15 m) 1927.

Dekret o oživljavanju samostana u Skakavi i njegovom prenošenju u mjesto Dubrave

Samostan SKAKAVA, u nekadašnjoj Franjevačkoj Bosanskoj Vikariji, osnovan je u 14. st. i postojao je do druge polovice 16. st., kada je pred najezdom osmanlijskog osvajača nasilno napušten, a zatim razrušen.

Četiri stoljeća nakon toga žalosnog događaja ukazala se mogućnost i osjetila potreba za ponovnim uspostavljanjem toga drevnog franjevačkog samostana u Bosni.

Razmotrivši predmet svestrano i ozbiljno, kako s činjeničko-povijesne tako i s pravne strane, i ustanovivši da postoje potrebne pretpostavke, ja niže potpisani FRA ALOJZIJE ISTUK, provincijal Bosne Srebre, donosim dekret i PROGLAŠAVAM bivši SAMOSTAN SKAKAVA OŽIVLJENIM, s tim da se SVA PRAVA I KANONSKI UČINCI ovog akta PRENOSE u ubuduće VEZUJU za redovničku franjevačku zajednicu koja će se formirati u sadašnjoj kući u DUBRAVAMA, a koja je sagrađena na teritoriju što je nekoć pripadao samostanu Skakavi.

Istodobno proglašavam da Dubrave prestaju biti filijala kuća samostana u Tolisi, te da će nanovo uspostavljeni samostan biti posvećen (stavljajući pod zagovor i zaštitu) GOSPINA ZAČEĆA i da će nositi naslov FRANJEVAČKI SAMOSTAN GOSPINA ZAČEĆA DUBRAVE, 75.354 Bijela.

Prot. br. 253/82. Fra Alojzije Istuk provincijal Bosne Srebre

Tako je u Dubravama nastavljen život nekad davno porušenog samostana. Iako novi samostan živi na povijesnom kulturnom naslijeđu, on je po mnogo čemu mladi samostan koji tek stvara vlastitu kulturnu tradiciju.

U samostanskom arhivu čuvaju se matice iz 18. i 19. stoljeća.

Župa Dubrave prije rata (1991.) imala je 6.490 katolika (1974. - 7.800). Njihov broj se smanjuje zbog iseljavanja.

Župu tvore slijedeća naselja: Dubrave, Bijela, Blaževac (sada okupiran), Donji Hrgovi, Prijedor, Seonjaci, Donja i Gornja Skakava.

U župi se nalazi i nekoliko podružnih crkava: Bijela (izgrađena 1979.), D. Hrgovi (izgr. 1988.), D. Skakava (izgr. 1988.), Prijedor (izgr. 1982.), a ima i nekoliko kapelica: Zidine - G. Skakava (svetište: Ravne sv. Franje - mjesto negdašnjeg samostana), Blaževac i Seonjaci, te šest globalja (Bijela, Dubrave, D. Hrgovi, G. Skakava i Prijedor - 2 staro i novo).

Fra Mato Oršolić

PETA OBLJETNICA HKD

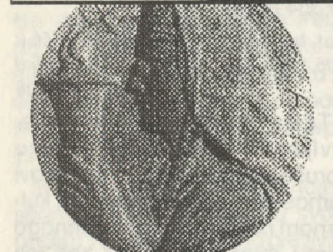

Mješoviti crkveni zbor

HKD "NAPREDAK" TUZLA 5

Tamburaški zbor i gosp. Vinko Dobrinčić

Voditeljica
Sladana Čosić

Ženska vokalna skupina

Klapa "Manta" i
Tamburaški zbor

U Narodnom pozorištu u Tuzli održana je 19. studenoga 1995. godine Svečana akademija, kojom je obilježena peta obljetnica obnove djelovanja i rada HKD "NAPREDAK". To je bio još jedan važan događaj u kulturnom životu Hrvata u Tuzli. Nakon pola stoljeća, 1990. godine, "Napredak" je obnovio svoj rad koji u Tuzli traje 81 godinu. U ovim teškim i zlim vremenima to znači mnogo u duhovnom smislu za Hrvate i sve građane dobre volje našega grada. Velik broj nazočnih, predstavnici vjerskog, javnog i kulturnog života dali su obilježavanju ove obljetnice prvorazredno značenje. Ovo slavlje zabilježili su predstavnici lokalnog i republičkog tiska, radija i televizije. Minutom šutnje odana je počast svim palim braniteljima u ovom ratu. Predsjednica HKD "Napredak" gospođa **Zlata Musić**, obratila se publici nadahnutim i biranim riječima.

Svojom nazočnošću i izvođenjem prigodnog kulturno-umjetničkog programa, ovu našu svečanost, uveličali su:

Tamburaški zbor HKD "Napredak", pod ravnanjem gospodina **Vinka Dobrinčića**,

Ženska vokalna skupina, pod ravnanjem **prof. Branislava Štumpfa**,

Muška klapa "MANTA", pod ravnanjem **prof. Zrinke Andrejaš**,

Mješoviti zbor crkve svetog Petra i Pavla, pod ravnanjem **prof. Evice Cerić**.

Recitala je **Katarina Divković**, a voditeljica ove svečanosti je bila **Sladana Čosić**.

Želimo svi HKD "Napredak" trajan i uspješan rad i zahvalimo se za sve što su nam učinili život sadržajnijim u ovim vremenima tuge i za sve što su u dosadašnjem djelovanju pružili divne trenutke na kulturnom polju za naš hrvatski narod i sve građane Tuzle.

"NAPREDAK" U TUZLI

RIJEČ PREDsjedNICE DRUŠTVA GOSPOĐE ZLATE MUSIĆ

Gospođa Zlata Musić

Štovane dame, gospodo, uvaženi gosti i prijatelji dobrodošli na ovu našu Svečanu akademiju, srdačno vas sve pozdravljam.

Nizom kulturnih i drugih manifestacija Napredak tijekom mjeseca studenoga obilježava, a ne slavi svoj petogodišnji rad. Ne slavi jer je za proteklih pet godina više od četiri obilježio rat: smrću, patnjom, progonima i rušenjima i svim onim što je neprolaznom tugom osjenčilo i ona ostvarenja, koja bi u "običajna" vremena bila povodom za radosti i slavlje.

Obnovljeni Napredak nastavio je stare tradicije Društva, koje je nastalo ujedinjavanjem "Hrvatskog potpornog društva za potrebne đake srednjih i visokih škola" osnovanog u Mostaru 1902. godine, i "Hrvatskog društva za namještanje djece u zanate i trgovinu" osnovanog u Sarajevu iste godine. Osim ove djelatnosti, djelokrug rada se proširio na kulturnu, sportsku i gospodarsku, te je danas u cjelini polivalentna.

Središnjica u Sarajevu je svoj rad obnovila 29. rujna 1990. godine. Jedna od prvih zadaća bila joj je organiziranje rada u podružnicama. Tako je već 12. studenoga 1990. godine održana Obnoviteljska skupština podružnice Tuzla. Danas Napredak ima 46 podružnica u Bosni i Hercegovini, šest u R Hrvatskoj i po jednu u Austriji i Njemačkoj.

Da bi uspješno vršio svoju prosvjetiteljsku i kulturnu zadaću, Napredak je već 1912. godine izgradio prekrasnu Palaču u Sarajevu, 1920. godine Pitomište "Kralj Tomislav", 1921. godine dovršava se i đački dom "Kralj Petar Svačić" u Mostaru, te domovi u Tuzli, Travniku, Bugojnu, Vitezu, Širokom Brijegu, Zagrebu i Bihaću.

Danas, u nemogućnosti da koristi većinu spomenutih prostora a da bi nastavio tradiciju pomaganja đaka i studenata Napredak je formirao Fond za stipendiranje đaka i studenata, koji pomaže školovanje talentiranih, daje jednokratne potpore ili stipendije. Preko "Napretka" se u Italiji školuje 20 srednjoškolaca od toga jedna srednjoškolica iz Tuzle.

Između 1907. i 1947. godine Napredak je izdavao almanah Hrvatski narodni kalendar, a od 1921. godine i mjesečnik Napredak. Obnovljeni Napredak izdao je pet Narodnih kalendara (Godišnjaka).

Za Božić 1992. godine izašao je u Tuzli prvi broj sada mjesečnika "Hrvatski glasnik", te je ova podružnica prva pokrenula izdavačko-informativnu djelatnost. Od siječnja 1994. godine izlazi u Sarajevu mjesečnik za kulturu i društvena pitanja "Stećak", u Zenici "Ognjišta" te tromjesečnik "Bobovac" u Varešu. Tradicija izdavaštva nastavljena je i danas. Za proteklih pet godina Napredak je objavio 65 naslova knjiga od čega dvije u ovoj podružnici.

Aktivnosti nekadašnje Napretkove zadruge, danas se nastavljaju kroz Gospodarsku zbornicu, te dijelom Gospodarsku banku, Napredak osiguranje i firmu Napex, s tendencijom otvaranja filijala u sjedištima podružnica.

Podružnica Tuzla je tijekom 1991. godine radila na organiziranju tribina, okruglih stolova, postavljanju i otvaranju likovnih izložbi, fotodokumentarnih izložbi, druženju članstva, organiziranju gostovanja katedralnog zbora "Albe Vidaković" iz Subotice itd.

U ožujku 1992. godine rad u Podružnici je prekinut zbog tragičnog predratnoga, pa kasnije ratnoga stanja u Bosni i Hercegovini. Kad

Pozorni slušatelji i gledatelji

smo shvatili da nam kao kruh u tome stanju treba i duh, počeli smo u siječnju 1993. godine sa okupljanjem mladeži oko različitih programa: tamburaške sekcije, ženskog pjevačkog zbora i literarno-jezičke sekcije. Tako smo u samo naoko najbeznačajnijem vremenu opasnoga življenja okupili oko 200 mladih. Svjedoci ste bili toga rada, jer smo tijekom te godine imali 74 javna nastupa u Tuzli i okolici. Tako smo radili i u 1994. godini, priređujući koncerte zbornoga pjevanja, tamburaške koncerte, literarne i poetske večeri, izložbe slika, promocije knjiga i nezaboravne koncerte povodom Božićnih i Uskrsnih blagdana. U tome radu su velike zasluge mnogih pojedinaca, a i svih onih koji su sudjelovali u realiziranju naših programa, koji je kontinuirano pratio "Hrvatski Glasnik".

Zamorila bih vas u ovome svečanom trenutku, navodeći konciznu kronologiju o radu, no u ovaj petogodišnji rad u apokaliptičnim okolnostima ljudi su uložili puno energije, truda i ljubavi.

Svim navedenim akcijama mi smo gradili svoje zapise o ovome vremenu, nastojeći da ne kukamo nad tamom rata, nego da palimo male svijeće. Branili smo one vrijednosti koje su ljude okupljale, združivale i vraćale jedne drugima. Čineći to, naglašavali smo da je povijest ove zemlje, povijest triju njezinih naroda i da svijest svakog od njih da je u ovoj zemlji svoj na svome, ni jednog trenutka ne smije poreći ista prava drugima. Jednako, kao što opće dobro ne smije zanemariti pojedinačno, a pojedinačno ne smije dovesti u pitanje zajedničko.

Zalažući se za vlastitu posebnost, Napredak se kroz ovih pet godina zalaže i za civilizacijski pluralizam. Više od četiri ratne godine, tamni potez smrti osvjetljava naše živote, ali i dokazuje da su kultura, umjetnost i znanost nepredvidljivi, beskrajno duhovniji od svih pokušaja destrukcije. Dok su mnogi rušili, mi smo nastojali graditi.

Na kraju što reći o tome kuda će i kako naše Društvo?

Sada, nadajući se miru više nego proteklih mjeseci, znamo jedno: i sutra će za nas čovjek ostati mjerilo svih stvari, a ljudska solidarnost i dobrota vrijednija od svake ideologije. Za nas će i dalje biti važnija djela od riječi. Pred nama je puno posla na planu odgoja, obrazovanja, znanosti, kulture, umjetnosti i gospodarstva, jer, kako veliki A. G. Matoš zapisa još davne 1907. godine "Domovina nije samo program moralni i politički, nego veliki kulturni zadatak".

Prije kraja izričem duboku i iskrenu zahvalnost Franjevačkom samostanu u Tuzli, njegovim djelatnicima i fra Petru Matanoviću gvardijanu, jer njihovom dobrotom i razumijevanjem i svekolikom pomoći, duhovnom i materijalnom, mi smo preživjeli i opstali tijekom ovih pet godina. Društvu hrvatski dom, u čijem smo okrilju kao temeljna organizacija, i svima onima koji su Napredak osjetili kao svoju organizaciju i u radu mu pomogli na bilo koji način.

Hvla svima Vama, koji ste došli uveličati ovu našu svečanost.

GODINE NOGOMETNOG PRESTIZA U "ZRINSKOM"

Umirovljeni visokokvalifikovani bravar Franjo MRKIĆ (1921) iz Tuzle s osobitim zadovoljstvom se prisjeća godina provedenih u Nogometnom klubu "Zrinski". Poodmakla životna dob nije ugasila nemiran, hazarderski i takmičarski duh koji se danas ispoljava za šahovskom tablom

Umirovljenička obitelj Slavice i Franje MRKIĆ, iz tuzlanskog naselja Sjenjak, ni po čemu se ne izdvaja od svoje generacije. Tragovi godina su vidljivi, zdravlje promjenljivo, staračko, ali dah je mladalački. Istina više žive za djecu i unuke, ali i za sebe. U vlastitom životu najviše je mjesta za uspomene, a valjda to godine sobom nose. Nije to ni loše ako se čovjek ima čega lijepog sjetiti i potomcima što ispričati. Franjo MRKIĆ (1921) umirovljeni visokokvalificirani bravar zaista se ima čega sjećati, a mnogo toga i za novine kazati. Iz životnog mozaika umirovljenika Mrkića istrgli smo dio priče o godinama provedenim u Nogometnom klubu "Zrinski" i o još ponečem.

Ah, lijepo su to godine bile. Jest da su bile predratne i pomalo ratne, ali bile su, brate, lijepo. Možda je to tako što sam bio mlad, ali sjećam se, kao da je jučer bilo, gotovo svih utakmica "Zrinskog" od 1938. do pred kraj 1941. godine. Prije no što sam obukao dres "Zrinskog" igrao sam nogomet u "Željezničaru" iz Kreke, gdje sam rođen, prve životne i sportske korake napravio - počinje svoju priču čiča Franjo, ali samo čiča po godinama, a i dan-danas nogometaš i sportaš u duši i za šahovskom tablom.

Na raskrižjima svog života mladi ljudi, neko više, a neko manje, imaju mogućnosti izbora profesije, zabave i hobija. Našeg sugovornika smo pitali kako je uplovio u sportske, a posebice nogometne vode.

Svi momci iz moje generacije i ne samo iz moje, koji su rođeni u Kreki, odrastali su u "Sokolski dom" i u domu. Od malih nogu pa do zrelog momačkog doba vježbali smo u Domu, a mimo doma se igrao nogomet. Najprije sam nogomet igrao u "Željezničaru" iz Kreke, a onda su me uočili ljudi iz "Zrinskog" i pozvali me u svoj tim. Pošto sam bio dak "Državne muške zanatske škole"

morao sam od školskih vlasti tražiti suglasnost za nastupanje u "Zrinskom". Zbog toga što su na dresovima bile šahovnice na to se gledalo poprijeko, ali nastavnik Ivica Martinović mi je rekao da će se on pobrinuti za rješavanje problema, ako ih bude zbog mog nastupanja u "Zrinskom". Meni nije poznato da li je nastavnik Martinović morao intervenirati zbog mene, ali meni nitko nije stavio nikakvu primjedbu. Uz nastavnika Martinovića nastupao sam u Pjevačkom društvu "Majevica", a u Hrvatskoj glazbi sam svirao gitaru i udarao u bubnjeve. Sve te institucije bile okupljene oko Hrvatskog doma, gdje smo mi igrači iz "Zrinskog" odlazili poslije svake utakmice - dodaje bivši nogometaš Mrkić, naglašavajući da je u njegovo vrijeme Nogometni klub "Zrinski" bio jedan od najsiriomašnjih.

Veterani Viktor Bartek i Franjo Mrkić izvode početni udarac na utakmici "Zrinskog" 1993. godine u Lipnici

Nogometaši "Zrinskog" su utamice igrali na zakupljenom stadionu Brčanska Malta, a to je bilo na vakufskom zemljištu. Treninzi su se održavali na Sjenjaku i to na placu koji je "Zrinskom" ustupio izvjesni Rafo Pranjić, koji je i financijski pomagao nogometašima. S osobitim zadovoljstvom gospodin Mrkić

Ekipe "Zrinskog" iz 1940. godine. Stoje s lijeva na desno: Đuro Glavaš, Franjo Mrkić, Jozo Keržan, Stijepo - Cepo Keržan, Rudo Keržan, (ime nepoznato), Teufik Muharemagić, Miki Stipković, Dušan Liska. Čuču: Paljić zvani Baja, Bota Jursa i Šefik Džindo

se prisjeća braće Kubinek Edija, Joška i Adolfa, te braće Keržan Jozo, Rude i Stijepo zvanog Cepo, pa Zvonka Cerića i mnogih drugih sa kojima je prijateljevao i igrao. O Viktoru Barteku najstarijem živom igraču "Zrinskog" naš sugovornik priča s posebnim pijetom i usmjerava nas da priču napišemo i o tom vrsnom nogometašu.

Uz obećanje a će i ta priča ugledati svjetlo dana sportaša Mrkića vraćamo u mlade dane i kopkamo po njegovim sjećanjima.

Ama sjećam se ja mnogo toga, ali ne znam ni sam šta bi to za vas novinare bilo zanimljivo. Eto, uz sjećanje na drage ljude da kažem da sam najčešće igrao na

osiguravati sva gradska žandarmerija. Eh, kada već upoređujem "Zrinski" i "Zmaj" sjetih se braće Smajlović. Salih je igrao u "Zrinskom", a Mujo u "Zmaju". Taj Mujo je bio svjetski igrač i mislim da bi u današnjem nogometu bio uspješan profesionalac. U naročitoj uspomeni mi je jedna utakmica protiv "Zmaja" na kojoj je Mujo trčao prema meni i u silnom trku me preskočio. Da to nije tako uradio došlo bi ko zna do kakvog sudara. Ta scena zaustavila je dah ne samo meni, nego i svim igračima, iz oba tima, ali i publici koje je to propratila pljeskom - prisjeća se naš sugovornik svoje mladosti i lijepih dana provedenih u Nogometnom klubu "Zrinski" iz Tuzle, naglašavajući da se pri susretima sa rivalima iz tog vremena danas pozdravlja riječima i gdje si i kako si "Zmajevac", a oni njemu zdravo "Zrinskaš".

Tijekom drugog svjetskog rata nogometaša Mrkića vode su odnijele iz Tuzle, a u uspomeni mu je i 13 padobraskih skokova izvedenih 1942. godine u Koprivnici. No tu priču ostavljamo za neku drugu priliku. Ovom prilikom treba reći još i to da su priče o godinama provedenim u "Zrinskom" još uvijek omiljena obiteljska tema. S posebnim užitkom se priča o obnovljenom "Zrinskom" i prvoj utakmici na kojoj su početni udarac izveli veterani Franjo Mrkić i Viktor Bartek. I to će mi biti draga uspomena, veli, čiča Franjo. Drago mu je što su ih se sjetili mladići iz novog "Zrinskog", a još draže bi njemu i gospodinu Barteku bilo kada bi ih češće pozivali. A ne traže mnogo - malo ljudske pažnje, nogometnog žara i ljubavi.

N. J. IVANOVIĆ

USAMLJENI PREDsjedNIK FIŠER

Nakon osvajanja prvog mjesta za žene u Bosni i Hercegovini Stolno-teniski klub "Zrinski" prestao je sa radom. Zvanično, riječ je o privremenom prestanku, ali i zvanično i nezvanično može se ustvrditi da će do obnove rada teško doći

Kao i većina klubova u obitelji Hrvatskog športskog društva "Zrinski" i stolni tenis se za kratko vrijeme afirmirao. Zaljubljenici reketa i celuloidne loptice, napose ženski tim, pred sobom su, takoreći od osnutka "rušili" sve rivale. Djevojke "Zrinskog" su u 1994. godini stigle do pobjedničkog postolja u prvenstvu Bosne i Hercegovine, ali tada se pokazalo da je titulu lakše bilo osvojiti nego sačuvati. Ubrzo nakon osvajanja prvog mjesta u državi, odnosno kada je trebalo osigurati financijske uvjete za izlazak na inozemnu natjecateljsku scenu, kola su krenula niza stranu. Doduše, zahvaljujući razumijevanju i pomoći od strane gospodina Pere VASILJA, direktora "Kreditne banke" Tuzla, državni prvaci su upućeni na pripreme u Pulu, ali je novca ponestalo za odlazak na prvenstvo Europe. Razočarane igračice su se vratile kući, a ubrzo su krenule i druge poteškoće.

Makar ovo što ću reći zvučalo i drsko i neskrupno, ali ostao sam usamljen. Članovi predsjedništva Kluba, pa i rukovodstvo Društva, prepustilo je sve obveze u ruke treneru, meni, igračima i igračicama. Bez obzira na to što su djevojke postale prvakinje Bosne i Hercegovine, pomoći i razumijevanja nije bilo ni od kuda. Problemi su se gomilali jedan za drugim - od zakupa dvorane za treninge, do reguliranja rješenja o radnim obvezama za trenera i neke igračice. Zatim su igračima uslijedile ponude iz inozemstva i Klub se praktički rasuo. Međutim, da je bilo malo više volje i upornosti od strane članova Predsjedništva, riješilo bi se mnogo toga - ističe Pavle FIŠER, predsjednik Stolno-teniskog kluba "Zrinski", naglašavajući da je o privremenom prestanku rada Kluba izvjestio Stolno-teniski savez veležupe (kantona) i ostale nadležne.

Po svemu sudeći, predsjednik Fišer ima mnogo razloga za ljutnju, osobito na članove Predsjedništva, a pogotovu ako se zna da su mnogi igrači otišli u druge tuzlanske klubove. Ni svi koji su napustili Tuzlu nisu se najbolje snašli, a neki nisu htjeli braniti boje drugog kluba pa su napustili i stolni tenis. Ako je suditi po pismima koja bivši stolno-teniseri "Zrinskog" i dan-danas šalju predsjedniku Fišeru, kratko i uspješno takmičenje i druženje u ovom športskom kolektivu ostalo im je u lijepoj uspomeni. Spremni su se vratiti i ponovno obući dres "Zrinskog", ali da im se osiguraju bar minimalni uvjeti za nesmetano treniranje i igranje. Za ljubav športa i stolnog-tenisa, ali i radi duga prema ovim mladim osobama, rad ovog kluba bi se morao aktivirati. Istina, ako se imaju u vidu brojne poteškoće, razumljivo je i razmišljanje o tome da će do obnove rada teško doći. Ali, nije nemoguće!

N. J. I.

NATJECANJE NA TRAVNATOM TEPIHU NA HUSINU KAO U MIRU

Unatoč ratu i nedaćama koja sobom nosi, nogometni klub "Husinski rudar" nije prestajao sa radom. Na ovom stadionu nogometaši odmjeravaju snage u prvoligaškom društvu Tuzlansko-podrinjske veležupe i planiraju plasman u sredinu natjecateljske tablice

Nogometni klub "Husinski rudar" postoji i takmiči se od 1953. godine, ali zbog loših uvjeta za rad nikada nije ostvaren zapaženiji plasman. Naime, tuzlanska Termoelektrana im je svojevremeno "pojela" igralište i tek od 1992. godine imaju svoj novi teren. Vrijedni žitelji Husina su samodoprinom osigurali financijska sredstva, mnogo toga uradili dobrovoljnim radnim akcijama i stvorili dobre uvjete za igru. Taman kada su se nadali dobrom plasmanu u viši stupanj takmičenja, rat ih je zaustavio u pobjedničkom uzletu.

Nije bez značaja podsjetiti na to da smo 1985. i 1988. godine bili pobjednici općinskog kup natjecanja u Tuzli. Otkako je počela agresija na Bošnu i Hercegovinu, igrači "Husinskog rudara" su ratovali na bojištu ali i na travnatom tepihu. U natjecateljskoj sezoni 1994/95. godine natjecali smo se u Prvoj ligi Tuzlansko-podrinjske veležupe (katnona) i plasirali se oko sredine tablice. Vjerujemo da ćemo isti rezultat postići i u ovoj natjecateljskoj sezoni - ističu u Klubu "Husinski rudar" Husino.

U nastojanjima da stvore koliko-toliko solidne uvjete za treniranje i natjecanje, rukovodstvu kluba pomažu Husinjani zaposleni u inozemstvu, ali i imućniji mještani.

U znak sjećanja na poginule igrače Ivicu STIJEPIĆA, Zorana SAMARDŽIĆA i Ivicu TOPALOVIĆA nogometaši "Husinskog rudara" su 28. kolovoza 1995. godine organizirali memorijalni turnir. Nepokolebljivi su u namjeri da ovaj turnir organiziraju i u narednim godinama.

Ni pod koju cijenu ne smijemo dopustiti da ovi momci budu zaboravljeni, jer su živote dali za našu sigurnost i slobodu, kao i za nesmetan rad Kluba. Čim nam se pruži prilika moramo više pozornosti posvetiti i obiteljima stradalnika, a organiziranje memorijalnog turnira u znak sjećanja na jednog i drugog Ivicu i na Zorana je najmanje što možemo i moramo uraditi u narednim godinama. Svi oni koji se natječu, imaju želju za što boljim plasmanom, ali nema u "Husinskom rudaru", gotovo više od plasmata, stalo je do toga da sačuvamo i još bolje njegujemo dobre međuljudske i međunacionalne odnose kakvi su vladali i kakvi sada vladaju - govori Fikret Kikanović, tajnik Kluba.

N. J. I.

ŠAH

"ZRINSKI" NA KLIZAVICI

prvenstva BiH i od kupa natjecanja.

Nekolicina vrhunskih igrača napustilo je "Zrinski" i Tuzlu, a najviše se osjetio odlazak Rade Milovanovića.

Šah klub "Zrinski" Tuzla, jedan od članova obitelji Hrvatskog sportskog društva "Zrinski", podulje se nalazi na pravoj klizavici. Od osnutka pa do sredine 1995. godine, odnosno do održavanja ekipnog prvenstva Bosne i Hercegovine i kup natjecanja, ovaj klub je važio za jedan od najuspješnijih. Zahvaljujući tome što se u momčadi našlo nekoliko vrhunskih igrača "Zrinski" je stigao i do titule državnog prvaka, a o pobjedama na natjecanjima niže razine suviše je govoriti. Gotovo da je bilo pravilo - da tamo gdje se pojave šahisti "Zrinskog" i nema pitanja tko će biti prvi. Razmišljalo se, razgovaralo i kalkuliralo o tome tko će biti drugi, treći, četvrti...!

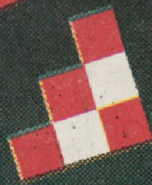
Međutim, nakon zasjedanja na vrh državnog trona, ponestalo je snage, volje, motiva, ali i novaca. Zbog nemara i aljkavosti, a možda i svjesne namjere, ljudi u šahovskom savezu Bosne i Hercegovine, "Zrinski" nije sudjelovao ni na jednom međunarodnom natjecanju iako je šahistima ovog Kluba to pravo, kao državnim prvacima, pripadalo. Zatim je, zbog financijske krize, uslijedilo odustajanje od ovogodišnjeg

Preostale zaljubljenike u drevnu igru na 64 polja na klizavici je ostavila bivša uprava, a ni Predsjedništvo Društva nije obratilo dovoljnu pozornost na ovog člana svoje obitelji. Sa šahovskim klubom "Zrinski" još uvijek imaju potpisane ugovore: Mustafa SPREČIĆ, Zdravko RKULJ, Duško STJEPANOVIĆ, Svetimir RANĐELOVIĆ, Igor SAMARDŽIĆ, Mladen i Dubravko TOKIĆ. Osim Mladena TOKIĆA, koji trenutno obnaša i dužnost predsjednika Kluba, preostala šesterica natječu se na pojedinačnom prvenstvu Bosne i Hercegovine. Veteran Sprečić jedini ima izgleda za plasman u gornjem dijelu natjecateljske tablice, a u jakoj konkurenciji ostali teško mogu učiniti nešto više.

Ni u ekipnim odmjeravanjima snage "Zrinski" nema baš nekih izgleda, a ako se ima u vidu i to da šahisti nemaju svojih klupskih prostorija i da su izvori financiranja nikakvi, onda je nedvojbena zaključak da povratka u be-ha vrh teško može biti.

N. J. I.

DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU,
ZA PROIZVODNJU, UNUTARNJU I VANJSKU TRGOVINU
"SOLI" Tuzla

SOLI

**ZNANJE,
POSLOVNOST,
SIGURNOST,
NAŠA I VAŠA
ORIJENTACIJA U
BUDUCNOST**

Ul. Kraljevska 72, Tuzla
Tel: 075 218-345, 221-221, 333-357
za inostranstvo:
+385-75-821-111

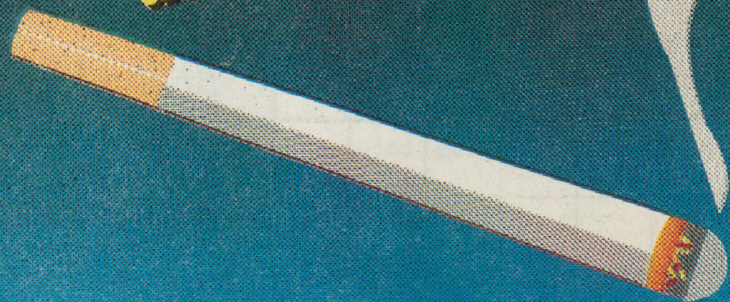
HAYAT

KING SIZE
Original Blend

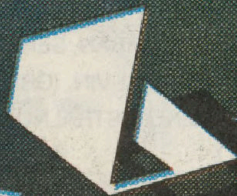

TABACCO

d.o.o. Tuzla

**HRVATSKI DOM
'GRADOVRH' d.o.o.**

**BOSNA
OSIGURANJE**

ZOIL "BOSNA" SARAJEVO

hotel tuzla

T U Z L A
Salineatrans

TRANSPORTNO USLUŽNO I TRGOVINSKO PREDUZEĆE; EXPORT-IMPORT sa p.o.
75000 Tuzla, Partizanska 2 (Soni trg) tel.239-438 (dir) 239-350,
ŽR 12200-601-22662 D.R. 12200-601-8621 SDK Tuzla